

Universitat Pompeu Fabra
Estudis de Periodisme
Departament de Periodisme i Comunicació Audiovisual

**Ètica i televisió informativa.
Anàlisi comparativa dels codis
deontològics de nou cadenes
d'interès mundial**

Tesi doctoral de
Salvador Alsius Clavera

Dirigida pel Dr. Josep Gifreu i Pinsach

Barcelona, 1996

Volum primer

4.4.3. Conflictes d'interessos

Segons l'"Apologia" de Plató, la defensa de Sòcrates es va basar en la seva fidelitat a una determinada font d'inspiració, en aquest cas la veritat divina. Aquesta idea de fidelitat o d'adhesió permanent i coherent a una determinada manera de fer o de pensar ha estat present d'una manera més o menys explícita al llarg de tota la història de la filosofia moral. A començament d'aquest segle, el filòsof Josiah Royce la reformulava a "Filosofia de la Lleialtat", on s'atribuïa a aquest concepte la base de tota actuació ètica. Hi ha, en el fons, un únic precepte: sigues lleial.¹

Les persones, però, es troben sovint en situacions que els plantegen la necessitat d'optar entre diverses lleialtats. Aquestes situacions, en les quals es pot situar el nucli de qualsevol dubte moral, són les que aboquen als anomenats "conflictes d'interessos". Es pot dir que es produeix un conflicte d'interessos sempre que una persona, un grup humà o una institució veuen condicionades les seves conductes per motivacions d'ordre divers que els impel·leixen a actuar en direccions divergents. Qualsevol subjecte que hagi de prendre decisions es troba, poc o molt, immers en aquest tipus de conflictes.

Al camp periodístic han de fer front a seriosos conflictes d'interessos tant els professionals individualment com les empreses o organitzacions per a les quals treballen. Uns i altres comparteixen una lleialtat bàsica: informar bé el públic. Però aquesta lleialtat pot quedar contraposada constantment amb un altre tipus de motivacions. Per a les empreses aquestes poden ser, per exemple, les del benefici econòmic o la satisfacció d'uns determinats objectius particulars dels patrons o els directius. Per als periodistes, l'obtenció d'uns guanys suplementaris o la vanitat personal.

Els conflictes d'interessos no sempre poden ser evitats. Però sí que es poden buscar línies d'actuació que minimitzin els seus efectes. Louis Day proposa tres graons per descriure les conductes a seguir respecte als conflictes d'interessos:

1) Evitar els conflictes d'interessos que puguin privar d'acomplir les obligacions individuals (és a dir, que impedeixin mantenir les lleialtats que es consideren prioritàries). Les ètiques basades en el deure tendeixen a evitar qualsevol conflicte que sigui previsible; les ètiques basades en la utilitat examinen els danys potencials que es poden causar a les diverses parts.

¹ Veure: POWELL, Thomas F.: *Josiah Royce* Washington Square Press. Nova York, 1967.

2) Si no és possible avançar-se a l'aparició del conflicte, s'haurà de fer els esforços possibles per resoldre el dilema. Per exemple, uns editors de premsa poden no ser capaços d'haver previst que una empresa en la qual hi tenen interessos financers serà objecte d'una investigació oficial. Aleshores, si el cas es dóna, hauran de fer el possible per desprendre's de les seves accions si no volen aparèixer immersos en un conflicte d'interessos.

3) Si un conflicte no pot ser evitat, haurà de ser conegut pel públic. Per exemple, els guionistes d'un programa sobre viatges que rebin facilitats i suport financer d'indústries amb interessos turístics, hauran de explicitar l'existència d'aquest patrocini.

En la mesura que periodistes i empreses comparteixen una lleialtat, la producció d'informació lliure i veraç, es troben involucrats en uns conflictes d'interessos similars. Però aquests conflictes es particularitzen en la mesura que ho fan els interessos respectius. Les organitzacions empresarials responsables vetllen perquè els periodistes que hi treballen resolguin correctament els seus conflictes d'interessos, és a dir, que obrin de tal manera que el resultat del seu treball no es vegi afectat per l'atenció a altres qüestions que no siguin l'objectiu per al qual han estat contractats. Els periodistes, per la seva part, solen preocupar-se també perquè les empreses no facin passar per davant interessos espuris a la integritat de la informació. Aquesta mútua vigilància es produeix en qualsevol camp de l'activitat productiva, però té uns accents molt especials en aquells on el producte de l'activitat empresarial és un servei públic, com ara la medicina o l'ensenyament, és a dir aquells que poden generar danys per a la societat. I aquest és també el cas de l'empresa periodística. Alguns dels conflictes d'interessos respectius de periodistes i empresaris poden afectar les seves relacions mútues. Però els que són significatius per a l'ètica del periodisme són aquells que posen en perill que la informació acompleixi plenament la seva funció social.

A efectes analítics aquest apartat està subdividit en els següents ítems:

- **Interessos empresarials**. Les empreses periodístiques poden tenir altres interessos diferents dels estrictament informatius. Alguns d'aquests interessos són clarament aliens a l'activitat periodística i entren necessàriament en conflicte amb la mateixa. Altres es deriven de la mateixa lògica empresarial i són ben legítims. Per exemple, l'obtenció de beneficis econòmics o l'atenció a determinades necessitats culturals. Els problemes poden sorgir quan es tracta de compatibilitzar aquests interessos amb l'elaboració del producte informatiu. La

mateixa necessitat d'aconseguir uns èxits comercials -a la televisió xifrats sovint en l'increment de les audiències- pot comportar determinades renúncies a la informació de qualitat.

- **Interessos particulars dels periodistes.** Els professionals del periodisme tenen una sèrie de compromisos amb el producte que elaboren. Per aconseguir-los necessiten gaudir d'un suficient grau d'independència. Han de comptar amb aquesta independència per part de l'empresa en la qual presten els seus serveis, però també respecte a altres lligams personals que poguessin posar-la en perill o limitar-la. Han de prevenir-se doncs contra qualsevol tipus d'interès que pogués afectar la integritat del producte que elaboren: guanys econòmics, prebendes, afalacs, manteniment d'amistats, fidelitats personals, etc.

4.4.3.1. Interessos empresarials

Les empreses i institucions que es dediquen a la difusió de notícies són, o haurien de ser, les primeres interessades a aconseguir que la informació respongui al màxim als interessos del públic al qual s'adrecen. Les grans corporacions americanes pioneres de la ràdio i de la televisió van preocupar-se d'aconseguir que la informació audiovisual acomplís una sèrie de condicions que l'homologuessin amb la que ja proporcionava la premsa.² Des d'aleshores, els programes informatius -i d'una manera especial els noticiaris- han estat un dels àmbits de la programació en què més s'han obligat elles mateixes les cadenes de televisió importants de tot el món. Això ha estat així per dues raons: una, el prestigi que uns bons serveis informatius confereixen a les emissores de televisió; i l'altra, la bona resposta que poden obtenir per part del públic els programes que ofereixen una informació de qualitat. Han estat aquests dos motius que les empreses dedicades a la difusió televisiva acceptessin de bon grat una sèrie de premisses de la deontologia periodística que contribueixen a la configuració d'un producte de qualitat. Els mateixos codis de normes que són objecte d'anàlisi a la present tesi són una mostra d'una voluntat empresarial d'imbuir la informació oferta dels principis ètics fonamentals: veracitat, justícia, llibertat, responsabilitat.

Però les organitzacions televisives -tant si són empreses privades com si són corporacions públiques- tenen alhora un altre tipus de preocupacions. A les seves graelles de programació no hi ha només telenotícies. La televisió, al costat de la seva funció informativa, n'acompleix una altra d'entreteniment que pesa també molt en l'ànim i en les decisions dels seus gestors. Les organitzacions televisives no acostumen a ser empreses dedicades principalment a la informació, sinó que es mouen també -i sovint preferentment- en el terreny del "show business". D'altra part són institucions que no viuen aïllades, en un món complex com l'actual, sinó que mantenen unes relacions d'interdependència política i econòmica. Tot plegat genera un tipus d'interessos que són ben diferents dels estrictament informatius i que poden entrar en conflicte amb els criteris deontològics de l'activitat periodística.

Als epígrafs anteriors s'han pres en consideració les pressions exteriors que s'exerceixen sobre els responsables del producte informatiu. Allà ja s'ha assenyalat que les empreses televisives de vegades aturen aquestes pressions per tal de preservar la integritat del producte,

² MATELSKI, Marilyn J. : *TV News Ethics* Electronic Media Guides. Focal Press. Boston-Londres, 1991 (pp. 13-14)

però també que en altres ocasions sucumbeixen a les mateixes o fins i tot se'n fan còmplices. Tot depèn del grau d'importància que en un moment determinat atorguen a les raons que hi ha per fer una informació independent i de qualitat, i també del grau d'importància que atribueixen a altres interessos. Viuen, en definitiva, en una constant tensió entre els postulats que les impel·leixen a atènyer-se a unes normes deontològiques i els condicionaments polítics i econòmics que les insten a oblidar-les.

Cal tenir en compte, tanmateix, que no tots els interessos espuris que afecten la informació procedeixen de l'exterior. Al si de la pròpia empresa poden generar-se interessos d'ordre molt divers que condicionen la integritat del producte informatiu. El periodista no sempre serà capaç de reconèixer si els condicionaments amb què es troba en la seva feina tenen origen exogen o endogen, perquè són relativament freqüents dos tipus de situacions: que l'empresa tingui bones raons per dissimular les pressions exteriors i les presenti com pròpies, i que l'empresa al·legui l'existència de condicionaments exteriors per fer prevaler determinats interessos de caràcter intern. És per això que actualment un dels grans cavalls de batalla de la llibertat d'expressió a tot el món és el de la transparència empresarial: conèixer la identitat dels propietaris dels grans grups empresarials del sector de la comunicació és una condició "sine qua non" per analitzar els interessos que els mouen i la manera com aquests poden afectar la informació. Aquesta darrera consideració es refereix òbviament a les empreses de caràcter privat, perquè de les corporacions públiques sí que se'n coneix sempre la composició dels òrgans d'administració i control. L'experiència d'aquells països on existeixen empreses de comunicació de titularitat pública demostra, tanmateix, que no estan exemptes de conflictes que tenen el seu origen en l'ambigüitat reglamentària sobre els esmentats òrgans rectors.

El cas és que, tant si tenen l'origen a l'exterior com si provenen de la mateixa organització, a l'empresa informativa rarament deixa d'haver-hi uns interessos creats que condicionen d'una manera clara i efectiva la manera de preparar i d'explicar les notícies. A l'epígraf corresponent a les pressions exògenes (veure 4.4.1.) ja s'ha comentat com era de difícil d'esbrinar els mecanismes a través dels quals les influències estranyes arriben fins als reporters. Allà es feia referència al treball clàssic d'Herbert Gans realitzat des de dins mateix de quatre redaccions de mitjans importants. Però hi ha hagut altres aportacions notables del mateix estil. Així, ja en la dècada dels 50, Warren Breed va interrogar 120 reporters i editors de diaris per analitzar com funcionaven i quin era el grau d'eficàcia dels procediments de control empresarial.³ Les conclusions a les quals va arribar Breed no eren gens optimistes per

a la causa de la independència professional: a través d'un subtil sistema de reforços i de càstigs, els editors aconseguien gairebé sempre que els empleats acabessin atenint-se a les polítiques de l'empresa per fer la seva feina. Entre els seus comentaris Breed, per cert, en feia lliscar un que cospa molt bé un dels "tics" característics de la professió: "En lloc de dedicar els seus esforços per establir la objectivitat i no seguir les directrius marcades, les seves energies es dediquen a l'obtenció de més notícies". Un altre punt de referència important en l'estudi "per dins" de les organitzacions periodístiques és el de Chris Argyris, qui va fer una descripció psico-sociològica de les conductes i les actituds que marquen les pautes de treball. En aquest cas els resultats apunten cap a un repartiment de les responsabilitats dels biaixos informatius, però també es va detectar un marcat intervencionisme empresarial en decisions que, en principi, haurien de ser estrictament periodístiques.⁴ I també es digne d'esment l'anàlisi que fa Edward Jay Epstein sobre la producció de notícies a les organitzacions televisives, al qual ja ens hem referit en parlar de l'objectivitat (veure 4.2.1.). Epstein, que conclou que la televisió és el mitjà on més es deixen sentir les pressions sobre els periodistes, utilitza una metàfora molt gràfica per explicar els efectes que sobre la feina dels informadors tenen les preses de posició empresarials: "De la mateixa manera que una roda de ruleta muntada en una taula falcada tendeix a afavorir uns números per sobre d'uns altres sense importar com d'honest pugui ser el crupier, una organització informativa que està falcada en una determinada direcció per la manera com està estructurada també tendirà a afavorir unes certs articles o temes sobre uns altres".⁵

Moltes vegades quan es parla dels conflictes d'interessos es pensa només en els que afecten individualment els periodistes (i que aquí són objecte de l'epígraf següent). Però succeeix que les pròpies empreses i els seus representants visibles tenen els seus propis conflictes d'interessos. Els tenen quan han d'atendre més del compte les pressions exteriors, però els tenen també respecte a les pròpies necessitats o apetències. Bagdikian, que ha fet un inventari d'alguns dels conflictes d'interessos que afecten les empreses periodístiques, constata que les normes ètiques que s'apliquen als periodistes no semblen regir de la mateixa manera

³ BREED, Warren: "Social Control in the Newsroom", *Social Forces*, vol.33, num.4, 1955 (pp. 326-355)

⁴ L'estudi es va centrar en un important periòdic metropolità, "The Daily Planet", que era en realitat el "New York Times". Veure ARGYRIS, Chris: *Behind the Front Page. Organizational Self Renewal in a Metropolitan Newspaper* Josep-Bass. San Francisco, 1974.

⁵ EPSTEIN, Edward Jay: "Organizational Biases of Network News Reporting", a COHEN, Elliot D. (ed.): *Philosophical Issues in Journalism* Oxford University Press. Nova York, 1992 (p. 244)

per a les corporacions que els contracten i els controlen.⁶ De la mateixa opinió és Glasser quan parla de l'objectivitat: si aquesta significa que els reporters han de mantenir una saludable distància del món que expliquen, no sempre contribueixen a aconseguir-la els empresaris i editors. Aquest assagista documenta la seva reflexió amb una dada que gairebé sembla un acudit: mentre hi hauria un conflicte d'interessos per a un reporter que acceptés un costós piano per part d'una font informativa de la Steinway Piano Company, aparentment no hi va haver cap conflicte d'interessos quan la CBS va comprar la Steinway Piano Company.⁷ Per la seva part Webster considera que els nous models d'empresa periodística que s'han anat configurant -creixentment concentrada en potents "trusts" i molt lligada a altres sectors productius- han forjat un tipus d'empresari molt més preocupat per les seves connexions socials i financeres que per les crítiques que puguin rebre a les opcions ètiques dels mitjans que controlen.⁸

Un dels terrenys informatius on tradicionalment l'objectivitat esdevé més quimèrica és el de les notícies en les quals hi està involucrada la pròpia empresa. Swain fa notar que aquest és un dels ítems més conflictius i que més comprometen la d'altra part tan invocada llibertat d'expressió.⁹ Els "pecats" en aquest cas poden cometre's per excés (donant notícies poc rellevants i que difícilment tindrien consideració de tal en unes altres circumstàncies) o per omissió (eludint informacions compromeses o esbiaixant el seu contingut d'acord amb els interessos empresarials). Swain concretament exemplifica les seves consideracions amb casos provinents de la premsa, però en aquest aspecte poques diferències es podrien trobar en els altres mitjans. Els periodistes saben -i solen assumir amb conformitat fatalista- que els originals o els materials audiovisuals que parlen de coses "de la casa" són sotmesos a un rígid control o que no passen ni tan sols per les seves mans. El problema es fa extensiu, per raons força òbvies, a les notícies que fan referència als mitjans de la competència. També en aquest cas es

⁶ BAGDIKIAN, Ben H.: "Economics and the morality of journalism", a EMERY M.C./SMYTHE, T.C. (eds.): *Readings in Mass Communication: Concepts and Issues in the Mass Media* (pp. 382-392) William C. Brown Publishers. Dubuque, IA, 1989

⁷ GLASSER, Theodore L.: "Objectivity and News Bias", a COHEN (ed.): *Philosophical Issues in Journalism* Oxford University Press. Nova York, 1992 (p. 179). Original: "Objectivity Precludes Responsibility", *The Quill*, vol.72, febrer 1984 (pp. 13-16)

⁸ WEBSTER, J.: "The Publisher and Civic Activity: Civic Activism Dilemma", *Journal of Mass Media Ethics* 2:1. 1987 (pp. 41-42)

⁹ SWAIN, Bruce M.: *Ètica periodística* Ed. Tres tiempos. Buenos Aires, 1983 (p. 59)
Original en anglès: *Reporters Ethics* The Iowa State University Press, 1978

sol pecar per excés (assenyalant amb malvolença les errades o els problemes empresarials d'altri) o per defecte (portant a la pràctica pactes de no agressió explícits o tàcits).¹⁰

D'entre els conflictes d'interessos que d'una manera més clara afecten les organitzacions televisives potser els més aguts són els relacionats amb la lluita per l'audiència. Moltes empreses han valorat i valoren el prestigi i el seguiment que aconseguen amb la informació de qualitat i fornida amb criteris ètics. Però alhora no poden estar-se d'apreciar els rendiments que els ofereix la transgressió ocasional o sistemàtica de les normes que elles mateixes solen defensar. En el context d'una creixent espectacularització de les notícies, hi ha sectors molt amplis de públic que consumeixen sense majors problemes un tipus d'informació de dubtosa fonamentació deontològica. Això propicia el lliscament cap a la infracció moral, quan no la descarada instal·lació en la mateixa, feta amb la clàssica coartada de "donar allò que el públic demana". Davant de possibles objeccions a aquesta actitud, si convé fins i tot es troben arguments trets de les arrels mateixes de l'ètica informativa: finalment, el públic té dret a la informació. Lambeth ha descrit aquesta paradoxa com una aplicació "sui generis" de l'utilitarisme: per exemple, es busquen bones raons per ressaltar el caràcter "exemplar" d'algunes notícies, i es fa correspondre a la lògica de la major audiència la lògica utilitarista del major bé.¹¹

S'ha de tenir en compte, d'altra part, que els periodistes formen part de l'estructura empresarial i que, com succeeix amb qualsevol altre treballador, la seva sort en certa manera va lligada a la de l'empresa. Això vol dir que els periodistes també poden trobar-se implicats en alguns dels conflictes d'interessos que afecten les empreses. El periodista, per exemple, difícilment es pot sentir del tot aliè a la línia informativa seguida pel mitjà de comunicació i, si creu que aquesta no respon a uns determinats valors ètics, pot trobar-se abocat a grans trasbalsaments de consciència.¹² O pot adherir-se més o menys als plantejaments que

¹⁰ En aquest aspecte es detecten diferències notables entre diferents països i èpoques. A Espanya va predominar un clima d'ignorància mútua entre les televisions que va ser trencat, però, quan Antena 3 va començar a informar l'octubre del 95 sobre les audiències de les diferents cadenes i TVE va respondre enèrgicament des dels seus informatius. Posteriorment, a la primavera de 1996, l'opinió pública espanyola ha tingut ocasió d'assistir a una autèntica guerra informativa a propòsit dels contractes televisius per a la retransmissió dels partits de futbol.

¹¹ LAMBETH, Edmund: *Committed Journalism: An Ethic for the Profession* (2^a ed.) Indiana State University Press. Bloomington, 1991 (pp. 57 i ss.)

¹² A la introducció general al principi de llibertat (veure 4.4.) ja s'ha fet referència a la clàusula de consciència, figura jurídica instituïda en algunes legislacions com a garantia de la independència dels professionals davant de determinats plantejaments informatius per part de les empreses periodístiques.

l'empresa faci per obtenir un major èxit comercial. Hi ha, en general, per part seva diferents nivells d'adhesió als interessos de la propietat i a les directrius empresarials. De la mateixa manera, els empresaris o les persones que els representen visiblement (directors, editors, etc.) també tenen diferents graus de compromís amb els trets defintoris de la deontologia periodística. D'aquesta mútua implicació en surt, de vegades i no sempre de forma homogènia ni permanent, un cúmulo de valors compartits. "Les organitzacions -escriu Meyer- tenen valors ètics, com els té la gent, i igualment alguns dels seus valors són visibles i altres són amagats. Un individu ha de resoldre conflictes, i també les organitzacions. Una organització és la projecció de la gent que hi treballa. Aquesta gent crea els valors de l'organització i la seva cultura, i de vegades subcultures conflictives".¹³

Però, com el mateix Meyer assenyala, el poder d'una organització no està dividit igualitàriament entre els seus membres. Al si de l'empresa periodística, com al de qualsevol altra organització humana existeixen diferents nivells de responsabilitat. Interposats entre aquells qui defensen els interessos de l'empresa o de la institució i els periodistes que treballen en l'obtenció i l'elaboració de les notícies hi ha tota una sèrie de persones que intervenen en diferent grau en les decisions globals i que estan subjectes per la seva part a un conflicte de fidelitats: directius, editors de programes, caps de redacció, etc. Aquest conflicte de fidelitats s'entrecrua amb els respectius conflictes d'interessos que puguin tenir particularment els comandaments intermedis. Carl Hausman, en explicar les rutines de producció a les redaccions, té present que un dels factors que poden incidir en la orientació que es doni a les notícies és el "natural" desig dels subordinats de complaure els seus caps.¹⁴ Per la seva part, Bruce Swain explica que les orientacions que proposen els directius (o les modificacions que fan als treballs ja elaborats pels reporters) moltes vegades amaguen, sota el pretext d'aconseguir una major objectivitat, la introducció de posicions polítiques o de punts de vista que ells personalment prefereixen o que presumeixen que prefereix el públic destinatari de la informació.¹⁵ I el ja citat Philip Meyer assegura, a la llum d'estudis de base empírica, que les pressions exercides pels directius no estan motivades tantes vegades a motivacions polítiques o econòmiques com per l'interès social de quedar bé amb els seus amics.¹⁶

¹³ MEYER, Philip: *Ethical Journalism: A Guide for Students, Practitioners and Consumers* University Press of America. Lonham, Md., 1991 (p. 97)

¹⁴ HAUSMAN, Carl: *Crisis of Conscience: Perspectives on Journalism Ethics* Harper Collins. New York, 1992 (p. 120)

¹⁵ SWAIN, Bruce M.: *op.cit.*, p.55

Finalment, entre els factors que de portes endins de l'organització condicionen la feina del periodista cal donar també la importància que es mereix a la pressió que l'entorn de la redacció pot exercir sobre ell. El col·lectiu de persones que formen part d'una redacció, amb la varietat de rols i de tipus caracteriològics que s'hi puguin trobar, no deixa de ser un grup humà subjecte a les dinàmiques que ha estudiat i ha descrit la psicologia social. D'una part, el grup pot servir per reconduir i/o assimilar conductes que s'apartin excessivament de les normes globalment assumides; però alhora també engendra dinàmiques uniformitzadores que poden resultar disfuncionals per als objectius comuns.¹⁷ Tant una tendència com l'altra han estat observades pels qui han estudiat els comportaments dels periodistes en el seu ambient de treball. No hi ha cap dubte que la millor escola per aprendre la "cultura ètica" de la professió periodística és la redacció d'un mitjà on hi treballin conjuntament periodistes de diferents graus d'experiència i de responsabilitat. Les transgressions ètiques a les quals poden estar abocats els reporters novells que treballen subjectes a les urgències cronològiques i moguts sovint per un plausible zel professional poden ser esmenades per la perspectiva més àmplia dels col·legues que per raó de la seva experiència o del lloc que ocupen a l'organigrama gaudeixen d'una perspectiva més àmplia o d'una major capacitat de reflexió. Tom Goldstein, explica així el testimoni que va oferir en un judici on va actuar com expert: "Vaig dir que la pràctica periodística no està escrita enlloc; més aviat es traspassada d'una generació de reporters a una altra per una combinació d'osmosi i d'ordres".¹⁸ L'expressió "osmosi" és precisament una de les que usa Lambeth per referir-se als processos de socialització que es donen a les redaccions periodístiques i que serveixen per anar assentant uns fonaments deontològics comuns.¹⁹ Però al mateix temps el pes del grup pot tenir efectes menys venturosos per als comportaments ètics. Recordem, per exemple, els "chilling effects" de què parla Gans a propòsit de les pressions externes (veure 4.4.1.). La pressió de l'entorn redaccional pot traduir-se en una cuirassa per a la transgressió de les normes o, pel contrari, pot generar un clima de conformitat que sacralitzi les rutines professionals o que propiciï l'autocensura.²⁰

¹⁶ MEYER, Philip: op.cit., pp. 45-46

¹⁷ Veure, per exemple: LUMSDEN, Gay / LUMSDEN, Donald: *Communicating in Groups and Teams: Sharing Leadership* Wadsworth. Belmont, Cal., 1993 (pp. 31-41 i 179-181)

¹⁸ GOLDSTEIN, Tom: *The News at Any Cost: How Journalists Compromise their Ethics to Shape the News* Simon & Shuster. Nova York, 1985 (p.10)

¹⁹ LAMBETH, Edmund: op.cit., pp. 61-63

²⁰ Veure HAUSMAN, Carl: op.cit., pp. 94-95

L'anàlisi sistemàtica dels codis televisius presos en consideració en aquesta tesi ofereix uns resultats molt migrats pel que es refereix als diversos aspectes considerats en aquest apartat. Cap dels codis aborda d'una manera sistemàtica aquestes matèries, encara que s'ha d'atorgar a les empreses i corporacions corresponents el benefici del dubte: pot donar-se el cas que tot allò que sigui objecte de la independència dels professionals respecte a les pròpies organitzacions estigui contemplat en pactes o documents de diferents característiques.²¹

El que sí que fan la majoria dels codis -almenys els més extensos- és atribuir responsabilitats a diferents nivells directius en moltes de les matèries deontològiques que es consideren més delicades: procediments enganyosos per obtenir la informació, escenificacions, compromís de mantenir les fonts en l'anonimat, etc. De forma ocasional, aquestes referències recalquen la independència amb què han de comptar els periodistes per realitzar la seva tasca. Així, el codi de la CBS, a l'apartat dedicat al periodisme d'investigació, demana que certes activitats previstes pels reporters siguin sotmeses a consideració del departament jurídic de la cadena, però dona a entendre que el parer dels advocats no ha de modificar els criteris periodístics sobre la cobertura de les notícies.²²

Al codi de la BBC s'hi troba una referència explícita a un dels temes contemplats en el present ítem. Es tracta de la cobertura de les notícies referents al propi mitjà. A aquest respecte, la cadena britànica es pronuncia d'una manera inequívoca: aquest tipus de temes hauran de ser tractats de la mateixa manera que qualsevol altre i hi seran aplicats els mateixos criteris de cobertura.²³

També: GANS, Herbert J.: *Deciding What's News. A Study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek and Time* Vintage Books. Nova York, 1980 (pp. 231-234)

²¹ A la Televisió de Catalunya, per exemple, una porció àmpliament majoritària dels periodistes han sol·licitat repetides vegades la formulació d'un Estatut de Redacció que contempli la clàusula de consciència i que reguli diferents aspectes de les relacions professionals. Aquesta reivindicació ha estat contemplada i afavorida des del mes de gener de 1995 per alguns dels partits polítics amb representació parlamentària i presents en el Consell d'Administració de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió.

²² If the President of CND determines that a particular investigative project may raise questions of special importance or require the interpretation of basic CBS policies, or if the investigative project may involve a violation of law by CND personnel, the Law Department should be consulted prior to the commencement of that project, and should then be kept advised, to the appropriate degree, as the investigation proceeds. This does not imply any change from past practice in this area. Past experience indicates that the extent of Law Department involvement will differ considerably from situation to situation. And our lawyers will continue to be lawyers, not participants in coverage of the news. (*CBS Investigative reporting*)

²³ Events about or involving the BBC should be reported in the same way as other events. Only normal scrutiny should be applied. (*BBC 4*)

4.4.3.2. Interessos particulars dels periodistes

Pràcticament tots els estudiosos de l'ètica periodística, i molt especialment els de l'àrea d'influència anglosaxona, atribueixen un lloc destacat als conflictes d'interessos que afecten o poden afectar el professional. I, a més, solen donar al concepte una aplicació individual. Aquesta opció té la seva arrel en la convicció que l'ètica és quelcom que pertany bàsicament a l'esfera estrictament personal. Això es destil·la, per exemple de la següent definició de Day: "Per dir-ho de manera senzilla, un conflicte d'interessos es una col·lisió entre lleialtats professionals i interessos externs que socava la credibilitat de l'agent moral. Els conflictes, generalment, apareixen a partir dels rols que cadascú desenvolupem a la societat i, per aquesta raó, semblen afectar els nostres deures particulars més que les obligacions socials més generals. A excepció del valor de la veritat, no sembla que hi hagi regles morals tancades que exigeixin a les nostres consciències evitar els conflictes d'interessos".²⁴ En qualsevol cas, no sembla pas que la veritat sigui una qüestió nimia en el cas que ens ocupa; i, d'altra part, a l'ítem anterior s'ha vist que les empreses periodístiques estan afectades, i no pas poc, pels conflictes d'interessos encara que no existeixi la tradició d'anomenar-los d'aquesta manera.

El caràcter "personal i intransferible" amb què es contemplen els conflictes d'interessos periodístics fa que hi hagi autors que dubtin que aquesta sigui una matèria codificable en unes normes. Subjacent a aquest plantejament hi ha la idea de Josiah Royce: en el fons només hi ha una regla, la de ser lleial (4.4.3.) Però el cert és que, malgrat això, els conflictes d'interessos dels periodistes són un dels temes que més pàgines ocupen als llibres sobre deontologia professional i sobre els quals es presenta major casuística. En bona part la raó d'això és que els conflictes d'interessos, més enllà de les seves implicacions estrictament morals, posen en qüestió la credibilitat que, com ja s'ha comentat en la introducció general al principi de veracitat (veure 4.2.), confereix implicacions fins i tot comercials a la obligació moral de dir la veritat. L'existència d'unues normes seria, en aquest sentit, una pura façana, una manera com qualsevol altra de "vendre credibilitat". Cap a aquí apunta Jeffrey Olen, que diu: "Si les organitzacions dels media volen adoptar aquestes normes en vistes a protegir una millor imatge de credibilitat davant les audiències, això és una cosa. Però aquestes normes no són

²⁴ DAY, Louis A.: *Ethics in Media Communications: Cases and Controversies* Wadsworth Publishing Company, Belmont, CA, 1991 (p. 156)

moralment imprescindibles. Tot el que és moralment exigible és que els periodistes, com qualsevol altre, obrin amb sentit de la veritat".²⁵

Però aquesta frase de Olen està dient implícitament una altra cosa: si l'objectiu és la credibilitat, les normes hauran de contemplar no només el conflicte real, sinó qualsevol situació que pugui tenir l'aparença de ser un conflicte d'interessos. Així ho reconeix Bayley quan, des d'una perspectiva clarament utilitarista de l'ètica, afirma que a la pràctica no hi ha cap diferència entre els conflictes reals i els aparents perquè tan perjudicials poden ser els uns com els altres.²⁶ Mayer, per la seva part, fa notar que als codis deontològics americans hi apareixen molt sovint les paraules "aparença" i "aparent" quan s'aborda aquesta matèria i també s'afegeix a la idea que això respon a la necessitat que té el periodisme de fer-se creïble.²⁷ Efectivament, l'article III del codi de l'American Society of Newspaper Editors diu: "Els periodistes han d'evitar la falta d'honestedat i l'aparença de falta d'honestedat, així com qualsevol conflicte d'interessos o l'aparença de conflicte. No han d'acceptar res ni realitzar cap activitat que pugui comprometre o que sembli que compromet la seva integritat."²⁸ En termes semblants s'expressa l'epígraf III.2. del codi de la Societat de la Society of Professional Journalists, encara que cal fer notar que aquesta corporació, que aplega periodistes i no editors com l'anterior, fa extensius a les empreses els perills que comporten els conflictes d'interessos: "Les segones feines, el compromís polític, l'ostentació de càrrecs públics i el servei en organitzacions socials han de ser evitats si comprometen la integritat dels periodistes i dels qui els contracten. Els periodistes i els seus patrons han de comportar-se en les seves vides privades d'una manera que quedin protegits dels conflictes d'interessos, reals o aparents. Tenen concretes grans responsabilitats envers el públic. Aquesta és la naturalesa de la seva professió".²⁹ Més endavant, quan abordem l'anàlisi del que diuen a aquest respecte els codis estudiats en aquesta tesi, podrem veure com alguns d'ells també semblen tenir molt present la vella màxima segons la qual no n'hi ha prou amb que la dona del Cèsar sigui honesta, sinó que també ha de semblar-ho.

²⁵ OLEN, Jeffrey: *Ethics in Journalism* Englewood Cliffs. Prentice-Hall, NJ, 1988 (p. 25)

²⁶ BAYLEY, Charles W.: *Conflict of Interest: a Matter of Journalistic Ethics* National News Council, Nova York, 1984 (p. 14)

²⁷ MEYER, Philip: *op.cit.* (p. 19)

²⁸ Veure, per exemple, DAY, Louis A.: *op. cit.*, p. 351

²⁹ Veure, per exemple, DAY, Louis A.: *op. cit.*, p. 349

Reals o aparents, els conflictes d'interessos moltes vegades es fan inevitables. Apareixen, com ja s'ha dit, a partir de la mateixa diversitat dels rols socials, i no tots serien deshonestos "per se" si no fos perquè poden afectar la independència informativa. Un problema previ a la seva resolució és el de la seva identificació, és a dir, com adquirir la capacitat de discriminar quan un conflicte d'interessos té suficient entitat com per afectar realment la integritat de la informació. Un cert nivell de conflicte és tan ordinari com ho és el biaix subjectiu que el periodista introdueix al seu treball. Però en aquest sentit sí que l'existència de normes pot ser un bon instrument deontològic. De la mateixa manera que l'objectivitat total és una quimera però es procura tendir-hi a través de la formulació d'unes regles expressives (veure 4.2.1.1.), l'existència d'unes regles del joc pot ajudar a crear el marc d'independència que el periodista necessita per accomplir com cal la seva missió. Pasqua i els seus col·legues adverteixen que aquesta formalització és el que permet plantejar-se col·lectivament el que, en principi, s'atribueix a l'esfera personal: "En la mesura que estiguem d'acord en què les decisions ètiques finalment corresponen als individus, cal fixar-se en les circumstàncies personals i corporatives en el marc de les quals s'aplicaran les normes ètiques. Quan aquestes circumstàncies tendeixen a apartar de les decisions racionals, ens trobarem davant d'un conflicte d'interessos."³⁰

El problema, com succeeix en tots els plantejaments ètics, és marcar els límits de les conductes que cal considerar transgressores. Allò que per a uns ha d'estar prohibit per a uns altres pot ser gairebé virtuós: determinades relacions socials establertes pels periodistes poden ser enteses com una manera de deixar-se condicionar excessivament per les amistats o com una exemplar manera de mantenir obertes les fonts informatives; acollir-se a certes facilitats institucionals per accedir a la informació pot ser acceptat com un episodi més del quefer professional o com una manera vergonyant de practicar el seguidisme informatiu. No falten tampoc entre els periodistes els qui pensen que les normes sobre els conflictes d'interessos que s'autoimposen les corporacions professionals o les que estableixen per a ells les empreses són ingènues o hipòcrites quan no n'existeixen per als seus empresaris. On està en joc realment la independència dels mitjans de comunicació -argumenten- no és en uns quants articles dels codis deontològics sinó més aviat en els lligams que els patrons estableixen en el món dels negocis o de la política i en els processos imparables de concentració empresarial.

³⁰ PASQUA, Thomas M. Jr / BUCKALEW, James K. / RAYFIELD, Robert E. / TANKARD, W. Jr.: *Mass Media in the Information Age* Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ, 1990 (p. 268)

De tota manera és prou evident que, si es vol que el periodista es mantingui en un marc d'observança deontològica, cal que ho faci prevenint i evitant tots els conflictes d'interessos que puguin anar en detriment de la seva independència, i que poden ser d'origens i de menes molt diferents, com es desprèn d'aquesta relació d'exemples que proposa Swain: "Els conflictes d'interessos que se'ls presenten als reporters poden ser obstacles molt insidiosos perquè siguin relators fidedignes. Mentre prepara un treball, un reporter pot ser influït de maneres que, per al públic o per al cap de redacció, són insospitades: lleialtats engendrades per les seves anteriors col·laboracions, filosofies personals, amistats, inversions financeres, altres feines, o la honra de ser considerat un expert o un posseïdor d'informació secreta".³¹ Com es pot apreciar, hi ha conflictes d'interessos que tenen la seva arrel en les activitats que duu a terme el periodista al marge de la seva feina, mentre que altres són generats pels oferiments de tota mena que provenen de les fonts informatives per aconseguir un tractament informatiu favorable. També es podria fer una classificació dels conflictes d'interessos atenent a la natura dels estímuls que en un moment donat poden laminar la independència del periodista: n'hi ha d'ordre purament material (diners, viatges, etc.) mentre que n'hi ha d'altres -que tenen molta influència sobre alguns professionals- que són de caràcter intangible, com ara l'afalac o l'auto-complaença. Meyer, per exemple, estableix la distinció entre els conflictes d'interessos de tipus financer i els que no tenen implicacions financeres.³² Però, com es deia anteriorment, l'avaluació o catalogació moral de cada tipus de conflicte es fa molt difícil de fer si no és atenent al context en què es produeix i a les circumstàncies que concorren en cada cas.

Potser el més escandalós de tots els conflictes, des del punt de vista del judici social, és el del suborn monetari, tant si aquest es planteja com una proposta perquè una informació sigui "ben tractada" com si consisteix en gratificacions fetes a posteriori o lliurades de forma regular. Gairebé tothom rebutjaria un periodisme que fos directament i explícitament comprat, i per descomptat l'anatematitzen totes les expressions de la deontologia professional, tant aquelles que estan escrites com les que es transmeten per tradició oral dins de l'ofici. És molt difícil de saber fins a quin punt aquesta és o no és una pràctica estesa. La impressió que tenen els professionals i que recullen alguns estudiosos de la deontologia és que el "sobre", antany famós, ha passat força a la història. Però els pagaments poden realitzar-se de moltes altres maneres que, almenys en aparença, resulten menys servils. Hi ha, per exemple, la fórmula del

³¹ SWAIN, Bruce M.: op.cit., p. 11

³² MEYER, Philip: op.cit., pp. 62-76

regal. Entre l'humil bolígraf de plàstic posat a dins del dossier de premsa i l'apartament o les vacances pagades, de segur que en algun lloc hi ha la ratlla que separa el que es pot considerar un innocent costum social i el que és una forma de suborn. Però el límit és gairebé impossible de situar en unes normes d'aplicació general. Una manera de fer-ho és evitant el pronunciament moral i dient que el que no és admissible és acceptar res que coarti la llibertat personal a l'hora d'informar. Però l'apreciació d'aquest paràmetre és molt subjectiva i en alguns casos es situa dins de l'àmbit de l'inconscient. Hi ha també regals indirectes: oferiments que es fan al periodista per altres conceptes que, aparentment, no estan relacionats amb la seva activitat informativa. Swain, per exemple, cita l'oferiment de treballs paral·lels o de treballs alternatius ben remunerats.³³ I Goldstein desenvolupa la narració detallada d'un cas que considera exemplar (i que es dona cada vegada amb major freqüència donada l'ascensió social que ha experimentat la imatge del periodista): el dictat d'una conferència retribuït amb una tarifa molt superior a la que es podria considerar habitual.³⁴ Un cert parentiu amb aquesta modalitat de regal el té la participació en premis periodístics. Evidentment no es poden fer objeccions als guardons guanyats de forma franca i espontània; però la proliferació de premis convocats per tota mena d'institucions, gremis i empreses fa pensar que moltes vegades sota l'aparença d'un premi s'hi amaga el ressort perquè als mitjans de comunicació hi apareguin una sèrie de treballs que han estat elaborats amb la secreta intenció de complaure un determinat jurat i d'obtenir l'import promès a les bases.

Una altra gamma de possibles conflictes d'interessos és la que ve donada per les facilitats que les fonts informatives ofereixen als periodistes per poder accedir a la informació. També aquí es pot trobar un ventall amplíssim que va des de les credencials o passis per assistir a un concert fins al viatge al Japó amb totes les despeses pagades.³⁵ Tot, absolutament tot, el que ofereixen les fonts als periodistes condiciona poc o molt la labor d'aquests. Però és evident que en alguns casos (com es veia en l'epígraf corresponent al tracte amb les fonts) es fa gairebé imprescindible sotmetre's si no a condicions sí almenys a certes regles del joc imposades per

³³ SWAIN, Bruce M.: op.cit., pp. 33-34

³⁴ GOLDSTEIN, Tom: *The News at Any Cost: How Journalists Compromise their Ethics to Shape the News* Simon & Shuster. Nova York, 1985 (pp. 15-17)

³⁵ Tots els experts en deontologia periodística miren amb recel la major part d'aquests facilitats que tenen els periodistes, que a la pràctica es converteixen moltes vegades en subtils maneres d'aconseguir que donin prioritat a certs temes o plantejaments en detriment d'uns altres, i consideren que els mateixos periodistes haurien d'autolimitar les seves prerrogatives. Veure, per exemple, GOLDSTEIN, Tom: *The News at Any Cost: How Journalists Compromise their Ethics to Shape the News* Simon & Shuster. Nova York, 1985 (pp. 21-22)

les fonts (com ara el que als Estats Units es conegut en l'argot professional com "perks", és a dir, les facilitats ofertes als periodistes per usar instal·lacions oficials³⁶). El tema dels viatges -tant si són organitzats expressament per a grups d'informadors com si aquests formen part de seguicis de personatges, equips esportius en els seus desplaçaments, etc.- és un dels que fan encendre més llums vermells, sobre tot si hem de jutjar per les abundoses referències que es troben a aquesta matèria en algunes revistes especialitzades.³⁷ El viatge, ultra poder representar una mena de regal per al periodista (si és que es realitza a algun lloc que li pugui resultar plaent per qualsevol motiu), és a més un ressort usat per les fonts per aconseguir la proximitat social del entre els informadors i les fonts i, a través d'ella, una major implicació en aquells temes que són d'interès per als qui paguen els bitllets i els hotels. A més, és un tema especialment delicat per al mitjà televisiu: el viatge col·lectiu organitzat és una manera de fer passar els equips proveïts amb una càmera per aquells escenaris que més propicis poden ser a les fonts informatives. Les campanyes promocionals dels parcs d'atraccions són un bon exemple de maniobres pseudo-informatives que han esdevingut ja una matèria clàssica en aquesta temàtica.³⁸

Entre els conflictes d'interessos de caràcter més intangible destaquen aquells que es deriven dels compromisos que puguin tenir els periodistes amb causes o organitzacions socials o polítiques, i d'una manera molt especial la militància en un partit o una organització.³⁹ En els vells temps de la premsa política el fet que un periodista tingués aquesta mena de compromisos no era vist com un especial inconvenient. Ben al contrari, els diferents periòdics sabien quins eren els professionals que podien avenir-se millor als seus plantejaments editorials, i a ningú li semblava estrany que el periodista manifestés obertament la seva sintonia

³⁶ GOODWIN, Eugene H.: *A la búsqueda de una ética en periodismo* Ed. Gernika. Mèxic, 1987 (capítol 4). Original en anglès: *Groping for Ethics in Journalism* (2ª ed.) Iowa State University Press. Ames, IA, 1987. 1ª ed: 1983

³⁷ Veure, per exemple:

AVIS, E.: "Have Subsidy will Travel", *The Quill* 79:2, 1991 (pp. 20-25)

ISRAEL, R.: "Freebies and Fellowships: There is a Difference", *Editor & Publisher*, 124:26, 1991 (p. 44)

HUBLER, E.: "Freebies on the Tube", *The Quill*, 79:2, 1991 (pp. 26-27)

³⁸ Veure, per exemple:

MOORE, M.: "Disneygate", *The Quill* 74:9, 1986 (p. 2)

PRENDERGAST, A.: "Mickey Mouse Journalism", *Washington Journalism Review*, 9:1, 1987 (pp. 32-35)

GARNEAU, G.: "Ethics Debate Reprised: Junket Journalism Charges Again Raised as Journalists are Offered All-expense Paid Visit to 20th Anniversary Disney Bash" *Editor & Publisher*, 124:42, 1991 (pp. 14-16)

³⁹ GOODWIN, Eugene H.: op.cit., p. 107

amb la línia ideològica del mitjà per al qual treballava. Això evidentment va canviar quan la majoria dels mitjans de comunicació, tant escrits com audiovisuals van "professionalitzar" els seus objectius empresarials i van optar per oferir una informació pretesament objectiva. Tot i així es fa difícil trobar arguments per negar als periodistes, en tant que ciutadans que tinguin, que manifestin i que defensin les seves pròpies conviccions ideològiques i polítiques. Això porta a sustentar, si més no, la idea que els periodistes han d'"oblidar" la seva militància o les seves simpaties polítiques quan entren a la redacció del mitjà per al qual treballen. Hi ha professionals i estudiosos de la deontologia que admeten que l'afiliació a causes o organitzacions per ella mateixa no té per què condicionar la independència del periodista si aquest és capaç d'actuar de forma independent quan exerceix la seva feina. Però per una altra part es recorda que en els conflictes d'interessos no només cal actuar rectament sinó que és important aconseguir que el públic estigui convençut que és així.⁴⁰ Això planteja, per exemple, dubtes sobre la conveniència que els periodistes manifestin públicament (a través de la signatura de documents, la participació en manifestacions, etc.) la seva posició sobre temes de debat públic sobre els quals, d'altra part, n'han d'informar amb equanimitat. És tracta de qüestions molt controvertides a la mateixa professió i sobre el qual les aportacions fetes en el pla teòric solen estar plenes d'interrogants.⁴¹

Dubtes similars el susciten moltes de les activitats socials en les quals pot participar el periodista. És evident que el periodista, si vol informar, necessita estar en contacte amb bones fonts d'informació, i que difícilment les trobarà si de forma sistemàtica va de casa seva a la redacció i de la redacció a casa. Però, com s'assenyalava en en dels epígrafs dedicats a les fonts informatives (veure 4.4.2.3.), planteja certs perills per a la integritat de la informació que el periodista mantingui una proximitat excessiva amb les seves fonts. Goodwin ho explica d'una manera molt expressiva: "Aquells que desenvolupen una amistat amb les seves fonts, al tractar aquestes tant en l'aspecte social com en el professional, poden caure en el favoritisme.

⁴⁰ CHRISTIANS, Clifford G./ ROTZOLL, Kim B. / FACKLER, Marc P.: *Media Ethics: Cases and Moral Reasoning* (3ª ed.) Longman. Nova York, 1991 (p. 34)

⁴¹ Veure, per exemple:

STEIN, M.L.: "Advocacy Journalism and Activists Lives", *Editor & Publisher* 124:36, 1991 (p. 16)

TATE, C.: "Outside Activities: When does a Journalist's Personal Opinion Become a Public Issue?", *Columbia Journalism Review*, març-abril, 1991 (pp. 12-15)

VIALI, E.K.: "Crossing that Line. Should Journalists be Active Citizens or Objective Watchdogs?", *The Quill* 79:9, 1991 (p. 17)

WEBSTER, J.: "The Publisher and Civic Activity: Civic Activism Dilemma", *Journal of Mass Media Ethics* 2:1. 1987 (pp. 41-42)

Sense adonar-se'n, algunes vegades els reporters comencen a tenir cura dels seus amics, preocupant-se pel seu benestar: quan necessiti millorar el seu reportatge amb una cita interessant o donant-li un enfocament millor, avisi el seu amic Joe; quan l'estimat Joe sigui subjecte de notícia, procuri donar-li la millor imatge possible; i si troba al seu vell amic Joe ficant la mà a la caixa registradora...? Les fonts informatives també poden ajudar els seus amics reporters, proporcionant-los notícies o informacions en exclusiva, o si més no abans que als seus competidors, donant-los el tipus d'informació que dona al reportatge aquell toc d'autenticitat tan necessari. Un tipus de pacte de rascar-se l'esquena mútuament.⁴² És a dir, la relació simbiòtica entre periodistes i fonts (com l'hem anomenada en altres llocs d'aquesta tesi) pot esdevenir un conflicte d'interessos i pot resultar clarament perniciososa per a la integritat de la informació. I una vegada més s'ha d'insistir en què això tant pot succeir si els conflictes són reals com si són només aparents. El periodista pot traçar-se ell mateix, de forma honesta i sincera fins a on pot portar les relacions amb les fonts sense posar en perill la pròpia honestetat i el resultat del seu treball. Però hi ha bones raons per pensar que el públic al qual s'adrecen els seus esforços potser tindria un judici diferent, que és el que ve a dir Carl Hausman quan fa aquestes reflexions: "Les relacions professionals poden esdevenir massa pròximes. El punt a partir del qual això succeeix no queda sempre clarament delimitat. Per exemple, pocs reporters es sentirien compromesos si un entrevistat els convida a un cafè. Però, ¿i si és un àpat en un restaurant car? ¿Es pot sentir un periodista perfectament còmode si el subjecte de la notícia s'ha gastat amb ell una quantitat respectable en un sopar? Fins a quin punt podrien els oients, els espectadors o els lectors tenir plena confiança en el periodista si aquest fet es conegués?"⁴³

Òbviament, els problemes que es deriven d'una excés amb les fonts es fan més grans i més evidents quan les relacions establertes són familiars o, encara més, de caràcter sentimental. Al periodisme nord-americà es va produir un cas proverbial d'aquest tipus, que és citat molt sovint com exemple de les prevencions que cal tenir davant de la fusió de la vida professional i la vida privada. És el de la periodista Laura Foreman que mentre treballava a la secció d'informació política del "Philadelphia Inquirer" va tenir un "afer" secret amb el senador per Pennsilvania Henry Cianfrani, a qui havia usat sovint com a font de les seves notícies. Tot va ser descobert quan ja havia canviat de lloc de treball i era al "New York Times", que la va

⁴² GOODWIN, Eugene H.: op.cit., p. 158

⁴³ HAUSMAN, Carl: op.cit., p. 71

acomiar per raons d'exemplaritat davant el seu públic.⁴⁴ Black, Steele i Barney també refereixen el cas succeït a la cadena KENS-TV de San Antonio, on unes conductores de programes informatius van estar afavorint el setembre de 1992 la campanya electoral com a candidat per al Congrés de Henry Bonilla, que era el marit d'una d'elles.⁴⁵

Però si una relació d'intimitat o d'especial amistat amb la font pot esbiaixar la informació, igualment pot fer-ho una relació manifestament antagònica. A l'epígraf corresponent a les pressions del poder polític (veure 4.4.1.1.) ja s'ha fet referència a una actitud característica d'alguns periodistes que és la d'assumir sistemàticament el rol d'"adversaris" respecte a les persones o institucions de les quals es sospita que proporcionen informació distorsionada. Quan aquesta actitud es porta a un extrem i sobre tot si es personalitza, és a dir, quan existeix una enemistat o una animadversió manifesta entre el reporter i la font (o amb qualsevol persona o institució que sigui objecte de cobertures informatives), es dona també un conflicte d'interessos. "Tractar totes les fonts com adversaris pot ser tan injust per elles i per al públic com el tractar-los com a íntims" conclou Goodwin després prendre en consideració alguns casos expressius d'aquesta actitud.⁴⁶ Els conflictes d'interessos que afecten la relació individual del periodista amb altres persones són difícils de preveure, perquè evidentment el periodista no pot deixar de tenir una família, uns veïns, uns amics... i potser, mal li pesi, tampoc no pot deixar de tenir uns enemics. I ja que tota aquesta gent no es pot eliminar, el que cal procurar és que el periodista no es vegi involucrat en cobertures en les quals les relacions personals hi puguin tenir alguna influència positiva o negativa. Jack W. Germond i Jules Witcover, al seu llibre sobre la campanya presidencial americana de 1980, expliquen un curiós cas en què els escrúpols d'un periodista es van girar en contra dels interessos d'una font. El va protagonitzar Roger Mudd, un periodista de la NBC que era molt conegut de la família Kennedy i especialment de la vídua de Robert, Ethel. Aquesta amistat va fer dubtar Mudd sobre si havia de participar o no en un programa sobre Ted Kennedy quan aquest entrava a la cursa per ser candidat a la presidència. Finalment ho va fer i, possiblement per la seva mala consciència, va ser el periodista que va fer les preguntes més dures, les que van provocar que Ted Kennedy fes tan mal paper aquella nit que fins i tot es va arribar a comentar que aquell

⁴⁴ Aquest cas és explicat, entre altres llocs, a GOODWIN, Eugene H.: op.cit., pp. 151-154

⁴⁵ BLACK, Jay / STEELE, Bob / BARNEY, Ralph: *Doing Ethics in Journalism* The Sigma Delta Chi Foundation i The Society of Professional Journalists. Greencastle, IN, 1993 (pp. 86-88)

⁴⁶ GOODWIN, Eugene H.: op.cit., p. 163

programa és el que havia barrat el pas al tercer dels Kennedy. Mudd va perdre l'amistat de la família.⁴⁷

Moltes empreses periodístiques posen dificultats als professionals per treballar per a altres organitzacions o mitjans que tinguin alguna relació, encara que sigui llunyana, amb la tasca per a la qual estan contractats. Evidentment en aquesta tònica hi poden pesar factors d'estricta política laboral i que poc tinguin que veure amb els conflictes d'interessos. Però el cert és que aquests poden aparèixer en el moment en què el periodista ha de repartir les seves lleialtats entre dues o més empreses de les quals rep retribucions. Això es fa especialment evident quan una d'elles és o pot ser una font informativa de l'altra: des del punt de vista deontològic caldria posar objeccions als periodistes que treballessin alhora en un mitjà de difusió escrit o audiovisual i en el gabinet de comunicació d'una institució que hagués de subministrar informació a aquell mitjà. Però igualment pot sorgir el conflicte quan cal compartir les informacions de les fonts entre diversos mitjans que es fan la competència. I encara que això representa perills més remots, fins i tot pot resultar problemàtica la percepció de retribucions per feines no relacionades amb la informació si aquells per a qui es realitzen aquestes feines poden arribar a tenir en algun moment interessos en la cobertura de notícies que afecten la seva activitat. Aquesta mena de conflicte d'interessos potencial és especialment remarcable en el cas dels periodistes televisius, i sobre tot per als que comprometen amb la seva imatge la credibilitat de la cadena. Prestar aquesta imatge per determinat tipus de feines pot redundar en un desprestigi per a la informació que presenten. Black, Steele i Barney aporten com a exemple d'aquest tipus de desdoblament laboral el que feia un conegut informador econòmic de la CNN que va obtenir ingressos substancials fent vídeos de promoció per a empreses de Wall Street.⁴⁸

De la mateixa manera que pot ser conflictiva la duplicitat de feines, també ho pot resultar la compaginació de la feina periodística amb la defensa d'interessos financers propis o de persones pròximes. És evident, per exemple, que per a la línia informativa d'un mitjà resultaria greu que el seu redactor en cap d'economia fos el tenidor de paquets importants d'empreses sobre les quals n'hagués d'estar difonent notícies amb certa freqüència o que, inversament, pogués fer ús d'informacions aconseguides en fonts privilegiades per decidir les seves inversions. En aquest sentit és exemplar una norma del codi d'ètica del "Washington

⁴⁷ GERMOND, Jack W./ WITCOVER, Jules: *Blue Smoke and Mirrors* Viking. Nova York, 1981 (pp. 55-75)

⁴⁸ BLACK, Jay / STEELE, Bob / BARNEY, Ralph: op.cit., pp. 81-83

Post" que estableix que, per evitar conflictes d'interessos reals o aparents en la cobertura de negocis i dels mercats financers, tots els membres de la secció d'Economia (Business and Financial) són requerits a comunicar els seus patrimonis financers i les seves inversions al cap de la secció. El potencial conflicte, però, no es limita als membres d'aquesta secció. Tots els reporters i editors, allà on sigui que treballin, se'ls demana que comuniquin al cap del seu departament qualsevol interès financer que pugui estar en conflicte o donar l'aparença d'un conflicte en els seus deures de reportatge o edició.

En definitiva, doncs, ja es veu que la casuística en aquest terreny és molt àmplia. Pot haver-hi periodistes que estiguin immersos en conflictes d'interessos que mai no seran coneguts pels seus companys de secció, per l'empresa i pel públic. Són qüestions que, efectivament, no es poden remetre més que a la consciència individual de cada periodista. Però col·lectivament els periodistes i les empreses sí que poden vetllar per preveure els conflictes d'interessos o per fer tot el possible perquè no es produeixin o es resolguin de la manera més favorable perquè la informació no se'n ressenti. A això van destinades les normes, necessàriament indicatives, que es poden trobar als codis deontològics.

Entre els codis analitzats dediquen atenció a les matèries considerades en aquest ítem els de l'ABC, la CBS, la NBC, la SRC, la BBC i la RAI (aquest últim de forma més reduïda i cenyint-se a dos aspectes molt concrets). A la resta de codis no s'hi troben esments. Els codis de les tres "networks" americanes i també el canadenc concentren la major part de les referències a capítols o blocs temàtics que constitueixen una unitat dins del conjunt. Per part dels primers és fa ús de l'expressió "conflicte d'interessos", però només el codi de la NBC anomena d'aquesta manera la part del seu codi on tracta aquestes qüestions. També té un capítol que porta aquest títol el codi de la BBC (el capítol 12), però en ell només es fa referència a les activitats externes dels periodistes i al tema de les inversions financeres i en canvi molts altres aspectes són contemplats en diferents punts del document. El codi canadenc es remet a un altre document anomenat "Politique des ressources humaines" on es tracta amb major deteniment i per al conjunt dels empleats de la cadena el tema dels conflictes d'interessos. Els codis dels Estats Units especifiquen que algunes de les normes no han de ser observades només pels periodistes sinó per tot el personal que participa en l'elaboració de la informació. El codi de l'ABC compta amb un apèndix on es reproduïxen les normes que són d'obligat compliment per a tot el personal de la cadena. Els tres codis dels Estats Units

dediquen diversos paràgrafs a glossar la importància que el periodista es senti lliure de qualsevol hipoteca personal en l'exercici de les seves funcions. En aquests paràgrafs és fa, en realitat, una definició del concepte mateix de conflicte d'interessos i s'estableixen una sèrie de criteris que després són desglossats en normes més concretes. Les idees principals que s'hi inclouen són les següents: ⁴⁹

⁴⁹ We must never be obligated to any interest other than the public's interest in the full, fair and accurate reporting of the news. Clearly, this means that employees must accept no payment, gift or other consideration which is intended to compromise their responsibilities as objective newsmen, or which gives the appearance of doing so. This prohibition covers all obvious forms of payola, plugola and all other forms of blatant bribery. But our policy also prohibits more subtle efforts to compromise the integrity of ABC News. No policy can cover every contingency or spell out an answer to every question. If any doubt arises, do not assume you know the answer. *(ABC 1.1)*

Employees of ABC News must refrain from accepting anything of value which is intended, or which might appear to be intended, to compromise their news judgment, integrity or impartiality. We recognize that some business or social amenities such as a business lunch can be avoided only at the risk of undue embarrassment or silliness. But the rule holds: Accept no favors which might compromise or even appear to compromise, the independence and integrity of ABC News and the individuals involved. *(ABC 1.2)*

ABC News policy is to pay for all services required by the company and its employees while on company business. Individuals should also recognize that the same rules of conduct followed in their professional lives must also be observed in their private affairs. The distinction between professional and private is too fine to admit any essential difference. For example, a compromising offer is no less so if it involves vacation time instead of a work situation. Both must be refused. *(ABC 1.2)*

All CBS employees must avoid any conflict between their personal interests and the interests of CBS. Failure to do so may result in dismissal. A detailed statement of this policy is made available to each new CBS employee. Copies of the statement can also be obtained from the Vice President, Business Affairs. Each employee will be held responsible for seeing to it that neither he nor she nor any member of his or her immediate family has any interest, or engages in any activity, which is conflict with this policy. *(CBS Limitations on Outside Activities)*

In general, personnel in their personal non-company- related activities should be guided by a vigilant awareness of their own responsibilities as journalists. Such awareness should include not only their own perception of a potential conflict of interest and potential diminution of their, and their organization's, integrity, but also the potential perceptions of others. *(CBS Acceptance of free...)*

From the outset, CBS has adhered to the basic principle that news personnel must be free of obligations to any interest other than the interest of the public. Since credibility is essential to every news organization, the employees of CBS News must conduct themselves not only so as to avoid compromising their journalistic independence and integrity, but also as to avoid the appearance of such compromise. It is recognized that specific guidelines cannot anticipate and cover all possible circumstances, distinctions and shadings in this complex area. And it is not intended that the guidelines inhibit employees to the point of foolishness such as, for example, refusal of a cup of coffee or anything equally insignificant. But the basic concept the guidelines seek to implement is clear: Employees may accept no favor, overt or otherwise, which can compromise their roles as newsmen or give the appearance of doing so. Questions as to the meaning or application of the guidelines must be resolved by employees with their supervisor. *(CBS Acceptance of Free...)*

- Els periodistes i tot el personal que està relacionat amb l'elaboració de la informació ha de sentir-se independent i no ha d'estar lligat per cap interès que no sigui el d'atendre l'interès públic amb una exposició completa, rigorosa i justa de les notícies.

- Cal aconseguir la credibilitat informativa i, en conseqüència, no només s'ha d'estar alerta respecte a conflictes d'interessos reals sinó també de totes aquelles situacions que en puguin tenir l'aparença.

- Les normes concretes que s'estableixin al respecte difícilment preveuran totes les circumstàncies que es poden produir en una àrea temàtica tan complexa.

- Les conductes irresponsables en relació amb certs conflictes d'interessos es consideren una transgressió greu a la deontologia professional. La CBS explicita que poden comportar l'acomiadament.

- El rigor amb què s'ha d'actuar no significa que s'hagi de ser excessivament escrupolós. Són perfectament admissibles les invitacions usuals en la feina diària, com ara dinars de treball.

- La distinció entre vida professional i vida privada és molt relativa i no és vàlida per obviar certs conflictes d'interessos.

- El concepte bàsic de les normes és que cal refusar tot allò que pugui comprometre la funció professional o que puguin semblar que la comprometen.

- Les cadenes ja paguen els costos de producció dels programes. Per tant s'ha de rebutjar tot intent de contribució en forma de bens materials o de serveis.

- Cal consultar als superiors jeràrquics qualsevol dubte que hi hagi respecte a les normes relatives als conflictes d'interessos. (Aquesta instrucció es va repetint en diferents punts dels tres codis)

Employees must discharge their journalistic responsibilities with the appearance, as well as the fact, of complete independence and integrity. Consequently, gifts and favors which diminish, or appear to diminish, or create doubts about an NBC News employee's independence or integrity must be rejected. To this end certain standards have been established.

Unless otherwise agreed to by the President of NBC News, the complete cost of programs produced by NBC News is borne by NBC. Contributions (of money, services, equipment or anything else) by outside individuals or entities towards those costs are prohibited. Of course, it is permissible to share costs in a standard network pool.(...) *(NBC III.Q)*

4. Employees must avoid any conduct that constitutes or appears to constitute an attempt to use the name, reputation or facilities of NBC News, or the suggestion of news coverage as an inducement or a threat in connection with any personal transaction, dispute or activity. *(NBC IV.B.4)*

Respecte a aquesta última qüestió, dos dels codis dels Estats Units (els de la CBS i la NBC) no només adverteixen de la conveniència de consultar els dubtes que es puguin plantejar en la interpretació de les normes sobre conflictes d'interessos. Imposen també com una obligació la comunicació als superiors jeràrquics de qualsevol mena de circumstància personal o familiar que pugui impedir la realització lliure de les tasques periodístiques. Això es refereix òbviament als conflictes d'interessos que es produeixen a partir de situacions personals exteriors a l'àmbit de treball i que tenen una certa continuïtat. Per exemple, la possessió (o la nova adquisició) de bens financers per part de l'empleat o d'algun membre de la família pròxima. O també qualsevol conflicte que es pugui plantejar en ser-li atribuïda al periodista una nova missió informativa.⁵⁰ La NBC, d'altra part, estableix que si els empleats o algun membre de la seva família són propietaris o tenen qualsevol interès en emissores de televisió, en empreses de producció o en altres companyies del sector audiovisual, ho han de comunicar per escrit a les instàncies superiors de la cadena.⁵¹ El codi de la SRC estableix també l'obligació de fer conèixer als responsables de la CSR qualsevol mena de potencial conflicte d'interessos, tot i que enlloc no defineix aquest concepte. Com ja s'ha dit anteriorment, es remet a un altre document de la mateixa organització dedicat a la política de recursos humans i on s'estableixen les obligacions que a aquest respecte tenen tots els empleats. Una d'aquestes

⁵⁰ To insure continued integrity of the sensitive news responsibilities of CND, an additional obligation has been imposed on all CND employees whose duties involve the exercise of news discretion. Each such employee, in addition to whatever disclosure responsibilities he/she has under the preceding paragraph, must report directly to the Senior Vice President of CND who supervises his or her activities any conflict, actual or potential between his or her duties and his or her outside business or financial interests or the outside business or financial interest of members of his or her immediate family. The report must be made promptly and prior to the performance of any duties which involve the conflict. The management of CND will then take such action as it considers appropriate in each such circumstance, including reassignment of the employee and on-the-air disclosure of the conflict. *(CBS Limitations on Outside Activities)*

Employees who are working on, or assigned to a news story or program, or whose duties otherwise involve the exercise of news judgments, must report promptly to their supervisor any perceived, potential or actual conflict between the objective and effective performance of their duties and the outside business, financial or other activities or interests, past, current or contemplated, of themselves or members of their families. *(NBC IV.B)*

⁵¹ Employees are specifically required to disclose in writing to their department heads or to the Vice President, Employee Relations, ownership by them or by members of their immediate families, or any interest, direct or beneficial, in any broadcast station, network, CATV, or Pay-TV system, technical production facility, studio or equipment rental company or any other enterprise involving the production, distribution, recording or electronic transmission of any live or recorded programming. *(NBC IV.A)*

obligacions és donar part als superiors dels interessos financers o comercials que podrien suscitar un conflicte respecte a les seves funcions.⁵²

Entrant ja a analitzar les normes que fan referència a tipus concrets de conflictes d'interès, el primer grup definit és el que fa referència a la percepció de diners, regals o coses a les quals es pot atribuir un valor material. Als passatges esmentats anteriorment ja s'ha vist que l'ABC deixa ben clar que l'admissió d'aquesta mena de regals està proscriu, però no fa majors especificacions. Sí que en fan, en canvi, les altres dues cadenes dels Estats Units. La NBC estableix a aquest respecte que els empleats no poden demanar ni acceptar directament o indirectament res de valor a canvi de la inclusió o l'exclusió d'alguna matèria en el contingut informatiu. S'hi adverteix que aquesta pràctica, a més de ser motiu d'acomiadament, pot incórrer en figures delictives contemplades a les lleis.⁵³ La CBS especifica que els empleats no poden rebre les coses de valor ells mateixos i tampoc no poden designar altres persones que les rebin i, d'altra part, fa una relació de possibles motivacions que farien inadmissible tal percepció: comprar o adquirir per a la CBS qualsevol producte, article, objecte o servei; mostrar o fer mostrar en els programes determinats productes, articles, objectes o seleccions musicals; esmentar o fer esmentar en els programes el nom de determinats articles, productes, serveis, persones, firmes o empreses; qualsevol altra forma d'incidir en els continguts dels programes.⁵⁴ Tant la CBS com la NBC inclouen entre els regals que no poden ser acceptats

⁵² La politique de la S.R.C. sur les conflits d'intérêts déclare en partie ceci: "Les employés sont censés faire part au cadre supérieur concerné des intérêts financiers, commerciaux ou d'affaires qui pourraient, le cas échéant, être source de conflit d'intérêts dans leurs fonctions à Radio-Canada." (*SRC I. Crédibilité*)

⁵³ Employees may not, either for themselves or for others, solicit, accept or agree to accept, directly or indirectly, anything of value in exchange for the inclusion of any matter in, or the exclusion of any matter from any program. Violation of this policy may subject employees to criminal liability under federal law. It may also subject the employee to discipline, including possible discharge by NBC News. (*NBC III.Q*)

⁵⁴ Acceptance of Anything of Value. No CND officer or employee shall accepted from any third party anything of value, given or paid, for the purpose of influencing his or her decision.

(a) to purchase, use or otherwise acquire for or on behalf of CBS, or any of its divisions or subsidiaries, any product, article, object or service; or

(b) to use, or cause to be used, as a stage property or otherwise to have included in or to appear on any broadcast, any product, article, object or musical selection; or

(c) to mention, or cause to mentioned, on any broadcast the name of any product, article, object, service, individual, firm or company; or

(d) in any other way to act, or cause action, with respect to any broadcast or acquisition by or on behalf of CBS, or any of its divisions or subsidiaries.

The terms "given" and "paid" include not only the delivery or transfer to the employee, or any person or persons selected by employee, of anything of value, but also the delivery to the employee, or any person or persons selected by the employee, of anytyhing of value for his, her or their use even though such thing of value may ultimately be returned to the owner. (*CBS*)

els descomptes en els preus de certs productes (automòbils, per exemple) si són de caràcter especial i es diferencien dels que pot obtenir qualsevol comprador.⁵⁵ Així mateix admeten que els periodistes siguin convidats a àpats de treball, sempre que concorrin unes determinades condicions. Per part de la CBS aquestes condicions són que l'objectiu bàsic de l'àpat sigui l'establiment de contactes informatius que serveixin per a un ús immediat o com a "background" i que la situació no sigui propícia perquè el periodista es faci càrrec de la factura.; per part de la NBC, a aquestes dues condicions s'hi afegeix que l'acceptació de l'àpat s'inscrigui en els costums habituals en el món dels negocis i que el seu cost sigui raonable⁵⁶ Així mateix, aquestes dues cadenes entenen que hi ha un tipus de regals que són perfectament acceptables: aquells de poc valor que s'acostumen a oferir en els tractes comercials habituals i el refús dels quals resultés incòmode o menyspreador (però els regals en metàl·lic han de ser rebutjats en qualsevol cas).⁵⁷ Les altres cadenes no entren en més detalls a propòsit d'aquestes

Commercial Bribery

En el mateix epígraf aquest codi inclou unes normes pràcticament idèntiques respecte a un altre supòsit: el pagament a terceres persones per influir en les seves decisions sobre els seus tractes amb la cadena.

⁵⁵ No discounts of value, such as the so-called "press" or "promotional" discounts on automobiles, may be accepted from the manufacturer or distributor (except the retail discounts normally available to the general public). (*CBS Acceptance of Free...*)

Under no circumstances is it permissible to accept discounts or so-called "freebies" which are not available to the general public, but which are made available to employees because of their journalistic status. (*NBC III. Q.4*)

⁵⁶ During the course of, or in connection with, a news assignment or the performance of any other news-related duty, employees shall not accept free transportation, accommodations, services or gifts (other than routine gifts of insignificant value). Business meals may be accepted, however, on an occasional and reasonable basis, if (i) the primary purpose of such meals is the maintenance of important news contacts or the eliciting of news information or background, and (ii) the situation is such that any effort by the employee to pay for the meal would be awkward. (*CBS Acceptance of free...*)

A free meal or entertainment may be accepted only under very specific circumstances;
i. the basic objective is the cultivation or coverage of a news source, and
ii. the meal or entertainment is reasonable in cost and nature, and
iii. it would be awkward for the employee to insist on paying, and
iv. acceptance of the meal is consistent with traditional business customs and practice. (*NBC III. Q*)

⁵⁷ (...) All gifts or favors, including free lodging, free services, or otherwise, must be rejected unless they are occasional, nominal in value, consistent with traditional business customs and practices and socially awkward to reject. Under no circumstances may cash gifts in any amount, be accepted. (*NBC III. Q*)

(...) The foregoing does not apply to the courtesies openly accepted or given as a part of the usual business or social amenities. (*CBS Acceptance of Free...*)

qüestions, excepte la RAI que, en un dels seus documents, expressa la prohibició que els periodistes rebin directament o indirectament regals que puguin condicionar l'activitat redaccional, i posa com exemples pagaments en efectiu o espècies, préstecs gratuïts, viatges, vacances, etc.⁵⁸

Pel que fa als viatges i desplaçaments fets en els curs de les cobertures informatives, hi ha una gran coincidència de criteris entre els codis que en fan esment: ABC, CBS, NBC, SRC i RAI. Tots ells coincideixen a establir molt rígidament que els costos de transport o els d'allotjament han de córrer a càrrec de la pròpia cadena i que no ha de ser acceptat que siguin sufragats per les fonts informatives o per tercers. Fins i tot hi ha codis que assenyalen que en el cas de certs desplaçaments que s'han de fer necessàriament en el mitjà de transport proporcionat per la font (com ara el seguiment d'un viatge presidencial) s'haurà de procurar abonar als organitzadors la quantitat equivalent del que seria el cost del mateix desplaçament fet en un mitjà comercial. Tanmateix es contemplen algunes excepcions per a aquelles situacions en què aquest reembossament és impossible o incòmode, com per exemple el transport militar en una zona de guerra, un viatge de demostració en un prototip d'avió, etc.⁵⁹

⁵⁸ I giornalisti del servizio pubblico non accetteranno, né direttamente né indirettamente, pagamenti, rimborsi spese, prestiti gratuiti da società o privati, inviti a viaggi, trasferte e vacanze gratuite da società enti o privati, che possano condizionare l'attività redazionale. (...) (RAI-A 19)

⁵⁹ ABC News expects to pay its own way in conducting its business. For example, we do not accept free transportation, including the use of so-called "courtesy" automobiles, or free accommodations except where the company specifically authorizes it. (There may be situations, such as military transportation in a war zone, where reimbursement is not practical or possible.) (ABC I.2)

If transportation is necessary for the performance of a news assignment or a news or news-related duty, public carriers, and not private carriers, should be used. But, in those circumstances where private carriers must be used because public carriers are not feasible (such as, for example, sharing space with the President and his staff in a Presidential plane during coverage of a Presidential trip), the employee should arrange for prompt payment to the private carriers of a sum equivalent to the commercial rate for the route traveled.

There may be circumstances, however, where equivalent commercial rates are non-existent and non-ascertainable, e.g., a flight to an aircraft carrier or participation in a newsworthy demonstration trip of a prototype aircraft, train or other vehicle. In these circumstances, the limited free transportation involved may be accepted. (CBS Acceptance of free...)

All transportation required by the employee's assignment must be by public carriers when available, at the expense of NBC News. If the assignment requires use of a private carrier, covering a political candidate on the candidate's plane for example, the employee must arrange prompt payment to the private carrier of an amount not less than the charge that would have been made by a public carrier. Free transportation may be accepted only when approved by the President of NBC News or in the very limited circumstance when neither public nor private carriers are available for the coverage of a newsworthy event. For example, a flight in a military aircraft to a military demonstration at sea would qualify as such a limited circumstance.

In addition transportation may be accepted on those infrequent occasions when the employee

A l'epígraf corresponent a les condicions imposades per les fonts (veure 4.4.2.3.) ja s'ha vist com molts codis recomanen el manteniment d'un saludable distanciament entre els periodistes i les seves fonts d'informació. La no observança d'aquest distanciament és assenyalat, a més, en alguns dels textos com un potencial conflicte d'interessos. La CBS reconeix que no és rar que els periodistes mantinguin relacions amistoses amb persones relacionades amb les matèries sobre les quals han d'informar i que no es poden establir normes rígides per inhibir els intercanvis raonables d'atencions socials. Però a continuació adverteix que si el periodista té raons per pensar que les persones que els fan d'amfitrions o que els obsequien ho fan moguts per raons d'interessos professionals més que no pas per les relacions personals, han de rebutjar els àpats, allotjaments, transports o qualsevol altra cosa que els sigui oferta d'acord amb les normes sobre conflictes d'interessos establertes en el codi. I afegeix que si hi ha dubtes sobre on comença la relació social i on acaba la professional, cal assumir que la relació no és merament social.⁶⁰ Per la seva part la NBC indica que el personal que participa en les tasques informatives han d'observar certes normes fins i tot quan realitzen activitats

is clearly involved in coverage of a story and/or news source, the cost of the transportation is nominal, and it would be awkward for the employee to insist on payment. For example, accepting a car ride from a news source during the course of pursuing coverage is acceptable. *(NBC III.Q)*

Les employés de Radio-Canada n'accepteront aucune offre de voyage ou d'hébergement gratuits de la part de particuliers ou d'organismes de l'extérieur en vue de faciliter la préparation d'une émission, de recueillir des nouvelles ou de procéder à de la recherche, ou pour toute autre raison découlant de leur statut au sein de la Société.

Il faut garder les émissions de la Société a l'abri de toute influence extérieure malséante et au-dessus de tout soupçon d'une telle influence. Les frais de déplacement et de séjour sont en sorte des dépenses de production qui n'ont pas à être assumées par des tiers.

On ne pourra envisager d'exception à cette règle que dans le domaine de l'information, en l'absence de moyens de transport commerciaux. De toute façon, il faut réclamer une facture. Avant de s'engager, il faut obtenir l'autorisation du directeur général des programmes (information). *(SRC Voyages gratuits)*

(...) In particolare, per quanto riguarda i viaggi all'estero, organizzati da società o enti con motivazioni variamente promozionali e informative resta insindacabile prerogativa del Direttore di testata autorizzare la partecipazione dei giornalisti. *(RAI-A 19)*

⁶⁰ Since it is not unusual for news personnel to have social relationships with the people concerning whom they report, or are reasonably likely to report, nothing in these guidelines should be construed to inhibit the normal and reasonable exchanges of social amenities. But the primary relationship between host and news personnel guest must genuinely be social and personal. If the news guest has any reason to believe that the host is acting in his (or her) business or professional, rather than personal, capacity, or that the host's employer or client is picking up the tab, he (or she) cannot accept any free meals, lodging, transportation, or other things. For whenever the relationship crosses over from social to business, the standards described elsewhere in these guidelines should be observed. If there is any doubt as to where social and business meet, the news personnel must assume that it is not genuinely social. *(CBS Acceptance of free...)*

particulars no relacionades amb la seva feina. Han d'evitar, en conseqüència, rebre cap mena de regals o de favors que puguin comprometre o que sembli que puguin comprometre la seva independència o la seva integritat. És permisible l'establiment de relacions socials amb les fonts informatives o amb fonts potencials i intercanviar amb elles el tipus de regals i de favors que són habituals en un marc de relació amistosa, però els periodistes hauran de ser conscients de la possibilitat que aquest tipus de relacions puguin ser utilitzades per a l'aconseguitment d'objectius comercials o polítics.⁶¹

Diversos codis (CBS, NBC, SRC, BBC) estableixen normes força precises respecte als interessos financers dels periodistes i la forma com aquests han d'actuar perquè aquests no constitueixin un conflicte d'interessos respecte al seu treball d'informadors. Aquest, segons que raona el codi de la CBS, pot comportar la cobertura d'activitats empresarials en el curs de la qual els periodistes tal vegada obtinguin informacions reservades respecte a immediates evolucions del preu de les accions de les companyies. A més, la mateixa informació obtinguda pels periodistes, un cop és feta pública, pot contribuir a alterar el valor d'aquestes accions. L'ús d'aquesta informació per aconseguir guanys privats o la comunicació de la mateixa fora de l'àmbit informatiu és deshonest i pot atemptar contra la reputació de la cadena, a més de poder comportar conseqüències legals civils i/o criminals. En conseqüència, aquestes pràctiques han de ser bandejades, segons el codi de la CBS. Però aquest mateix codi afegeix que fins i tot quan la informació ja ha estat difosa en un programa ha d'haver-hi encara restriccions perquè el personal de la cadena puguin negociar amb accions de les companyies sobre les quals s'ha informat durant un cert període de temps que la CBS xifra pel cap baix en tres dies feiners.⁶²

⁶¹ NBC News employees are expected to abide by certain standards even when engaged in personal activity not related to their employment by the News Division.

a. When engaged in personal activity not related to NBC News, employees must exercise great care to avoid taking any gifts or favors that have the potential to compromise or appear to compromise independence or integrity.

b. Social relationships with news sources and potential news sources, and the exchanges of nominal gifts and favors that are usual in such relationships, are understandable and permissible. However, certain standards apply. Employees must be sensitive to the possibility that such a relationship may be utilized to achieve a business or political objective. (...) *(NBC III.Q)*

⁶² Securities Transactions (10/1/79)

Reporting may involve coverage of specific corporations. During the course of such reporting, CBS News personnel may become "insiders" by learning of sensitive information not previously disclosed to the public, the disclosure of which might affect the price of a corporation's securities. In addition, even when public information is presented in a CBS News investigative report, that presentation may have a significant effect on the public's perception of that corporation and possibly on the value of the corporation's securities.

Use of any such information by CND personal for private gain, or disclosure of non-public information concerning a corporation other than in a news or public affairs broadcast, is clearly improper and could impair CBS News reputation for fairness and could result in potential civil

La NBC recorda en el seu codi una norma inclosa en un reglament intern relatiu al comportament de tot el personal de la cadena: "Cap empleat mantindrà directament o indirectament negocis externs o interessos financers que puguin entrar en conflicte amb els interessos de la NBC (...) o que interfereixin la capacitat de l'empleat d'acomplir plenament els seus deures". La possessió d'accions d'una companyia que cotitza en borsa no es considera que puguin provocar un conflicte d'interessos si no excedeixen en un 1 per cent el valor de mercat de les accions de la mateixa. Tot i així, pot pensar-se que s'obra per interès propi si un empleat de la NBC compra accions d'una companyia relacionada amb alguna informació en la qual està treballant. En aquesta situació els empleats han d'abstenir-se de comunicar a familiars o amics les dades obtingudes en el curs de les seves investigacions.⁶³ El codi canadenc, com ja s'ha dit més amunt, estableix l'obligació que tots els empleats comuniquin als responsables de la SRC qualsevol potencial conflicte d'interessos i especialment aquells que es derivin de la propietat de bens financers. I puntualitza que aquesta obligació competeix d'una manera especial als periodistes i altres professionals que s'encarreguin de la cobertura d'informacions que puguin

and/or criminal legal consequences. Such practices will not be condoned.

Even after information concerning a corporation has been disclosed in a CBS broadcast, legal restraints may still exist for a reasonable period after the broadcast on the trading in securities of that corporation by news personnel involved in the broadcast. The purpose for these restraints is to allow sufficient time for the dissemination to insure its availability to all parts of the investing public and to provide all investors with an equal opportunity to make informed investment judgments.

Company policies suggest three trading days as a minimum period after public disclosure of information before CBS personnel who might be considered "insiders" may buy, sell or trade securities. However, the obvious sensitivities involved in trading of a corporation's securities by CBS News personnel who are involved in the reporting on that corporation, may warrant refraining from securities transactions for a longer period. Any questions regarding the applicability of this policy to specific factual situations should be addressed to the President of CND who, in turn, may consult with the Law Department in appropriate circumstances. *(CBS Limitations on outside activities)*

⁶³ "No employee shall directly or indirectly maintain any outside business or financial interest, or engage in any outside business or financial activity, which conflicts with the interests of NBC or the [parent company] or their subsidiaries or which interferes with the employee's ability to fully discharge his or her corporate duties." (Chapter IV, Section 2.2, NBC Personnel Policies and Instructions.)

(...) Ownership of securities of a corporation listed on a national securities exchange, or regularly traded by national securities dealers will not be considered, generally, a conflict of interest if the securities owned do not exceed one percent of the market value of the outstanding securities of the corporation. However, if an NBC News employee involved in reporting a story that may affect the stock of a company, purchases any securities in that company, the perception of insider trading or self-interest may apply. NBC News employees must refrain from privately communicating to family or friends any insider information gained as a result of their reporting efforts.

If the securities owned represent a significant asset in terms of the employee's total net worth, the facts must be reported for consideration. *(NBC IV.A)*

estar relacionades amb les seves possessions⁶⁴ El codi de la BBC dedica una part substancial del capítol titulat "conflictes d'interessos" als que es puguin produir com a conseqüència dels interessos financers particulars dels informadors. Totes les persones que treballen a la cadena han de donar a conèixer la seva participació en empreses si aquestes esdevenen matèria informativa dels programes en els quals treballen. Així mateix, es recorda que no és ètic i que és il·legal fer negocis usant la informació que hagin pogut obtenir a la bestreta en el curs de la seva tasca informativa. A més, els periodistes que s'encarreguen de la informació econòmica tenen unes obligacions específiques: han de registrar les seves propietats financeres i han de tenir una especial cura amb l'ús de les dades a les quals tenen accés.⁶⁵

Els diversos codis mostren una gran preocupació per la minva d'independència que poden suposar per als periodistes els seus compromisos polítics o la seva implicació en matèries que són objecte de controvèrsies públiques. Alguns codis tracten per separat els dos supòsits i altres els fan objecte de consideracions conjuntes. El codi de l'ABC declara que no vol restringir als empleats de la cadena l'exercici dels seus drets individuals, però afegeix que cal establir algunes limitacions per tal de mantenir la imatge de equanimitat i d'imparcialitat. En conseqüència es prohibeix als empleats que han de fer cobertures informatives que tinguin participació activa en campanyes polítiques. Així mateix han d'abstenir-se de lluir insígnies o altres elements que els puguin identificar com partidaris d'algun bàndol. De tota manera es diu que aquesta norma, com altres relatives a conflictes d'interessos, s'ha d'interpretar amb sentit comú: no hi ha major inconvenient, per exemple, en que els empleats de la cadena formin part de la junta d'una associació escolar o d'un comitè municipal. En quant a la presa de posicions públiques en matèries controvertides, aquest codi adverteix els empleats que aquesta manera d'obrar fa perdre, si més no, la reputació d'imparcialitat respecte a aquelles matèries a propòsit de les quals s'han expressat opinions. Això vol dir que aquests empleats hauran de ser dedicats a cobertures que no incloguin aquells temes o abandonar la seva activitat laboral.⁶⁶ El codi de

⁶⁴ (...) Les journalistes (y compris les réalisateurs, les reporters et les chercheurs travaillant en information), surtout ceux qui sont chargés d'émissions ou de couverture portant sur les affaires ou la finance, doivent veiller particulièrement à se conformer à cette directive. *(SRC I. Crédibilité)*

⁶⁵ Special considerations apply to financial journalists: they must register beneficial personal shareholdings. They need to be especially careful about any programme information before it is broadcast: to use it in trading for themselves could bring a charge of insider dealing.

People working in any programme must not use advance information acquired in the course of their BBC work to trade ahead of the markets. To do so is unethical and illegal.

People in non-financial programmes need declare only significant shareholdings and other significant financial stakes and then only when the companies involved are to feature in their programmes. *(BBC 12)*

la CBS, després d'assentar el principi general que els empleats no poden comprometre's en activitats exteriors que puguin entrar en conflicte amb els serveis que presten a la cadena o minvar els seus valors, es centra sobre tot en el tema de la proclamació d'opinions. Els criteris són pràcticament idèntics als plantejats per l'ABC en quant a la incompatibilitat de la presa de posició en matèries controvertides amb la responsabilització de cobertures informatives sobre les mateixes matèries. Però la CBS es mostra més severa en avaluar la situació que es pot crear quan les opinions mantingudes entren en conflicte amb una atribució de feina: si el canvi d'atribució laboral o altres solucions no fossin factibles, es podria arribar a l'acomiadament del treballador.⁶⁷ La NBC també contempla com potencialment conflictiva, l'atenció d'un treballador a interessos o activitats aliens a la tasca informativa. S'inclou en aquest concepte aquells compromisos personals que, si fossin coneguts pel públic, podrien causar la impressió

⁶⁶ Although ABC News has no desire to restrict its employees in the exercise of their individual rights, we must recognize that some restrictions are required to maintain our professional reputation for fairness and impartiality.

Politics

The long-standing policy of ABC News prohibits employees who cover news assignments, or who make news judgements, from active participation in partisan political campaigns. Active participation means either campaigning for a candidate or party, or making a contribution to a candidate or party. Such employees must also refrain from wearing buttons or otherwise identifying themselves as partisans of one side or another.

Public Positions on Controversial Issues

Any employee who takes a public position on any significant issue of controversy loses, at a minimum, his or her reputation for impartiality on that issue. Therefore, ABC News discourages such participation in matters of public controversy. Correspondents, producers, editors and writers must take particular care to avoid being identified with various sides of controversial issues. Employees who nevertheless involve themselves in public controversies may be reassigned to avoid their handling news of that issue, or required to take a leave of absence, or asked to resign.

As with other sections of this policy manual, common sense should be applied. For example, the limitation on political activity is not intended to preclude participation in a local school board election or appointment to a town council committee. When questions come up about exceptions, however, do not assume you know the answer. Seek the advice and approval of ABC News management before any such activity is undertaken. *(ABC 1.4)*

⁶⁷ CND employees may not engage in outside activities which may, in any way, conflict with, or lessen the value of, their services to CND.(...)

Public Position on a Controversial Issue

Employees who, in their private capacity, take a public position on a controversial issue, including participation in a partisan political campaign, will either be removed from handling the news involving that issue or, if such reassignment is not practical, be required to take a leave of absence.* The rationale behind this policy is that an employee who takes such a public position loses, at a minimum, the appearance of objectivity.

* There may be circumstances where, because of organizational and/or assignment problems, either a leave of absence or a removal from assignment will not be practical and will deprive CND of the opportunity further to utilize the employee. In such circumstances it may be necessary to dismiss the employee but all reasonable efforts will be made to avoid such dismissal by alternative assignments. *(CBS Limitations on outside activities)*

que l'empleat en qüestió pot actuar amb manca d'imparcialitat o de manera esbiaixada en les cobertures informatives a les quals és assignat. Com les altres cadenes, la NBC estableix que els empleats que donin peu a aquesta situació hauran de renunciar a les seves comeses laborals.⁶⁸ El codi de la SRC manifesta els seus criteris sobre aquesta matèria en el capítol anomenat "personal periodístic", alguns fragments del qual han estat ja analitzats a l'epígraf corresponent a la separació de la informació i l'opinió (veure 4.2.2.1.). Com els altres codis que s'acaben de veure, aquest advoca per un escrupolós manteniment de la neutralitat per part de tots aquells que participen en l'elaboració de les notícies. Perquè la seva credibilitat es no es deteriori, han d'evitar d'identificar-se públicament amb declaracions partidistes o amb iniciatives sobre temes controvertits.⁶⁹ Pel que fa a l'activitat política dels empleats de la societat aquest codi té, com els altres, plantejaments restrictius especialment pel que fa a les persones que d'una manera més evident tenen influència en la preparació i presentació de les notícies. D'altra part el codi es remet a l'Estatut de la societat que delimita de manera molt detallada les incompatibilitats de la tasca periodística amb l'opció a ocupar càrrecs electius i amb altres activitats polítiques.⁷⁰ La BBC també declara en diferents punts del seu codi la inconveniència que els qui elaboren les notícies siguin identificats amb punts de vista parcials sobre matèries polèmiques.⁷¹

⁶⁸ The term, "other activities or interest", for purposes of this section, include any personal involvement which, if disclosed to the public, will cause a reasonable person to question or doubt an employee's impartiality, bias or sense of fairness in preparing or covering the news story or program to which he or she has been assigned. This includes;

i. official or semi-official positions with political campaigns or candidates, or
ii. other direct participation in organized groups involved in political or social issue advocacy. NBC News employees who take part in civic or other outside activities must appreciate that espousing controversial causes or taking public positions, could jeopardize their standing as objective journalists. The price for objectivity in one's public and professional life is restraint in one's personal life.

a. Correspondents and all other people who deal with editorial content are subject to this standard.

b. Those who find a conflict between their private activities and their public duties for NBC News will report the conflict to the President of NBC News.

c. The employee who finds such a conflict will withdraw from either the public activity, that is take a leave from NBC; or from the private activity. *(NBC IV.B.4)*

⁶⁹ Le personnel à l'antenne et ceux à qui Radio-Canada confie le montage, la production ou la gestion de ses émissions, ont un accès privilégié à des médias influents. Par conséquent, leur action est d'une importance capitale pour le maintien des principes journalistiques et pour la politique de la S.R.C. en rapport avec ces principes. Pour que ce personnel reste crédible, il doit éviter de s'identifier publiquement, de quelque façon que ce soit, à des déclarations partisans ou à des initiatives sur des sujets controversés. *(SRC Personnel journalistique)*

⁷⁰ Aquesta referència no es reproduïx aquí a causa de la seva especificitat. Es pot consultar a l'apartat corresponent del codi canadenc ("Personnel journalistique"), reproduït íntegrament a l'apèndix.

El codi de l'ABC és l'únic que presta atenció als problemes que pot generar la participació dels periodistes en determinades causes de caràcter benèfic. En un apartat del codi dedicat específicament a aquesta qüestió es parteix de la constatació que des de molt temps enrere la indústria de la ràdio i la televisió ha dedicat temps d'antena algunes d'aquestes causes. La participació a títol individual en campanyes benèfiques es deixa a la discreció de cadascú, però es remarca que els desigs per parts dels qui les organitzen de comptar amb bons contactes a la cadena pot generar alguns conflictes. La regla bàsica que s'estableix és que les col·laboracions ocasionals (com una al·locució en un sopar o la participació en una subhasta) es poden fer sense majors problemes, però que cal demanar permís als directius de la cadena per a establir una dedicació sistemàtica a aquestes causes. Aquests permisos es donaran molt rarament quan del que es tracti és de col·laborar en productes destinats a una difusió audiovisual.⁷²

Quatre codis (els tres dels Estats Units i el de la BBC) dediquen espais relativament amplis a establir normes respecte a les activitats de caràcter laboral que poden exercir els periodistes i altres empleats al marge de la seva dedicació a les respectives cadenes. En general totes ells es mostren reticents a la compaginació de feines, encara que contempen excepcions d'ordre divers que han de ser aprovades en cada cas pels directius. El codi de l'ABC expressa el refús a les feines externes que poguessin sembrar dubtes sobre la imparcialitat o l'objectivitat en la tasca feta per a la cadena.⁷³ El de la NBC estableix que els empleats no poden participar

⁷¹ * Editors, producers, writers and other programme makers with editorial responsibility should not be publicly identified with particular views relevant to their programmes. *(BBC.21)*

Reporters, presenters and regular contributors of impartial material to news and current affairs programmes must not compromise their independence or credibility. Risks include (...)

* publicly expressing or associating with opinions on contentious matters of public policy. *(BBC 37)*

It is not appropriate for a regular BBC presenter or reporter, normally associated with news or programmes related to matters of public policy to present a personal view programme on a controversial matter. *(BBC 52)*

⁷² The broadcasting industry has long since arranged to provide time on the air to worthy causes through the screening process and preparation activities of the Ad Council. It is a valuable thing that we do for others. Individual work that the men and women of ABC News do for various charities is entirely within their discretion. However, there is an area in which charities desire to use an ABC News connection to their benefit in fund-raising that creates some problems. Our basic rule is that occasional ventures into public work for a charity (a speech at a dinner, an appearance at a charity auction) are fine, but a regular schedule of such appearances needs ABC News management approval. And except in rare, very limited instances such as where a connection was established before an individual joined ABC News, we do not permit our news people to broadcast on behalf of charities. *(ABC 1.5)*

⁷³ Company policy is against outside work by full-time employees. There may be occasional and

en activitats que interfereixin o que sembli que interfereixen els serveis que estan obligats a prestar o que en puguin minvar l'eficàcia.⁷⁴ Els codis de les "networks" dels Estats Units formulen normes específiques relatives a activitats concretes per a les quals poden ser sol·licitades les persones que treballen a la televisió, i especialment els periodistes:

- Conferències. El codi de la CBS dedica atenció -i ho fa prou àmpliament- als problemes que poden causar a la independència professional les invitacions que sovint reben alguns periodistes per donar conferències, participar en taules rodones, etc. En primer lloc aquest codi alerta sobre els pagaments que es fan per aquest tipus de col·laboracions. Admet que es rebin uns honoraris raonables així com les dietes per despeses de desplaçament, allotjament, etc. Però es fa l'advertiment que aquestes percepcions no es poden rebre per part de fonts governamentals. I d'una altra part es prohibeix una cosa tan òbviament incorrecta com que es rebin emoluments per contribucions inexistents. També es crida l'atenció sobre les intencions que poden guiar les persones o grups que cursen aquest tipus d'invitacions: tal vegada a través de les mateixes el que volen és causar una bona impressió al periodista i influenciar-lo de manera subtil per obtenir un tractament favorable a les informacions que d'ell depenguin. Si el periodista arriba a tenir aquesta percepció, ha de declinar la proposta.⁷⁵ Les

limited, exceptions. (See Appendix 1 for a fuller definition of the policy.)

ABC News is particularly concerned that none of its employees engage in any outside work or business activities which could cast doubt on its fairness and objectivity, or which might reflect unfavorably on the individual involved. Permission to accept regular outside employment must be obtained from the President of ABC News in conformance with company policy. *(ABC 1.3)*

⁷⁴ NBC News employees may not participate in outside activities that, to any degree, interfere or appear to interfere with, or in any way diminish the usefulness of the services they are obligated to perform for NBC News. *(NBC IV.C)*

⁷⁵ Since correspondents and other news personnel may be in demand for appearances as lecturers, they may accept (but not from any governmental source) transportation, accommodations and a normal fee provided (i.e., a lecture, panel appearance or discussion program with an audience). However, acceptance of transportation, accommodations or any other consideration for an appearance at a function or event where no such service is rendered is not permissible, since it constitutes an endorsement (implied or otherwise) of the event or the payer.

If the nature of sponsoring group or timing the invitation in any way suggests that the lecture invitation is designed to impress the newsperson with the group for its own purposes -a suggestion that implies a subtle means of influencing the newsperson- the invitation should not be accepted. The newsperson should recognize that groups or individuals seeking favors are not limited to governmental or business entities but also others who have interests in what news is reported. So called "do good" groups wish to influence news coverage as much as more obviously involved organizations. *(CBS Acceptance of free...)*

Lectures and personal appearances may not be scheduled at such times, or with such frequency, or on such terms, as to conflict with or impair the obligations of the employee to CND including the employee's availability for assignment by CND. In addition, the procedures described above in the paragraph entitled "Public Position on a Controversial Issue" and the

normes de la NBC són similars. Aquesta cadena parteix de la base que qualsevol participació en conferències, debats, etc. ha de ser considerada com una feina feta a fora si es rep una retribució per la mateixa. Però coincideix amb la CBS en alertar sobre les intencions que puguin tenir els amfitrions i en que cal rebutjar la invitació si del que es tracta és de rebre un tracte de favor.⁷⁶ L'ABC per la seva part estableix que per dictar conferències o portar a terme activitats similars cal demanar prèviament permís als superiors de la cadena, permís que normalment serà concedit si els propòsits no entren en conflicte amb les activitats informatives.⁷⁷

- Llibres. Les normes que plantegen les tres cadenes són comparables a les que s'acaben de veure respecte a les conferències. De fet, l'ABC tracta conjuntament aquests tipus d'activitats en els mateixos paràgrafs i, com ja s'ha dit, la clau de la seva admissibilitat és que no comprometin la independència periodística. Per escriure llibres, articles, etc. cal comptar també amb aprovació superior. Aquest no serà concedit si la matèria entra en l'àmbit d'allò que en el llenguatge periodístic es coneix com "hard news" o si en els escrits s'hi expressen opinions sobre temes de controvèrsia pública que puguin afectar les responsabilitats del periodista respecte a la tasca informativa.⁷⁸ Molt semblant és la normativa de la CBS que, a

policies on pages 41 and 42 which deal with lectures and personal appearances will be fully applicable. *(CBS Limitations on outside activities)*

⁷⁶ Acceptance by an employee of assignments to lecture, or to speak, or to make other personal appearances is subject to certain standards. Any appearances for which the employee is paid will be viewed as outside employment. In considering invitations to speak, lecture, make personal appearances, etc., NBC News employees should use their judgments to avoid being placed in a situation in which they may be used for any purpose. For example, if the employee is offered free transportation, lodging, a fee or other considerations for attending a function at which he or she is not required to perform a service, the invitation should be declined. *(NBC IV.C)*

⁷⁷ Employees must also obtain prior approval before accepting invitations to lecture or engage in other forms of public speaking. Approval will not be unreasonably withheld, and generally such speaking is permissible, provided it does not conflict with ABC News assignments or other responsibilities.

In all cases, any payment for writing, speaking, or any other approved form of outside work, must be commensurate with the services rendered. Employees should not accept fees for writing or speaking from groups that they are regularly assigned to cover. Even with approved forms of occasional outside work, employees must be vigilant against efforts to exert improper influence, or those which give the appearance of doing so. *(ABC I.3)*

⁷⁸ Still, ABC News does recognize forms of occasional outside employment, notably writing and lecturing, that may be entirely appropriate provided they do not conflict with a person's news assignments or other services. In all cases, ABC News reserves the right to determine whether or not a conflict exists.

Employees must receive prior approval from ABC News before publishing books, articles and other literary works. Such approval will not be unreasonably withheld. Generally, hard news writing cannot be approved because it would compete or conflict with the person's

més, especifica que en les col·laboracions literàries exteriors no es poden "aixecar" temes que no hagin estat sotmesos prèviament a una eventual difusió a través de la pròpia cadena.⁷⁹ La NBC admet que els seus empleats puguin escriure llibres o articles sobre la base de tres condicions: que el temps i l'esforç requerit per fer-ho no afecti l'acompliment de les obligacions internes; que es faci amb l'aprovació prèvia dels directius; i que les contribucions literàries no comportin una presa de posició en temes controvertits.⁸⁰

- **Àudiovisuals i publicitat.** La CBS estableix que els periodistes o els empleats que treballen en l'àrea informativa no podran participar: en missatges comercials o altres activitats en les quals hi estiguin involucrats els productes dels anunciants; en qualsevol forma de programa d'entreteniment o de "talk-show"; en qualsevol mena de produccions filmiques industrials; en programes no produïts pels serveis informatius de la CBS, fora dels programes de "hard news". S'estableixen com excepcions, que hauran d'aprovar els directius, programes aliens en els quals hi càpiga fer aportacions inequívocament periodístiques i les aparicions en programes de promoció de la mateixa cadena.⁸¹ La NBC, amb unes directrius semblants, fa

responsibility to ABCNews. In addition, writing that expresses opinions on controversial issues such as politics may be prohibited. *(ABC I.3)*

⁷⁹ Employees are limited in their outside writing activities to occasional feature articles or books; hard news writing is not permitted even on an occasional basis; and, if the writings express opinions on controversial issues, the procedures set forth in the following paragraph will, of course, be applicable. [Veure els paràgrafs ja transcrits més amunt] Outside writings may not be used to break news stories which have not been first submitted to CBS News for broadcast. *(CBS Limitations on outside activities)*

⁸⁰ Employees may write books and feature articles for outside consumption. Certain standards apply.

a. The time and effort required for outside writing activities will not impinge upon performance or the employee's obligation to NBC News.

b. All such outside writing assignments must have the prior approval of the President of NBC News.

c. Outside writing which takes a partisan position on a controversial issue is subject to the standards set forth in paragraph 4 of this section. *(NBC IV.C)*

⁸¹ CND officers and employees may not participate (i) in billboards, commercial messages or lead-ins to commercial messages, or in any other activities which involves references to an advertiser's activities or products(...), (ii) as a performer, actor or other participant in any form of entertainment, variety or talk show, (iii) in industrial films of any kind, or (iv) in broadcasts produced by other than CBS News, other than genuine hard news or hard news interview broadcasts in which CND personnel are interviewed for hard news purposes. There may be special circumstances warranting exceptions to the limitation described in subdivision (iv), but such exceptions will be made only by the President of CND. Such exceptions will normally be limited to (a) outside broadcasts which are genuine documentary or public affairs broadcasts rather than "talk" or entertainment programs and the central purpose of the particular outside broadcast is to discuss journalistic issues and practices, or (b) promotional appearances on behalf of CND on broadcasts of CBS affiliates. *(CBS Limitations on outside activities)*

també una relació dels programes en els quals no hi podran participar els empleats, però pel que fa a la col·laboració en anuncis comercials s'obre la porta a possibles excepcions fetes amb els presentadors, homes del temps, etc.⁸² D'altra part, inclou una relació dels tipus de programes en els quals sí que és admissible la participació: els que serveixen per promocionar els propis programes informatius i d'actualitat; intervencions davant de cossos legislatius o en "panels" periodístics que poden ser coberts per altres cadenes; aparicions en programes on es discuteixen problemes i procediments de la professió periodística. Aquestes seran excepcions que poden fer els directius de la cadena a la norma general, que és la prohibició de no participar en cap programa que no sigui produït pels serveis informatius de la mateixa NBC.⁸³

- **Administració pública.** Les tres cadenes dels Estats Units coincideixen en plantejar estrictament la norma de prohibir en totes les circumstàncies el treball per a les administracions públiques, nacionals o estrangeres.⁸⁴

⁸² (...) Employees may not participate in any portion of a commercial message, including billboards and lead-ins. Except as may be authorized by the President of NBC News, employees of NBC News may not participate, in any way, in commercial messages or in lead-ins to commercial messages. In very limited circumstances, and with the prior approval of the President of NBC News, employees such as reviewers, critics or reporters of weather may participate.(...)

Employees may not use, or authorize the use of, their personal likes or dislikes to publicize services, products, companies, businesses, causes or any kind, or the like, except as authorized by the President of NBC News. (...)

Employees may not appear as actors, performers, or as themselves in commercials, industrial films or in any form of entertainment including, but not limited to, theatrical motion pictures, motion picture shorts, plays, stage performances, variety shows, or night clubs. The President of NBC News may determine, in special circumstances, that it is desirable to waive this standard. Such waivers, however, will be rare. *(NBC IV.C)*

⁸³ Employees may not participate in programs produced by anyone other than NBC News, unless the President of NBC News determines in advance that special circumstances warrant an exception. Potential areas of exceptions include:

a. appearance in broadcasts of NBC affiliates to promote the news and public affairs programs of NBC and the NBC affiliates;

b. speeches, appearances before legislative bodies or on journalistic panels that may be open to general news coverage by other networks or their affiliates;

c. appearances on public affairs programs to discuss journalistic procedures and problems. *(NBC IV.C)*

⁸⁴ One form of outside employment is improper and impermissible under all circumstances whether or not any financial consideration is involved. No employee while working for ABC News may at the same time be employed by, or perform services for, any government, domestic or foreign. *(ABC I.3)*

Employees (staff, per diem, stringer or other) may not, during their employment by CBS News, be employed by, or perform services of any kind for, any government agency, domestic or foreign. *(CBS Limitations on outside activities)*

(...)It is NBC News' policy that during the course of their employment by NBC News, employees may not become employees of, or furnish any services to, any government or

A més d'aquestes normes sobre treballs exteriors, la CBS i la NBC recorden en els seus codis el deure que tenen els periodistes de donar prioritat a les respectives cadenes per a les quals treballen a l'hora d'usar la informació que obtenen de les seves fonts. Qualsevol informació oral o escrita que rebí el periodista i que pensi que pot tenir rellevància l'ha de transmetre amb diligència als corresponents serveis informatius, i no la podrà proporcionar a altres organitzacions sense permís exprés dels directius.⁸⁵ Finalment, al marge ja de les prestacions laborals, cal consignar una norma que inclou la NBC al seu codi que, encara que més remotament, es refereix també a possibles conflictes de lleialtats: els empleats de la cadena no han d'acceptar ser inclosos en les mostres que es fan per realitzar els estudis d'audiència de ràdio o de televisió, ja que la seva participació en les mateixes podria suscitar susceptibilitats sobre la honestat dels plantejaments i crear dubtes respecte a la validesa dels resultats.⁸⁶

La BBC, com ja s'ha dit anteriorment, dedica bona part del capítol sobre "conflictes d'interessos" a les incompatibilitats de feines. El seu plantejament és molt flexible, com demostren les dues consideracions que fa des del començament: d'una part, que els departaments han de reconèixer que les persones tenen dret a voler fer activitats acceptables i que això pot redundar en benefici dels programes a través de l'extensió de l'experiència; d'altra part, que cal evitar qualsevol activitat que pugui ennuvol·lar el criteri professional o que, en cas de ser coneguda públicament, pugui perjudicar la reputació de la BBC. El codi adverteix a continuació que aquesta matèria pot suscitar nombrosos dubtes, que en la major part dels casos hauran de ser consultats. També indica que les diferències de criteri que hi

governmental agency, domestic or foreign. This prohibition is not applicable, of course, to the performance of normal civic duties such as, for example, jury service. *(NBC IV.C)*

⁸⁵ Any newsworthy information (written or otherwise) obtained by an employee must be transmitted promptly to CND. The employee may not make any part of such information available to anybody other than CND without the prior and specific approval of the President of CND. *(CBS Limitations on outside activities)*

If an employee during the course of his or her employment, or otherwise, obtains any newsworthy information of any kind, written or oral, it must be made available only to NBC News. Whether or not NBC News elects to make use of such information, the employee may not furnish any part of it to any other organization or individual without the specific approval in advance of the President of NBC News. Further, if such information is of the type which would allow the employee to personally profit through investment or other means, the employee is prohibited by NBC News policy as well as by law from using the information for personal profit, or for the profit of others. *(NBC IV.C)*

⁸⁶ Rating Service Interviews. When a random sample is selected by a television or radio rating service, the names of NBC employees may be drawn into it. Participation by them in that sample could raise questions of impropriety and create doubts as to the validity of the results. Consequently, NBC employees are barred from participating in broadcast audience measurement surveys. *(NBC IV.C)*

pugui haver estaran en funció de les característiques dels programes i no de la categoria professional de les diverses persones sobre l'activitat externa de les quals es puguin plantejar els dubtes. I tot seguit el codi inclou un llistat d'activitats que poden resultar especialment problemàtiques, algunes de les quals coincideixen amb les s'han trobat en els codis de les cadenes americanes:

- Ningú relacionat amb la línia editorial podrà promoure res, de caràcter comercial o d'un altre caràcter, que estigui relacionat amb els temes dels programes en els quals treballa. Totes les formes de promoció (anuncis, vídeos, treball en relacions públiques) poden resultar problemàtiques.

- L'ensenyament sobre el treball en els mitjans de comunicació pot ser un tipus de treball permisible, però per dedicar-s'hi cal comptar amb l'aprovació dels directius.

- No hi haurà major inconvenient a admetre les col·laboracions literàries o les conferències sempre que en fer les mateixes es respectin les normes generals sobre programes de la BBC.

- El compromís públic en activitats polítiques precisa un tractament especial.

Per a instruccions més precises, el codi remet a un document intern anomenat "Activitats exteriors i conflictes d'interès".⁸⁷

⁸⁷ The outside activities of BBC editorial people may conflict with programme interests or they may be harmless

* Departments should recognise that individuals have a right to pursue acceptable activities and that they might well benefit programmes by extending the experience of people working on them.

* Editorial people should avoid any activity which clouds their professional judgement or which if publicly known about would damage the reputation of the BBC or its programmes.

In cases of doubt, always refer. In news and current affairs most cases should be referred.

Departments should treat all editorial people equally: that is, their outside activities are to be judged against the interests of their programmes not according to their status whether as staff, contract or casual or whether as reporter, editor, presenter or producer. It has to be accepted that what is validly acceptable for one department may properly be unacceptable in another because programme interests differ.

Some outside activities are more problematical than others.

* No editorial person should promote anything, commercial or other, if what is promoted might be the subject of their programme.

* Promotion takes various forms: adverts, videos, public relations work. All may be troublesome.

* Media training will often be allowable but news and current affairs people should always refer to higher management.

* In speaking and writing, BBC editorial people will cause no justified offence if they observe BBC programme standards.

* Public involvement in politics needs special treatment.

Programme departments and individuals should consult the separate, comprehensive guidelines on 'Outside Activities and Conflicts of Interest'. Departments or programme teams can keep registers of activities if that is the best way to protect their interests. (BBC 12)

En un altre capítol, el codi de la BBC perfila algunes de les normes sobre el treball exterior per al cas dels reporters, els presentadors i els professionals que més especialment han de vetllar per la imparcialitat i la credibilitat dels programes informatius. S'hi alerta dels riscos que per al prestigi de la cadena comporta que aquestes persones col·laborin en programes de ficció, que facin conferències o escriguin llibres sobre temes controvertits o que es dediquin a promocionar productes o organitzacions.⁸⁸

Finalment la RAI, en un dels seus documents també aborda el tema de la incompatibilitat de feines. El criteri bàsic que estableix és que el periodista haurà d'exercir la seva professió de tal manera que no es produeixin, per qualsevol causa, superposicions amb eventuales activitats externes que condicionin la labor redaccional. S'insta que de les feines exteriors se'n doni coneixement als directius de la cadena per tal que aquests puguin exercir al respecte les seves responsabilitats. Entre els treballs externs citats com possiblement incompatibles es citen les oficines de premsa, les agències de publicitat i els gabinets de relacions públiques. Així mateix es recorda que el periodista no pot participar en programes de cadenes de la competència si no compta amb la corresponent autorització, i això sense perjudici del inviolable dret constitucional a la llibertat de pensament.⁸⁹

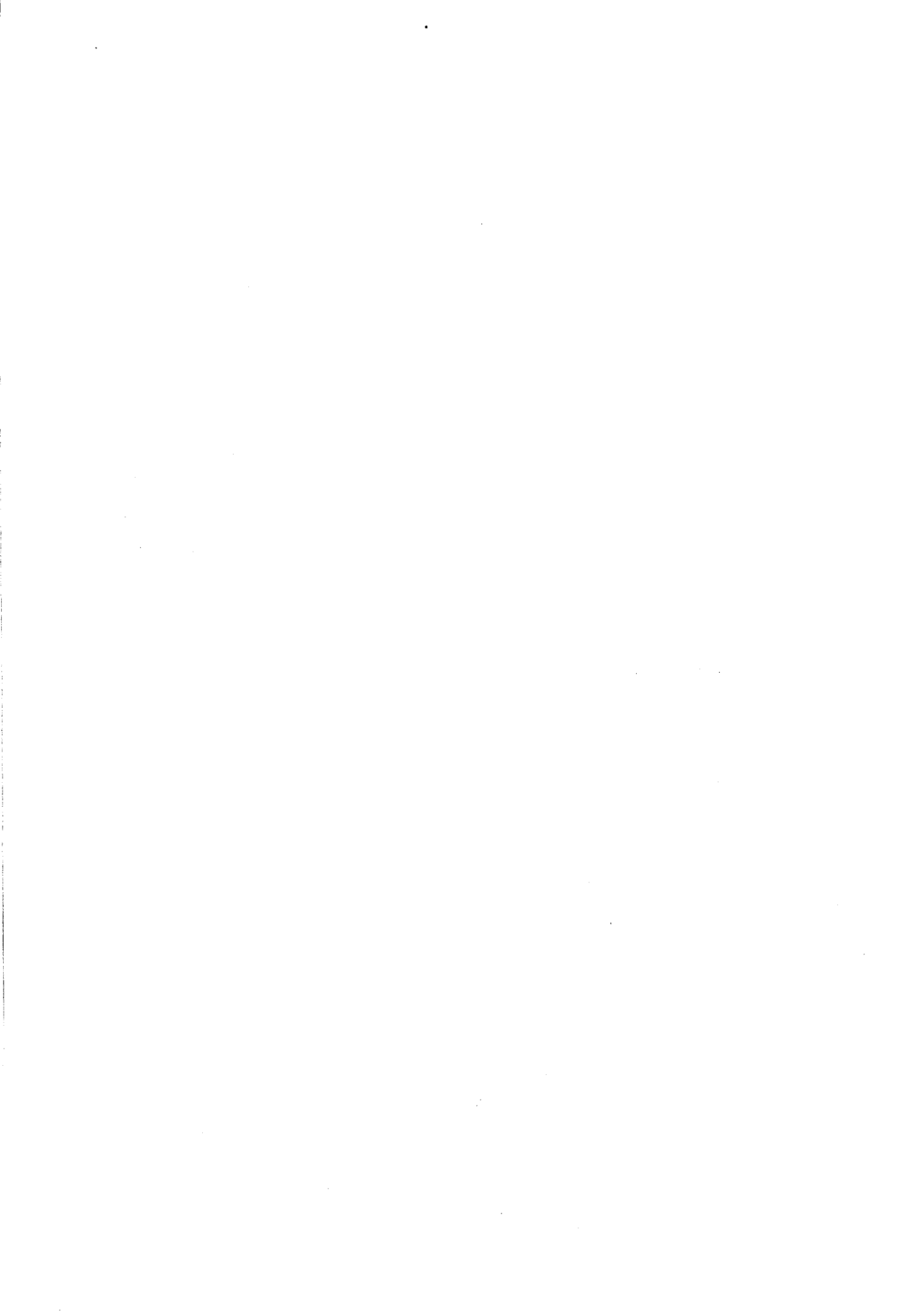
⁸⁸ Reporters, presenters and regular contributors of impartial material to news and current affairs programmes must not compromise their independence or credibility. Risks include

- * simulating their normal role in fictional programmes;
- * publicly expressing or associating with opinions on contentious matters of public policy;
- * writing books, articles or letters to the press on programme or public matters; and
- * promoting products or organisations

The nature and seriousness of the risk will obviously depend on each individual case. (*BBC 37*)

⁸⁹ Il giornalista (...) dovrà svolgere la sua professione in modo tale che non possa, per qualsiasi causa, comportare sovrapposizioni con eventuali attività esterne che condizionino il lavoro redazionale. Di tale dovere è responsabile il Direttore di testata che dovrà essere informato dal giornalista; il Direttore di testata, a sua volta, ne darà opportuna informazione alla Direzione Generale. La mancata comunicazione nello svolgimento di attività esterne che comportino sovrapposizioni con il lavoro redazionale, determinerà l'applicazione di sanzioni disciplinari commisurate alla gravità del fatto oltre che l'applicazione dei provvedimenti eventualmente necessari per superare situazioni di incompatibilità professionali. Eventuali responsabilità del Direttore di testata nell'assegnazione di attività in contrasto con quanto sopra precisato saranno valutate dalla Direzione Generale. La Commissione paritetica verificherà nei dettagli la specifica delle incompatibilità che riguardano, comunque, attività in uffici stampa, agenzie di pubblicità, uffici di consulenza e relazioni pubbliche, nonché incarichi, che comportino i richiamati rischi di sovrapposizioni tali da ledere il principio di una informazione obiettiva e completa della Rai. (*RAI-A 16*)

È fatto divieto per il giornalista di comparire in trasmissioni radiotelevisive di aziende concorrenti salvo espressa deroga della Direzione Generale (vedi istruzioni di servizio n. 77 del 6.10.1976), fatto salvo l'inviolabile diritto costituzionale alla libera manifestazione del pensiero. (*RAI-A 17*)

4.5. Principi de responsabilitat

"Tant és, si jo hi era -va continuar. Jo no crec en els idealismes del periodisme acadèmic, però convinguem que el públic en una democràcia té dret a conèixer els fets. Diguem que el bon periodisme apel·la l'intel·lecte presentant els fets de forma acurada. Però, quins fets? Té el públic dret a escoltar un tiroteig real? Té dret a llegir reportatges de sang i fetge? Fa això que estigui més ben informat? Rotundament no. Això només resulta excitant. Només representa una diferència en aquest sentit. I també representa una diferència per a McDaniels perquè l'ajuda a vendre les seves produccions a les emissores de ràdio, i les emissores de ràdio compren aquella porqueria perquè saben que allà fora, a les carreteres, hi ha algun inspector d'hisenda greixós que sentirà un formigueig a l'entreuix quan senti ra-ta-ta-ta a la ràdio del cotxe. Durant dos o tres minuts s'escaparà així del seu món miserable. La immundícia que es presenta apel·la les sensacions, no l'intel·lecte... El públic té dret als fets; no té dret a demanar-nos a tu o a mi que arrisquem les nostres vides només per fer les seves més interessants".

Phillip Caputo: *DeCorso's Gallery* Holt, Rinehart and Winston. Nova York, 1983 (p. 248)

La idea de responsabilitat no es pot parangonar amb els conceptes que en aquesta tesi han estat considerats com universals de l'ètica. La responsabilitat és la capacitat d'acompliment de tots els deures ètics, i en aquest sentit la seva elevació a la categoria de principi té quelcom de tautològic. Així ho reconeix el mateix Thomas Cooper, un dels autors que es prenen com a base pel plantejament dels quatre grans principis sobre els quals s'ha estructurat el tesaurus, qui el considera malgrat tot un concepte clau.¹ Les expressions de l'ètica contemporània -sobre tot en els plantejaments de caràcter conseqüencialista- han posat molt l'accent en la importància que la idea de responsabilitat cobra quan s'avalua l'impacte que determinats rols tenen en el benestar col·lectiu. Això li ha conferit una certa autonomia epistemològica en una societat on les conductes de les persones i dels grups humans cada vegada tenen major incidència en l'evolució del curs social. La deontologia l'ha encaixat en el seu discurs com una

¹ COOPER, Thomas W.: "Global Universals: In Search of Common Ground", a COOPER, T.W. (ed.): *Communications Ethics and Global Change* Longman. Nova York, 1989 (pp. 20 a 39)

forma d'expressar la rectitud dels comportaments professionals i de posar l'accent en el capteniment amb què cal realitzar determinades tasques. D'altra part, el concepte de responsabilitat comparteix amb els principis ètics més comunament acceptats com universals que la seva cognició només és possible que tenint en compte el seu oposat: de la mateixa manera que la veritat només possible si també ho és l'engany, que la justícia és inaprehensible sense la injustícia i que la llibertat s'experimenta per contrast amb la determinació, la idea de responsabilitat va molt lligada a la seva contrària. És l'evidència dels efectes que causen les conductes irresponsables el que fa emergir el concepte de responsabilitat.²

La deontologia periodística assumeix aquesta idea en la mesura que la informació esdevé patrimoni de la societat i que es posa en qüestió el plantejament mercantilista sobre la mateixa. La constatació del poder creixent dels mitjans de comunicació massius i la tendència a la seva concentració en uns poques mans obliguen a plantejar-se alguns postulats de la teoria liberal i a acceptar que la llibertat de premsa ha de comptar amb uns certs límits. La Declaració de Drets Humans del 48 i els treballs de la Comissió Hutchins són fites en un procés que condueix a la formulació de la "teoria de la responsabilitat social". Els partidaris acèrrims del liberalisme veuen amb preocupació aquest procés, que interpreten com una amenaça per a la llibertat i que consideren que la responsabilitat, més que un principi ètic, pot ser la coartada per introduir regulacions no desitjables en el terreny mediàtic. Aquesta temença es veu reforçada pel fet que l'estat es configura com el primer i principal regulador de l'activitat informativa.³

Però, a més de l'estat amb tots els seus poders (executiu, legislatiu i judicial), hi ha evidentment altres candidats a imposar la responsabilitat en el camp informatiu. Són les empreses periodístiques i els mateixos periodistes. Quan sortim del pla legal i entrem en l'estrictament deontològic, cal preguntar-se quines podrien ser les respectives motivacions per actuar de forma responsable, tenint en compte que això equival poc o molt a restringir la pròpia llibertat o la d'uns altres. És ben clar que les empreses periodístiques poden tenir algunes raons per voler actuar responsablement, en el sentit d'autolimitar-se en la difusió de certes informacions. Una d'elles és l'acompliment dels seus objectius que no tenen perquè ser exclusivament d'ordre mercantil, com sol succeir en el cas de les empreses de titularitat pública

² HAUSMAN, Carl: *Crisis of Conscience: Perspectives on Journalism Ethics* Harper Collins. Nova York, 1992 (p.42 i ss.)

³ Les friccions entre els principis de llibertat i responsabilitat i les referències històriques que les emmarquen han estat descrites amb més detall a 2.3.3.

(que poden donar, per exemple prioritat a certes funcions culturals⁴); i una altra bona raó pot ser la de no arribar a trobar-se amb un refús del públic, que podria donar-se si els plantejaments informatius ultrapassessin el líndar d'allò que el públic està disposat a admetre. Per la part dels professionals també hi ha motius per a les actuacions responsables: n'hi pot haver molts de caràcter personal i que responguin als propis convenciments morals; però n'hi ha un de compartit en sectors amplis de la professió, i és la voluntat de garantir que la informació tingui realment les característiques d'un bé públic i no quedi reduïda a ser una pura mercaderia.

En aquest sentit estan enfocats la majoria dels codis deontològics de caràcter corporatiu, tant nacionals com supranacionals, en què el principi de responsabilitat hi té un lloc destacat i es fa compatible amb els restants principis bàsics, inclòs el de llibertat. Thomas Cooper, en el seu compendi dels estudis que s'han fet sobre aquests codis, troba que la idea de responsabilitat està fortament present en la pràctica totalitat d'ells, en uns casos de forma directa i en altres lligada al concepte de professionalitat.⁵ Per exemple, a l'estudi de Jones la responsabilitat hi apareix com un compromís envers la mateixa professió, mentre que un altre dels temes constants, la responsabilitat respecte al propi país i/o la "responsabilitat social", es presenta sota l'etiqueta comú de "lleialtat".⁶ En els estudis de Bruun i de Nordenstreng moltes de les categories d'anàlisi i de les referències trobades apel·len explícitament a la responsabilitat social o hi poden ser vinculades.⁷ Cooper arriba a la conclusió que el més important ingredient comú a tots els codis és la convicció que els comunicadors han de ser responsables envers gent diferent d'ells mateixos. Aquesta gent és descrita en diferents ordres de magnitud -empresaris, companys de feina, tots els professionals, tots els membres de la institució, etc. Hi ha implícita o explícita l'expectativa que aquesta gent, o els ideals que

⁴ Veure a aquest respecte SHAUGHNESSY, Haydn: *The cultural obligations of broadcasting. National and transnational legislation concerning cultural duties of television broadcasters in Europe* European Institute for the Media. Manchester, 1990

⁵ COOPER, Thomas W.: op.cit. (pp. 20 a 39)

⁶ JONES, Clement: *Mass Media Codes of Ethics and Councils. A Comparative International Study on Professional Standards* UNESCO. Paris, 1980

⁷ BRUUN, Lars: *Professional Codes in Journalism* International Organization of Journalists. Praga (Imported Publications. Chicago, Ill.), 1979

NORDENSTRENG, Kaarle / HANNIKAINEN, Lauri: *The Mass Media Declaration of UNESCO*. Ablex. Norwood, N.J., 1984

aquesta gent serveix (justícia equitat, veritat, igualtat, etc.) seran reconeguts a través de les conductes dels professionals. Són les conductes que es consideren "socialment responsables".

Val a dir, tanmateix, que de la mateixa manera que succeeix en les discussions d'ordre acadèmic, entre la professió periodística no hi ha en absolut unanimitat respecte a què vol dir actuar responsablement. Hi ha professionals que rebutgen globalment els codis deontològics precisament per la presència en ells de tantes apel·lacions a la responsabilitat, en les quals veuen una amenaça per a la llibertat d'expressió. Aquesta opinió es sustenta en la idea que qualsevol limitació de la llibertat és una forma refusable de dirigisme: si aquest no ha de venir del poder polític, tampoc no ha de provenir de ningú que es constitueixi en administrador dels interessos de la col·lectivitat. Les objeccions que es fan en aquesta línia solen argumentar també que, ja que no existeix cap manera d'objectivar el que cal entendre per conductes responsables, la irresponsabilitat acaba sent definida com la transgressió d'allò que els mateixos codis han definit arbitràriament com conductes irresponsables: és una manera de posar al descobert el caràcter tautològic d'aquest principi del qual es parlava més amunt.

Tanmateix, els més acèrrims defensors de la llibertat d'expressió reconeixen "de facto" que aquesta ha de tenir algunes limitacions. Així ho feia fins i tot el seu màxim paladí, John Stuart Mill qui, al seu assaig "On Liberty" -freqüentment citat com màxim exponent de la defensa d'aquella llibertat- admetia, per exemple, que "les opinions perden la seva immunitat, quan les circumstàncies en què han estat expressades fan que la seva expressió constitueixi una instigació positiva a actes perniciosos".⁸ A efectes pràctics, el concepte de responsabilitat apareix reconegut de forma implícita en els plantejaments utilitaristes de l'ètica, segons els quals cal sospesar els avantatges que s'obtenen amb la lliure exposició de les idees i els fets amb els danys que en determinats casos es pot causar amb la mateixa. La mateixa comunicació de la veritat, generalment admesa com un acte d'efectes benèfics, pot deixar de ser aconsellable quan d'una manera evident se'n poden derivar perjudicis d'ordre superior als efectes saludables que es poden esperar del seu coneixement. No hi ha ningú que deixi de reconèixer, en alguna mesura, aquesta realitat. És més, el periodista que no la reconegués es veuria amb serioses dificultats per explicar la seva postura davant del ciutadà, que es suposa que és el destinatari últim de les "veritats" periodístiques. Dificilment ningú aprovaria el comportament d'un informador que fes passar per davant la cobertura d'un fet clarament

⁸ Les idees clau de l'assaig de Mill i algunes de les oposicions que se li fan ja han estat comentades a la introducció general al principi de llibertat (veure 4.4.)

immoral o il·legal si realment estigués en les seves mans la possibilitat d'aturar-lo o de prevenir que succeeixi.⁹

El problema és que l'avaluació dels resultats positius de la publicació de certs fets i la dels danys no acostuma a ser una cosa gens senzilla. Com sempre, hi ha casos clars per als quals hi hauria diagnòstics morals pràcticament unànimes: difícilment seria moralment justificable la conducta d'un reporter que enregistrés imatges d'una persona en perill imminent de mort abans de mirar de prestar-li socors (tot i que, com veure'm, a 4.5.1., hi ha circumstàncies que fins i tot poden convidar a modificar aquest criteri). Però hi ha una gamma molt ampla de situacions en les quals hi predominen els dubtes. Aquests dubtes venen suscitats moltes vegades per la sospita que els pretesos danys que es poden derivar de la publicació de la veritat no siguin en realitat més que pretextos argüïts des de parts interessades en què la veritat no sigui coneguda. Com s'exposava a l'epígraf dedicat al control polític (veure 4.4.1.1.) al llarg de la història del periodisme han sovintejat els casos de pressions governamentals fetes en nom de la seguretat nacional que en realitat eren censures fetes per altres motius. En altres ocasions els dubtes tenen la seva raó de ser en la dificultat de ponderar els valors ètics que les circumstàncies contraposen. Una de les més característiques d'aquestes situacions és la col·lisió del dret del públic a estar informat i el dret de les persones a veure respectada la seva intimitat o la seva imatge. El judici de cada cas pot variar molt en funció del sistema de valors que s'apliqui, i això pot dependre no només de conviccions personals sinó també del rol que cada subjecte aconsegueix en el procés informatiu. Sol succeir que els reporters, enllaminats amb els temes informatius que descobreixen i portats per l'entusiasme que genera la seva activitat, tendeixen a ser més laxes que els periodistes encarregats de l'edició dels programes. Però la dèria empresarial per aconseguir audiències, capgira de vegades aquesta lògica, i també es donen casos en què les empreses o els directius empenyen els reporters a fer cobertures informatives que posen a prova la seva consciència.

Un altre factor que contribueix a les incerteses és la manca de seguretat que existeix sobre els efectes que tenen realment sobre el públic els continguts dels mitjans de comunicació. És prou evident que la responsabilitat està en funció directa amb el grau de poder que té qui ha de determinar les conductes: quan més gran és la capacitat de decisió, més gran és també la responsabilitat. Això òbviament fa que en la tasca periodística, com en qualsevol altre àmbit, la responsabilitat sigui major per a les persones que major jerarquia

⁹ CUNNINGHAM, R.: "Reconciling Journalism to Citizenship", *The Quill*, 79:9, 1991, p.6.

tenen en els processos de producció. Adoptant un punt de mira més panoràmic, la idea de poder pot ser assimilada a la de capacitat d'influència. I en aquest sentit la responsabilitat, entesa com principi ètic general, agafa més pes a mesura que es reconeix l'impacte que els mitjans en general i cada mitjà en particular tenen en el públic al qual s'adrecen.¹⁰ És per això que, en general, s'atribueix a la televisió una major quota de responsabilitat que a altres mitjans informatius, davant de l'evidència de les seves audiències massives que tenen algunes emissores i de la convicció (en aquest cas seria agosarat parlar d'evidència) que la imatge té una especial capacitat de penetració en el públic. Però, tot i que l'estudi dels efectes dels mitjans és un dels camps de recerca sobre la comunicació més conreats, s'està molt lluny de poder tenir certeses sobre la influència real que tenen en general els mitjans i alguns dels seus continguts en particular. Les primeres teories de l'agulla hipodèrmica (metàfora amb la qual es van caricaturitzar les aportacions fetes per autors com Lasswell en els primers anys de la dècada dels 40) van ser substituïdes aviat per aproximacions que tenien en compte molts aspectes situacionals, com varen ser les de Lazarsfeld, Klapper, el mateix Laswell i molts altres. Des d'aleshores s'han escrit infinitat de tractats i de monografies sobre els efectes dels mitjans -amb atenció preferent a la televisió-, però amb resultats divergents quan no obertament contradictoris. Al cap de mig segle d'aquelles primers estudis, cal reconèixer que no s'han aconseguit explicacions exhaustives i convinents dels factors que determinen la integració per part del públic dels models de conducta que els ofereix la televisió com a guia de les seves pròpies accions.¹¹ Això a la pràctica vol dir que els qui han de decidir sobre els continguts informatius moltes vegades es troben desproveïts de criteris sobre els danys (o els beneficis) que determinats plantejaments poden ocasionar i, en conseqüència, mancats de la capacitat suficient per actuar amb plena responsabilitat. Una mancança que, com es veurà, es fa especialment angoixant quan es tracta de prendre decisions en els continguts informatius sobre els quals la societat es sol mostrar més sensible, com ara els que expressen situacions de violència i els que estan tenyits de sang.

D'entre els grans principis ètics formulats, el de responsabilitat és el més evocat pels espectadors passius de la informació televisiva, és a dir, aquells que no solen tenir interessos directes en el contingut de les notícies. Òbviament tothom espera de la televisió, com de tots

¹⁰ Una reflexió sobre la responsabilitat periodística feta des del punt de vista de la influència dels mitjans es pot trobar a: ELLIOT, Deni: *Responsible Journalism* Sage. Newbury Park, CAL, 1986

¹¹ Veure a aquest respecte: SHEARON, A.Loverly / DE FLEUR, Melvin L.: *Milestones in Mass Communication Research* 2ª ed. Longman. White Plains, N.Y., 1988 (pp. 304-305)

els mitjans informatius, que expliqui la veritat sobre les coses que succeeixen, que el tractament dels temes de major interès sigui equànim i que els periodistes gaudeixin de la llibertat necessària per elaborar una informació satisfactòria. Però les crítiques més ferotges i més generalitzades s'aixequen quan el públic té la sensació que els mitjans de comunicació posen en qüestió valors que es consideren essencials com la vida privada de les persones o sentiments íntims. Una actitud aquesta, tanmateix, que no sempre es veu confirmada amb el refús als productes informatius que actuen de manera irresponsable, com expressen les audiències aconseguides per programes de televisió que no es poden considerar modèlics des del punt de vista ètic. Això porta als actuals fòrums de debat sobre el paper dels mitjans una qüestió certament capital: com s'ha de repartir la responsabilitat respecte a la qualitat i a l'ètica de la informació. Aquest problema va ser plantejat ja fa anys, entre altres, per Wilbur Schramm, l'autor de la formulació més coneguda de la "teoria de la responsabilitat social". Certament els periodistes i les empreses tenen un paper important en el seu exercici, però els ciutadans, destinataris de la informació, han d'assumir també un paper actiu en l'aconseguitment d'un producte que s'ajusti als seus interessos objectius.¹² Certament manquen a la societat mecanismes que facin possible el necessari diàleg entre els factors del procés informatiu i la societat. Aquests mecanismes -com poden ser uns consells de premsa on hi tingui una representació principal l'anomenada societat civil- poden ser suscitats des de l'àmbit deontològic de la professió periodística. Mentrestant, s'imposa establir, tant com es pugui, un flux comunicatiu de doble sentit: d'una part, els periodistes i les empreses han de ser sensibles als "feedback" que els arriba des de la ciutadania; d'una altra part, és molt important que siguin capaços d'explicar la manera com conjuguen els diferents principis ètics, i d'una manera molt especial la veracitat i la llibertat amb la responsabilitat.

¹² SCHRAMM, Wilbur: "Whom is Responsible for the Quality of Mass Communications?", a GROSS, G. (ed.): *The Responsibility of the Press* (pp. 348-361) Fleet. Nova York, 1966

4.5.1. Primacia de la vida i la seguretat de les persones

Al llarg d'aquesta tesi s'ha anat fent referència als dos enfocaments bàsics de la filosofia moral: el que es fonamenta en l'acompliment imperatiu del deure (ètiques deontològiques) i el que ho fa en l'avaluació de les conseqüències de les conductes (ètiques teleològiques o conseqüencialistes). Moltes decisions sobre les maneres de conduir-se les persones o els grups poden variar segons que es fonamentin en una o altra d'aquestes bases morals. Però si hi ha algun terreny en el qual totes dues arriben a les mateixes conclusions pràctiques és el del respecte a la vida humana. Per part de les ètiques del deure, el respecte a la vida és un valor moral inqüestionable. Si el precepte "no mataràs" ha servit per exemplificar l'imperatiu kantianà és perquè des de temps immemorials la humanitat el té assumit com un dictat ineludible de la consciència. Un dictat que s'explicita, a més, en tota mena de codis morals, religiosos i laics: no matar és un dels manaments de la llei mosaica i el dret a la vida és reconegut com el primer a la Declaració Universal de Drets Humans. Les ètiques de caràcter conseqüencialista no tenen en consideració valors absoluts, sinó que avaluen els beneficis i els perjudicis que ocasiona cada acte. La pèrdua d'una vida humana pot ser, des d'aquest tipus de plantejament moral, un mal menor davant d'altres possibles bens assolibles; però, tot i això, en circumstàncies normals es considera com un dels danys pitjors que es poden ocasionar, entre altres raons pel que té d'irreparable, i s'imposa a altres elements de decisió.

Per una via o per una altra, doncs, el respecte a la vida humana s'inclou com un element característic de qualsevol ètica i, per tant, també de l'ètica de la informació. Aquest raonament podria semblar innecessari, per obvi, si no fos perquè no sempre ha estat assumit d'una manera incondicional pels professionals de la informació. Han existit plantejaments segons els quals una deontologia professional no té perquè emmotllar-se en tot al sistema de valors que impera per al conjunt de la societat (veure 2.3.1.). Segons aquests plantejaments, el primer deure dels periodistes quan estan exercint el seu rol professional és informar. En conseqüència, no haurien de tenir en consideració els efectes que pugui tenir la informació; o, encara que es tinguessin en compte, podria haver ocasions en què els beneficis que la societat obté d'estar ben informada passessin per davant de la preservació de la integritat física de les persones. En aquesta línia, portar fins a les últimes conseqüències la idea que l'informador no ha d'influir de cap manera en el curs dels esdeveniments condueix a posar entre parèntesi els riscos per a la vida i per a la seguretat de les persones que pugui comportar l'activitat informativa. I

precisament perquè aquests són valors contemplats com prioritaris per a la majoria, les situacions en què això es produeix solen ser posades com exemple de l'especificitat de la deontologia periodística.

Val a dir que aquests plantejaments relativistes no són predominants a la professió. Fins i tot molts que propugnen que l'activitat periodística obliga a certes transgressions de normes ètiques comunament acceptades solen situar els seus límits en la preservació de les vides humanes i en els mètodes que no comportin perill per a la seguretat personal i col·lectiva. S'ha de donar com a probable que és majoritària entre els professionals del periodisme la tendència a remetre's en aquest tema als criteris ètics imperants a la societat. Però això només es pot dir a manera d'hipòtesi perquè aquesta temàtica rarament s'inclou en els estudis empírics sobre deontologia periodística i, d'altra part, no sol estar contemplada tampoc en els codis ètics de caràcter corporatiu. Aquesta absència es pot atribuir a la creença que les decisions que poden implicar la vida o la seguretat d'altres són de caràcter individual i apel·len, doncs, a la consciència personal del periodista. Aquesta, tanmateix, seria una percepció errònia: és cert que el reporter es pot trobar en situacions límit en què finalment haurà de prendre decisions d'acord amb el dictat de la pròpia consciència, però també ho és que a les redaccions sovint s'ha de determinar els tractaments de certs temes en els quals, encara que potser de forma més remota, també hi ha implicades qüestions de supervivència o de seguretat.

A efectes analítics aquest apartat del tesaurus està subdividit en els següents ítems:

- **Prioritat de l'ajut humanitari**. Es refereix aquest ítem a certes situacions excepcionals que es poden produir en la cobertura de determinades informacions: aquelles en les quals el reporter ha d'optar entre portar endavant la seva tasca o abandonar-la per contribuir a eliminar situacions de risc per les mateixes persones implicades en l'objecte de la informació.

- **Seguretat nacional**. Arreu solen existir mecanismes legals que impedeixen informar lliurement de certs temes que afecten la seguretat nacional. Però, més enllà d'aquestes imposicions, les redaccions dels mitjans solen rebre, també en nom de la seguretat, sol·licituds que es facin determinats tractaments informatius o que es guardi el degut capteniment amb certs temes. Això inclou tota la casuística que afecta els corresponents de guerra.

- **Terrorisme**. Aquest ítem podria ser subsumit en l'anterior. Però el fenomen del terrorisme té en el món actual una rellevància prou gran com per fer-ne reflexions i

tractaments específics. Les accions terroristes provoquen situacions d'extrema tensió entre la necessitat de mantenir el públic informat i la inconveniència de no potenciar la imatge i les estratègies dels malfactors.

4.5.1.1. Prioritat de l'ajut humanitari

Un fotògraf o un operador de càmera que es troba amb una persona a punt de tirar-se de dalt a baix d'un gratacels, ¿què ha de fer: mirar de fer el possible per dissuadir-lo de consumir les seves intencions o quedar-se a l'aguait d'obtenir un document gràfic del fet? Probablement per una bona dels ciutadans és inconcebible que els periodistes puguin ni tan sols arribar a plantejar-se aquesta qüestió. Però el cert és que aquesta alternativa, plantejada a partir de casos reals o imaginaris, ha estat present amb força freqüència a les reflexions sobre la deontologia professional, una freqüència que s'ha d'admetre que és desproporcionada amb la incidència real que aquesta mena de casos tenen a l'activitat habitual dels informadors.¹

Com s'ha esbossat a l'apartat anterior, aquestes situacions límit serveixen com a "test" de les bases sobre les quals s'assenten les regles deontològiques de la professió i per determinar fins a quin punt hi pot haver o no una deontologia periodística que entri en conflicte amb les normes ètiques considerades com a bàsiques per al conjunt de la societat. Per Lambeth, els periodistes, en tant que éssers humans, han de seguir els "deures naturals". En circumstàncies normals, aquestes deures exigeixen al periodista que proporcioni ajut al públic en cas de necessitat. De la mateixa manera, els periodistes no han de danyar de forma directa o intencional els altres i han d'evitar el sofriment sempre que sigui possible.² Però no tothom ho veu de la mateixa manera. Hi ha reporters gràfics que mantenen que la seva missió no és fer de bons samaritans sinó reflectir el que succeeix; o que, si més no, reconeixen que la norma de mantenir un distanciament de la realitat té un pes substancial en les seves reflexions deontològiques.³ En el cas extrem de la persona que és a punt de suïcidar-se, la majoria dels reporters tendeixen a inclinar-se per fer la prestació d'auxili, però hi ha circumstàncies que podrien fer variar aquest criteri. Una d'aquestes circumstàncies pot ser que per part de la persona en situació de risc existeixin motivacions de caràcter polític: uns reporters van decidir

¹ Veure, per exemple: GOLDSTEIN, Tom: *The News at Any Cost: How Journalists Compromise their Ethics to Shape the News* Simon & Shuster. Nova York, 1985 (pp. 15-17)

² LAMBETH, Edmund: *Committed Journalism: An Ethic for the Profession* (2ª ed.) Indiana State University Press. Bloomington, 1991 (p. 30)

³ MARLON, G./ IZARD, R.: "The Journalist in Life-saving Situations: Detached Observed or Good Samaritan", *Journal of Mass Media Ethics*, 1:2, 1986 (pp. 61-67)

no intervenir quan es va cremar un monjo budista durant la guerra del Vietnam a la part baixa de Saigon per protestar contra les actuacions del seu govern.⁴

Encara en el cas que els dubtes plantejats per a les situacions extremes descrites es resolguessin favorablement a la intervenció del periodista, preguntes similars reapareixerien en altres contextos menys dramàtics. Rares vegades estarà en mans dels periodista participar activament en el salvament d'una vida. Però sí que pot ser més freqüent que el grau de seguretat pugui variar segons quina sigui l'actitud del periodista mentre realitza la seva feina. La cobertura de fets violents, com per exemple disturbis i manifestacions, sovint comporta situacions de risc per a les persones participants o per als periodistes. La mera presència dels informadors pot en alguns casos realimentar els ànims dels protagonistes (veure 4.2.4.2.) i podria doncs considerar-se que el manteniment de la cobertura implica un augment del risc per la integritat física d'algú. Caldrà aleshores sospesar la voluntat d'informar i els danys que eventualment puguin ocasionar-se (o que deixin d'evitar-se) pel fet d'obtenir la informació. Com també caldrà fer aquesta avaluació en qualsevol situació que, encara que no sigui violenta, comporti perills per a la vida o per a la integritat física del periodista o de les seves fonts.

Raonaments similars caldrà fer quan els riscos no es produeixen com a conseqüència de la cobertura informativa sinó del fet de difondre la informació. De vegades els mateixos periodistes o els editors dels mitjans perceben els perills. Però sol ocórrer també que són advertits dels mateixos per part d'autoritats governamentals o de la policia. Això és el que va succeir quan el 1974 va ser segrestada Patricia Hearst, cas que va donar peu a una gran polèmica que il·lustra perfectament els termes del problema. Els inspectors que es van fer càrrec de la investigació van demanar als mitjans de comunicació que no esbombessin la notícia argüint raons de seguretat per a la interessada. En general, la instrucció va ser respectada. Però alguns diaris locals de Califòrnia van optar per difondre immediatament el fet donant prioritat a l'argument que els trets disparats pels segrestadors havien pogut ser escoltats per molta gent i que no era pertinent sostreure al seu públic una informació tan rellevant, raonament que va ser molt mal rebut per les autoritats, per la família de la interessada i també per periodistes que havien fet cas a les súpliques policiaques. Inversament, alguns membres destacats de l'agència Associated Press varen criticar que aquest òrgan

⁴ DAY, Louis. A.: *Ethics in Media Communications: Cases and Controversies* Wadsworth Publishing Company. Belmont, CA, 1991 (p.228, nota 10)

informatiu fos un dels que havien optat per ajornar la difusió del fet. En aquest cas l'argument era que la premsa ja havia tret prou mala experiència del retard per part del "New York Times" de la difusió dels plans militars a la Badia de Cochinos a petició del president Kennedy (veure 4.4.1.1.). Però el director executiu de l'AP va defensar la seva decisió assegurant que en el cas del segrest de Patricia Hearst procedir a la distribució de la notícia passant per alt el perill que hi pogués haver per a la vida de la víctima hagués estat una gran falta de responsabilitat.⁵ Un altre cas de característiques similars es va produir quan el secretari d'estat nord-americà Cyrus Vance va trucar personalment a alguns mitjans de comunicació per demanar que no es difongués la notícia que sis ciutadans dels Estats Units es trobaven fora de l'ambaixada quan va ser presa per un grup d'iranians. Els sis van estar amagats a Teheran sota la protecció de l'ambaixada canadenc fins que va ser possible treure'ls fora de l'Iran. Mitjans com el "New York Times", el "Times", el "Newsweek", la NBC i la CBS van cooperar sense majors problemes perquè van considerar que, efectivament, posaven en perill la vida d'aquelles persones si difonien aquella informació que ja havia arribat a les seves mans.⁶

A cap dels codis analitzats no es contempen explícitament les situacions que d'una manera més immediata situen els reporters en l'alternativa de cobrir la informació o de prestar auxili a persones en perill. En canvi sí que es tracten altres situacions on el risc potencial per a la vida de les persones ve donat per la manera com s'obté la informació o per la manera com es difon. Hi ha coincidència en admetre que la constatació que hi ha vides en perill és una raó molt poderosa per al capteniment.

Els codis dels Estats Units reparteixen les referències a aquesta matèria entre els apartats dedicats a la cobertura de manifestacions i avalots i els dedicats al terrorisme. Per a la primera situació, els tres codis (ABC, CBS i NBC) tenen criteris idèntics, que els dos primers conceptuen en una frase rotunda: és millor perdre una informació que perdre una vida. Els tres codis estableixen que quan es constati un perill real caldrà canviar d'emplaçament o, en últim terme, abandonar completament l'escenari dels fets.⁷ Als respectius epígrafs dedicats al

⁵ SHOQUIST. Joe: *When Not to Print the News* Informe del "Professional Standards Comitee", APME. 1974

⁶ Veure GOODWIN, Eugene H.: *A la búsqueda de una ética en periodismo* Ed. Gernika. Mexico, 1987 (p.348)

Original en anglès: *Groping for Ethics in Journalism* (2ª ed.) Iowa State University Press. Ames, IA, 1987. 1ª ed: 1983

⁷ We are also concerned about the safety of our people. We want to get the story. But we would rather lose a story than lose a life. Those on the scene must decide when risks to their

terrorisme dos dels tres codis dels Estats Units (els de l'ABC i de la NBC), a més d'estendre's en les consideracions sobre política informativa (que seran tractades específicament a 4.5.1.3.), adverteixen de la necessitat de no fer res que posi en perill la vida d'ostatges o que pugui interferir els esforços de les autoritats per aconseguir la seva seguretat. La preservació de vides és un dels motius que contempla el codi de l'ABC per accedir a l'establiment de relacions de cooperació amb la policia. La NBC exhorta a procurar que la professionalitat i el sentit comú dictin les normes que cal seguir per evitar tant riscos i perills com la utilització indeguda dels continguts informatius, criteri que fa extensiu a les actuacions dels reporters en zones de guerra.⁸ Així mateix aquesta cadena dedica una atenció específica a l'especial cura per la seguretat dels mateixos periodistes en les situacions d'evacuació de ciutadans americans de zones que estiguin en perill.⁹

safety dictate moving to another location or leaving the scene entirely. *(ABC II.8)*

Be careful about your physical safety. Although we not to be deterred from our coverage of a story by threats of violence, overriding policy dictates that the health and safety of CND personnel take priority over the possible loss of a story. It is, therefore, your responsibility carefully to gauge the likelihood of bodily injury and then to elect which of these alternatives seems appropriate: i) continue with tour coverage or ii) move to a less exposed position which will still permit coverage or iii) leave the scene. *(CBS Demonstrations...)*

If, despite these efforts, NBC News employees are convinced that their activities could exacerbate a dangerous situation, they will discontinue those activities promptly. (...)

NBC News personnel may leave an area which they perceive to be hazardous to their well-being. (The potential loss of a story is of secondary importance to the health and safety of the personnel.)

Each employee at the scene of a disturbance has the options to:

- a. Continue the coverage.
- b. Move to another location where in the judgment of the employee continued coverage will not be so hazardous.
- c. Discontinue the coverage and leave the scene. *(NBC VII.C)*

⁸ Professionalism and common sense provide the best guidelines for avoiding undue risks, dangers and the exploitation of news reporting. *(NBC VII)*

The same guidelines regarding the personal safety of NBC News employees found in Section VII, C, above also apply to NBC News employees working in a war zone. All such assignments are voluntary. *(NBC VII.E)*

⁹ In the event of a State Department evacuation of American citizens, NBC News personnel may remain in the area after evacuation and continue their news coverage assignment until;

- a. in their judgment it would be hazardous to continue to do so, or
- b. they are instructed to leave by their NBC News supervisors.

Until the time they leave an area, personnel should make every effort to minimize the risk to which they are exposed. When they do leave, they may do so under State Department protection, or by private means, whichever they consider more appropriate under the circumstances. *(NBC VII.F)*

Els codis de la SRC i de la BBC també opten per la prioritat de la vida en el seus apartats dedicats a les accions terroristes. Com en els codis vistos anteriorment, el codi canadenc proscriu qualsevol activitat que pugui posar en perill ostatges o que interfereixi les actuacions de les autoritats per aconseguir el seu alliberament.¹⁰ Cal assenyalar també que tant el codi de la SRC com el de la BBC accepten que situacions extraordinàries (i especialment les que comporten perill per a ostatges o altres persones) poden justificar que siguin acceptades les sol·licituds de les autoritats perquè la difusió d'una informació sigui ajornada. El codi de la BBC nega en principi que es pugui acceptar l'ocultació d'aquest tipus d'informació, sobre tot quan el públic ja ha començat a conèixer els primers episodis d'un fet noticable (ja hem vist a 4.4.1.3. les reticències que oposa la cadena pública britànica a les peticions per part de la policia que determinades informacions siguin amagades). Però admet per altra banda que les excepcions es puguin contemplar quan la reserva sigui essencial per a la resolució d'un cas o quan hi hagi vides humanes en perill. Per la seva part, el codi japonès inclou un article de brevetat telegràfica en el qual es subratlla el valor de la vida humana, però val a dir que aquesta asseveració sembla referir-se als esments que se'n facin als programes més que no pas a les circumstàncies de les cobertures informatives.¹¹

La BBC, d'altra part, és l'únic codi que dedica atenció a les amenaces de bomba en dos capítols dedicats respectivament al tractament informatiu de les amenaces que han resultat ser falses i a l'actitud que cal adoptar davant dels avisos que una bomba ha estat o serà col·locada. Pel que fa al primer cas, el criteri de la cadena és no fer-se'n ressò per tal de no suscitar més amenaces d'aquesta mena. Tot i així, hi ha casos en què la informació haurà de ser difosa, especialment quan l'amenaça ha tingut efectes públics significatius. Per decidir el grau de fiabilitat de l'amenaça la BBC recomana comptar amb l'opinió de la policia i, en qualsevol cas, adverteix que caldrà evitar expressions que reforcin la idea que es tracta d'una broma o que reforcin l'alarma.¹² Pel que fa a les amenaces en curs, s'indica que cal fer totes les indagacions

¹⁰ La couverture de prises d'otages ou d'actes de terrorisme (actions criminelles commises envers des personnes, dans l'intention d'arracher des concessions par la violence ou des menaces) requiert l'observation stricte des principes généraux et des directives spécifiques explicités pour la couverture d'émeutes ou de manifestations de désordre.

Les reporters doivent s'assurer qu'aucun de leurs gestes ne mette davantage en danger la vie des otages ou ne nuise aux efforts des autorités pour en obtenir la libération. (*SRC II. Terrorisme et prise d'otage*)

¹¹ The value of human life shall not be made light of. (*NAB 1*)

¹² The reporting of bomb hoaxes probably encourages further hoaxes. These can be worse than a disruptive nuisance: they could cause real cases to be overlooked.

* BBC programmes should not normally report such hoaxes.

possibles per tal d'establir la versemblança de l'amenaça. Si aquesta és constata, aleshores cal proporcionar al públic tota la informació que es pugui amb les dades obtingudes de fonts oficials. El codi estableix rotundament que el perill per a les vides humanes ha de prevaler davant de la possibilitat de fer publicitat dels qui es dediquen a fer amenaces falses. Així mateix dóna instruccions per al cas que l'amenaça sigui adreçada a personal de la mateixa BBC, entre les quals hi destaca que cal donar-ne immediat avís a la policia, abans de fer el desplegament de recursos per fer la cobertura del tema.¹³

* Sometimes a hoax will have significant public effects and may deserve to be reported for that reason.

* When a report is justified we should try to avoid the phrase 'bomb hoax' and 'bomb scare'. Reports should be low key.

* When a search is underway the police may indicate whether they consider it likely to be a hoax. That advice should be taken into account when deciding whether to carry a report. *(BBC 6)*

¹³ 1. Journalistic Coverage

It is always important to try to check that a bomb warning is genuine because we want to avoid coverage of obvious hoaxes which have no significant effects. To this end the police or security people may indicate how seriously they are taking a particular warning.

When a bomb warning is believed to be genuine, the BBC has a duty to give details to the public along with information about action taken by the authorities. The danger to human life has to take precedence over the possibility of undesirable publicity for a hoaxer.

2. Procedure for Staff Receiving a Warning of a Bomb outside BBC Premises

* The first duty is to inform the police. This should be done by dialling 999 and not by 'phoning Scotland Yard, any other police station or a police press bureau.

* Such action takes priority over deploying resources to cover the story.

* The person taking the call should gather as much information as possible from the caller.

When there is a warning of a bomb in BBC premises staff should follow the procedures laid down for each building. *(BBC 6)*

4.5.1.2. Seguretat nacional

A l'epígraf anterior s'han considerat les situacions en què l'activitat informativa entrava en relació amb perills manifestos per a persones i que podien variar de grau segons quina fos l'actitud adoptada per part dels informadors. En el present es tindran en compte un tipus de situacions en què els riscos són, encara que potser menys definits, de caràcter col·lectiu.

La protecció de la seguretat nacional és una important raó que pot impulsar els governs a controlar o a limitar la difusió de determinades informacions per part dels mitjans de comunicació. Les legislacions dels diferents països solen avalar aquesta potestat a través de diverses figures jurídiques o administratives.¹⁴ Però, com ja s'ha considerat a l'apartat dedicat a les interferències del poder polític (veure 4.4.1.1.), els medis periodístics veuen amb suspicàcia els usos que les esferes governamentals poden fer de tal prerrogativa. Això explica que, independentment que els mitjans es vegin obligats a acatar els preceptes legals, la deontologia periodística es planteja quines són les condicions que realment han de donar-se perquè la seguretat nacional pugui ser invocada per condicionar la informació. Els especialistes en ètica de la informació admeten que un dels arguments més vigorosos per silenciar una informació que obra en poder d'un mitjà és la convicció que la seva publicació afectaria negativament la seguretat nacional.¹⁵ Però el problema ve donat pel fet que quan un govern (o algú que té atribucions per parlar en el seu nom) demana que una informació no és publiqui, la major part de les vegades només és el propi peticionari qui disposa de tots els elements de judici per saber si aquesta pretensió és realment fundada. I els assumptes en qüestió, d'altra part, són prou importants com per no poder-los deixar a mercè de la pura intuïció periodística. Succeeix aleshores que l'exercici de responsabilitat s'ha de fer donant confiança a uns portaveus governamentals que no sempre s'hi fan creditors.

Quan es va produir l'afer de la interferència informativa a propòsit de les previsions nord-americanes d'envair la badia de Cochinos (cas al qual ja s'ha fet referència a 4.4.1.1.),

¹⁴ És especialment il·lustrativa la història de les successives lleis que al llarg d'aquest segle, en temps de pau i de guerra han anat regulant aquesta matèria als Estats Units. Veure a aquest respecte:

BIAGI, Shirley: *Media Impact. An Introduction to Mass Media* (2^a ed.) Wadsworth. Belmont, CA, 1992 (pp. 388-439)

BERTRAND, Claude-Jean: *Los medios de comunicación social en Estados Unidos* Eunsa. Pamplona, 1982 (pp.55-64)

Veure també les obres referides a la nota 3 de l'epígraf 3.1.1.

¹⁵ Veure, per exemple: SWAIN, Bruce M.: *Ètica periodística* Ed. Tres tiempos. Buenos Aires, 1983 (p.84) Edició original: *Reporters Ethics* The Iowa State University Press, 1978.

l'agregat presidencial Arthur Schlesinger va dir que el silenci mantingut per "New York Times" havia estat un acte patriòtic. Però ell mateix, anys després, va manifestar: "Retrospectivament m'he preguntat si la premsa, en cas d'haver-se conduït d'una manera irresponsable, no hagués estalviat un desastre al nostre país". I el mateix president Kennedy va reconèixer al cap de redacció del diari: "Si vostès haguessin publicat més sobre aquesta operació, ens haguéssim estalviat un error colossal". Una experiència similar la va aportar el cas dels avions U-2 que sobrevolaven la Unió Soviètica. El govern nord-americà ho va estar desmentint fins que el 1960 un avió va ser abatut i el seu pilot, capturat, va admetre que hi era en missió d'espionatge. Dos anys més tard, Arthur Sylvester, portaveu oficial del Pentagon a l'època de Kennedy i Johnson, va admetre que s'havia usat la mentida flagrant com estratègia informativa. En una reunió amb periodistes va dir: "Crec que el dret inherent del govern a mentir per sortir del pas quan ha de fer front al desastre nuclear és bàsic, absolutament bàsic".¹⁶

Si els governs s'arroguen el dret a mentir d'aquesta manera en temps de pau, ¿què cal esperar que facin en situacions de guerra? Les guerres proporcionen situacions paradigmàtiques de la tensió entre la voluntat dels mitjans de informar de temes evidentment rellevants i la dels governs implicats a amagar informació o a distorsionar aquesta en funció de les estratègies bèl·liques. Les guerres marquen, segons Knightley, un desenvolupament alarmant de la història de la censura, i això amb un objectiu addicional: alterar la percepció pública de la natura mateixa de la guerra i que hi ha civils que hi moren.¹⁷ La instantaneïtat amb què circula la informació a l'actual societat mediàtica ha portat fins a extrems insospitables tècniques de control de la informació que ja s'havien teoritzat fa molts anys per part d'especialistes en la guerra psicològica, com Duagherty, Janowitz i altres.¹⁸ Aquestes tècniques actuen en dos sentits: un és l'establiment de censures o d'exhortacions com els que exemplifiquen els casos abans referits i molts altres; l'altre és la limitació o l'obstrucció de l'accés del reporter a la font. A la memòria de la professió periodística restarà durant molts

¹⁶ SCHUDSON, Michael: *Discovering the News: a Social History of American Newspapers* Basic Books. Nova York, 1978. (pp. 171-172)

¹⁷ KNIGHTLEY, Phillip: *The First Casualty. The War Correspondent as a Hero, Propagandist and Myth Maker* Harvest Book, Harcourt Brace Jovanovich. Nova York, 1975

¹⁸ Veure, per exemple:

DUAGHERTY, W.E. / JANOWITZ, A.: *A Psychological Warfare Casebook* M.D. John Hopkins. Baltimore, 1958

HOIT / VAN DE VELDE: *Strategic Psychological Operations and American Foreign Policy* University of Chicago Press, 1960

FRADE, Fernando: *La guerra psicològica* Compi. Madrid, 1967

anys la forma com la major part dels mitjans de tot el món van haver de cobrir la guerra del Golf, l'any 1991.¹⁹

El reporterisme de guerra porta fins a les últimes conseqüències alguns dels dubtes ètics dels reporters. Els hi porta en molts dels aspectes deontològics tractats en aquesta tesi. Un d'ells és, senzillament la més brutal distorsió de la veritat per part dels mateixos mitjans o, si més no, amb la seva aquiescència. Robert Harris ha explicat en un documentat estudi el funcionament de la informació durant la guerra de les Malvines. Tot el material rodat per la BBC era objecte d'un visionat previ per part dels oficials de l'armada que reconstruïa sense escrúpols periodístics la "seva" veritat (com la mateixa cadena, que es compta entre les menys creïbles del món, va haver d'admetre).²⁰ Les informacions de guerra tenen també quelcom d'escenificació. El cas més exemplar és el del cormorà del Golf Pèrsic suposadament ennegrit per una taca de petroli que finalment va resultar ser la que anys abans havia afectat les costes d'Alaska. Però succeeix que les mateixes imatges reals es contextualitzen de tal manera a la "coctelera" del televisor que el públic les arriba a percebre amb el mateix ànim amb què assumeix les dels productes de ficció, amb la conseqüent disminució de la sensibilitat respecte a les tragèdies humanes. Michael Arlen, qui va encunyar per descriure aquest fenomen l'expressió "la guerra de la sala d'estar", assegura que les conteses bèl·liques queden disminuïdes fins i tot per la mida física de les pantalles dels televisors: "una imatge d'un home de tres polzades d'alçada que dispara sobre un altre home de tres polzades".²¹ Però el caràcter hiperbòlic que tenen les guerres respecte als problemes deontològics es poden aplicar especialment al tema que ens ocupa en el present epígraf: ¿ha de prevaler l'obligació de dir la veritat o la defensa dels interessos nacionals? Kewin Williams ha plantejat que a la pràctica aquesta dicotomia es resol per circumstàncies que poden diferir molt entre unes situacions i unes altres. Des de la perspectiva britànica, presenta com molt diferents les implicacions de la Gran Bretanya a la Segona Guerra Mundial i a la guerra de Corea. Ho fa a través de les experiències personals d'un editor de diaris, Tom Hopkinson. En el primer cas hi havia una amenaça immediata sobre la integritat i el model de vida nacional que van fer optar a la majoria de mitjans per fer-se còmplices d'una ficció que va tenir força influència en el curs dels

¹⁹ Veure a aquest respecte ALCOBERRO, Tomás et.al.: *Periodisme de guerra (Annals del Periodisme Català)* Col.legi de Periodistes de Catalunya, juliol-desembre, 1991. Barcelona

²⁰ HARRIS, Robert: *Gotcha: The Media, the Government and the Falklands Conflict* Faber & Faber. Londres, 1983

²¹ ARLEN, Michael: *The Living Room War* Vicking. Nova York, 1968 (p. 8)

esdeveniments. En el segon cas, l'escenari bèl·lic era a una altra punta del món i l'amenaça immediata no era tan perceptible. Possiblement, doncs, les respostes puguin ser diferents.²² Pot ser oportú recordar aquí la perplexitat amb què el comandament nord-americà veia l'actitud "distanciada", quan no opositora que alguns corresponsals del seu país mostraven a la guerra del Vietnam.²³ El mateix Williams, tanmateix, reconeix que aquesta sortida "circumstancialista" no resol el problema des d'una perspectiva teòrica. Com sempre, el punt de referència més precís s'ha de buscar en el dret del públic a estar informat. Però, ¿com pot el públic acceptar que en determinades situacions el que més convé als seus interessos profunds és no estar informat si la mateixa censura sobre els informadors de guerra li nega la possibilitat més remota de tenir elements de judici? S'entra així en un cercle viciós que sempre es trenca per la part més forta, que en aquests casos són les fonts governamentals.

Trobem referències al tema de la seguretat nacional (entès en un sentit ampli de seguretat pública o seguretat col·lectiva) als codis americans i als britànics. Però no tots ells hi dediquen epígrafs especials. Aquests només existeixen als codis de l'ABC (sota el títol "Cooperation with Government Agencies" i al de la BBC, que dedica alguns capítols als diversos aspectes de la matèria.

A l'epígraf dedicat a les influències exercides pels poders polítics (4.4.1.1.) ja s'ha vist que els codis plantegen les seves reticències a la col·laboració amb instàncies de l'administració. Un dels codis que més clarament estableix aquest rebuig és el de l'ABC que, tanmateix, admet entre els casos en què aquestes col·laboracions són admissibles aquells que impliquen consideracions urgents sobre la seguretat nacional. Recordem el que diu en aquest punt: "cal reconciliar les responsabilitats pròpies de la bona ciutadania amb les del bon periodisme". Tanmateix el mateix codi adverteix que cal anar amb compte amb que la cooperació sigui pretesa sense que n'hi hagi autèntica necessitat. I concretament posa com exemple els casos en què s'apel·la la seguretat nacional sense que existeixin raons per fer-ho. "S'han donat moltes situacions històriques -continua el codi- en què les invocacions a la seguretat nacional s'han utilitzat inadequadament per justificar cobertures informatives". El codi conclou a aquest respecte que les col·laboracions amb organismes administratius s'hauran

²² WILLIAMS, Kewin: "Something more important than truth: ethical issues in war reporting", a BELSEY, Andrew / CHADWICK, Ruth (ed.): *Ethical issues in journalism and the media* Routledge. Londres, 1992 (pp. 154-170)

²³ Veure 4.4.2.

de decidir diferenciadament en cada supòsit.²⁴ Els altres dos codis dels Estats Units no aborden d'una manera tan explícita aquesta matèria. Cal recordar, tanmateix, que els codis de la CBS i de la NBC contempnen una sèrie de normes que tendeixen a establir els criteris d'acceptació de les sol·licituds presidencials per fer intervencions no previstes a la programació (veure 4.4.1.1.). En aquests criteris hi tenen un paper rellevant les raons de seguretat nacional que pugui argüir la Presidència, tot i que les dues cadenes admeten que és molt difícil objectivar la versemblança de les al·legacions i que, en últim terme, cal fer confiança a les autoritats polítiques.

El codi de la SRC aborda el tema de la seguretat nacional en un epígraf dedicat als secrets oficials. En una línia semblant a l'apuntada pels codis americans respecte a la matèria, el text canadenc reconeix que és difícil saber exactament què són realment secrets oficials: hi ha qüestions relatives a la seguretat de l'Estat que no estan identificades com referents a la seguretat nacional i en canvi hi ha molts documents classificats com secrets que realment no tenen cap relació amb la seguretat. Apart d'aquesta consideració, el codi es limita a descriure les prohibicions que les lleis estableixen respecte als secrets oficials.²⁵ Altrament, es oportú recordar que la seguretat pública és una de les raons que el codi canadenc addueix, d'acord amb la llei, com a justificants del trencament del secret professional (veure 4.5.1.2.). En aquest

²⁴ In such situations, the responsibilities of good citizenship and good journalism must be reconciled. We must be alert, however, to resist efforts to enlist our cooperation where no genuine or compelling reason exists. For example, we cannot accept all invocations of national security just because it is invoked. History reveals too many instances where claims of national security have been used wrongly to cover up information that should have been reported. Cases involving cooperation with government agencies can only be judged on an individual basis. (*ABC II. 12*)

²⁵ Il est difficile de savoir exactement ce que sont en vérité les secrets officiels. Il y a certaines questions relatives à la sécurité de l'État qui ne sont pas identifiées comme ayant un rapport direct avec la sécurité nationale. Toutetois, il existe de nombreux documents libellés "secret", "ultra-secret", etc., qui n'ont aucun rapport avec la sécurité de l'État.

En vertu de la Loi sur les secrets officiels, commet une infraction toute personne qui s'approche d'un endroit prohibé ou qui l'inspecte (ce qui comprend les ouvrages de défense, les usines de munitions et tout endroit ainsi désigné par le cabinet fédéral), ou qui obtient un renseignement quelconque susceptible de profiter directement ou indirectement à une puissance étrangère. En outre, il est illégal de recevoir, de conserver ou de donner communication de documents officiels lorsqu'ils sont secrets.

Toute personne qui reçoit un chiffre officiel, un mot de passe, un croquis, un plan, un modèle, un article, une note, un document ou un renseignement constituant un secret officiel, sachant, ou ayant des raisons de croire, au moment de sa réception, qu'une telle communication est contraire à la loi, est coupable d'une infraction à moins de prouver que cette communication était contraire à ses désirs.

Commets également une infraction toute personne qui ne remet pas des documents secrets à la demande des autorités gouvernementales. (*SRC V. Secrets officiels*)

punt el codi fins i tot diu que la societat prendrà la iniciativa de posar en coneixement de les autoritats aquelles situacions en què la seguretat pugui estar en perill.

La BBC és el codi que més referències fa al tema de la seguretat nacional. Referint-se a situacions d'emergència o de mobilització militar, recorda que el periodisme pot ser en aquests casos sotmès a constrenyiments. Al mateix temps, però, reconeix que el públic té aleshores una especial necessitat de notícies fiables. La conclusió que en treu no és cap norma definida, sinó una apel·lació a l'eclecticisme i a la imparcialitat.²⁶ D'altra part, en un epígraf dedicat a la seguretat en general, es recorden algunes de les limitacions que cal tenir en compte: les establertes legalment (a la llei de secrets oficials i a altres), les de l'anomenat "D-Notice System) i les que es deriven de sospesar el valor de la informació amb la possibilitat de posar vides en perill. Limitacions que, com el mateix codi reconeix, poden entrar en conflicte amb la voluntat d'oferir informacions importants d'interès públic.²⁷

Tant la BBC com l'altra cadena britànica, la ITC, inclouen una descripció de les normes legals vigents a la Gran Bretanya sobre els secrets oficials. Aquests es regeixen per una llei de 1911 i per una nova llei de 1989 que va modificar una de les seccions de la primera i que va definir les circumstàncies que converteixen en delictiva la difusió de secrets oficials. Un periodista pot ser acusat d'haver desvelat secrets oficials si difon informació susceptible de causar perjudicis als interessos nacionals. Per determinar la existència de perjudicis la llei estableix una sèrie de conceptes (com ara "perjudicar" o "fer obstrucció seriosa") que s'apliquen a matèries relacionades amb la defensa, els serveis d'intel·ligència, les relacions internacionals, etc. Els codis recorden que existeixen uns supòsits sobre els possibles danys

²⁶ At such times journalism may be constrained by questions of national security.

Matters involving risk to and loss of life need handling with the utmost sensitivity to national mood and feeling.

- * The public has, at the same time, a particular need for trustworthy news and measured assessment.

- * Good journalism will be based on all available faces.

- * The concept of impartiality still applies. All views should be reflected in due proportion. (BBC 35)

²⁷ Journalists handling material with implications for national security must reckon with

- * the limitations placed by law -the Official Secrets Act and others- on gathering and publishing information;

- * the D-Notice System whereby the media voluntarily and very occasionally agree not to publish certain information; and

- * the obligation to weigh the value of broadcasting certain information against other considerations such as the possibility of putting life at risk.

All these may be in conflict with a strong case for making the information known in the public interest. It is essential that security sensitive matters should be referred, through senior editors, to Controller Editorial Policy. (BBC 68)

que es poden causar (que estan definits d'una manera molt àmplia per la llei) i, d'altra part, adverteixen els periodistes que no poden al·legar en la seva defensa que el possible dany causat hagi generat un bé major, com per exemple, la crítica d'actuacions errònies per part del govern.²⁸ El sistema "D-Notice" és una fórmula característica de la Gran Bretanya, fruit d'un pacte entre el ministeri de Defensa i els mitjans de comunicació, segons la qual s'estableixen directrius per protegir certs temes o afers la difusió dels quals podria comprometre la seguretat nacional. Els codis recorden que aquest sistema funciona sense perjudici de les responsabilitats legals que es pugessin derivar de la difusió de secrets oficials, però ajuda a oferir pautes de conducta als mitjans de comunicació en aquesta matèria. És, doncs, un bon exemple d'eina deontològica, compartida en aquest cas pels medis periodístics i l'administració.²⁹

²⁸ Section One of the Official Secrets Act of 1911 concentrates on serious offences where information is obtained with a view to aiding a foreign power, that is, spying.

The Official Secrets Act of 1989 replaces Section Two of the 1911 Act. It narrows the scope of the law and in effect strengthens the restrictions.

It marks out categories where the unauthorised disclosure of official information might lead to criminal prosecution.

- * These categories are broadly defined and include all the areas which have caused trouble in the past.

- * Usually, for journalists to be found guilty, it must be proved that their disclosure did harm to the national interest.

- * The definitions of such harm are not stringent.

- * Journalists are not formally allowed the defence that although they did some harm they served a greater good by, say, drawing attention to official wrongdoing.

The 1989 law is very significant for journalists; editorial and legal advice should be sought at an early stage. (*BBC 69*)

El capítol 69 del codi de la BBC s'estén en un descripció molt detallada dels àmbits i els criteris d'aplicació de la llei que no s'inclouen aquí per causa de la seva especificitat nacional. Pot ser consultat a l'apèndix.

Licensees producing factual programmes which may touch on matters of state security must be familiar with, and have access to, adequate legal advice on, the Official Secrets Acts 1911 and 1989. Section 5 of the 1989 Act is of special relevance to television journalism. In particular licensees and their programme makers should be aware of the different categories of official information covered by the 1989 Act, the wide-ranging tests of harm sufficient for a person to be found guilty, and the absence of any public interest or prior publication defence. (*ITC 6.3*)

²⁹ * D-Notices are not imposed by government. They are issued by the Defence, Press and Broadcasting Committee (the D-Notice Committee) on which sit senior civil servants and representatives of the press and broadcasting organisations. CEP is a member of the Committee.

- * The name, address and telephone number of the Secretary of the Committee are promulgated in the minutes of the Editorial Policy Meeting. Normally approaches to him should be made through CEP

- * It is the Secretary who deals with enquiries from the media, not the Committee.

- * The need for referral of BBC programmes is rare.

- * D-Notices are guidelines drawing attention to categories of information which may need to be protected for reasons of national security.

- * Copies are supplied to all BBC national, regional and local news editors, as well as to current affairs departments.

- * D-Notices and decisions on applying them have no legal force. But a broadcast contravening D-Notice advice may well also be in breach of the Official Secrets Act.

El codi de la BBC encara toca el tema de la seguretat en altres passatges. Així, al capítol dedicat a accidents i desastres adverteix que la informació relacionada amb accidents que afectin aviació militar haurà de ser contrastada amb el Ministeri de Defensa. Així mateix assumeix que en situacions d'emergència caldrà atendre peticions del propi govern o de governs estrangers per fer advertiments especials en els espais informatius. Aquests peticions seran ateses tot parant esment de què es tracti d'autèntiques situacions d'emergència i sense acceptar imposicions sobre el lloc concret on s'han de donar els avisos.³⁰ Finalment, entre les situacions en què es contempla com plausible l'embargament d'informació (tema tractat bàsicament a 4.4.1.1.) hi ha el de situacions en les quals calgui protegir la seguretat de personalitats destacades.³¹

El codi de la NAB japonesa, amb l'estil sintètic que el caracteritza, tracta els temes corresponents a aquest epígraf en tres articles consecutius que expressen una actitud molt respectuosa amb les instàncies governamentals: no es faran intents de transgredir l'autoritat del govern o dels seus cossos administratius; es tractaran amb prudència les matèries subjectes a deliberació per part d'aquests organismes; i es tractaran també amb cura els temes que siguin susceptibles d'afectar la bona entesa internacional.³²

* A broadcast cleared through the D-Notice procedure is not necessarily free of legal risk. *(BBC 70)*

D' notices are issued from time to time by the Defence, Press and Broadcasting Committee as part of a voluntary system designed to advise the media on categories of information which might damage national security if published or broadcast. The Secretary to the Committee may also give guidance on specific matters, though this is informal and does not have the force of law. An item cleared through the 'D' notice system is not automatically free from legal risk.

Licensees must nominate a senior programme executive to whom other staff can refer on matters which may fall within current 'D' notices and who can liaise when necessary with the Secretary to the Committee. *(ITC 6.3)*

³⁰ Reports of accidents or incidents involving military aircraft must be checked with the Ministry of Defence. (...)

Requests are sometimes received from the British or foreign governments for the broadcast of special announcements. The BBC gives careful consideration to such requests in the light of the emergency in questions. This applies to the World Service as well as to the domestic services, including local radio. It is especially important for local radio to be ready to assist the authorities tackling accidents and emergencies, which are usually localised.

Information from and about special announcements is normally available for inclusion on merit in news bulletins. Attempts to confine it to special placings should be resisted. *(BBC 1)*

³¹ Details of visits by VIPs may be embargoed for security reasons.

* It is important to observe these.

* Time and precise location are usually the details embargoed so that general advance information can be given. *(BBC 19)*

³² - No attempt shall be made to transgress upon the authority of the Government or its agencies.

4.5.1.3. Terrorisme

L'any 1988 la primera ministra britànica Margaret Thatcher, tot defensant un decret que limitava la capacitat de la ràdio i la televisió per informar de certes qüestions que poguessin afectar la seguretat nacional (l'anomenat "Broadcasting Band"), va encunyar l'expressió "l'oxigen de la publicitat" per referir-se al ressò que els actes terroristes tenien als mitjans de comunicació.³³ L'esmentat decret transgredia en l'opinió de molts la Declaració Universal de Drets Humans (art.19) i la Convenció Europea per la Protecció dels Drets Humans (art.10). Però va sobreviure crítiques suscitées fins i tot al Parlament i va atorgar poders al Secretari d'Interior per fer restriccions a la ràdio i a la televisió en nom de l'interès nacional. La primera ministra va argumentar que en una situació de guerra calia suprimir algunes llibertats civils. En parlar d'una situació de guerra s'estava referint a les accions de l'IRA per aconseguir la independència de l'Ulster.

El tractament del terrorisme és un dels assumptes que més literatura ha generat sobre els comportaments periodístics en els últims anys.³⁴ Això és degut, sens dubte, a la seva capacitat per exemplificar de manera prou dramàtica la tensió existent entre el dret dels ciutadans a la informació i les limitacions que pugui convenir establir sobre la mateixa en nom de l'interès general dels mateixos ciutadans. Aquestes limitacions provenen en alguns casos dels governs, que procuren contrarestar així els efectes perniciosos que per a la lluita contra el terrorisme pot tenir la divulgació de les idees i de les accions dels grups que el practiquen; però també des de l'àmbit deontològic s'ha ponderat la conveniència de mantenir un capteniment en aquest tipus d'informació. La qüestió nuclear del debat obert és tan simple i alhora tan complexa com això: certament l'opacitat informativa significaria un cop molt dur contra l'estratègia terrorista;

- Matters under deliberation by the agencies of the Government shall be handled with prudence and, similarly, matters in dispute shall be so handled as not to interfere with or influence the deliberation.

- Where there is a possibility of causing harm to international understanding and goodwill, such matters shall be handled with caution. *(NAB 7-8-9)*

³³ És una expressió que recull Paul Gilbert a "The oxygen of publicity: terrorism and reporting restrictions", a BELSEY, Andrew / CHADWICK, Ruth: *Ethical issues in journalism and the media* Routledge. Londres, 1992 (p. 137 i nota 1)

³⁴ Veure ALALI, A.Odasuo / BYRD, Gary W.: *Terrorism and the News Media. A Selected, Annotated Bibliography* McFarland. 1994

però ¿es pot furta a la societat la informació sobre un fenomen d'una importància capital com és aquest?

Si el tema es contempla únicament des del punt de vista de la seguretat de l'estat i de les persones, no hi pot haver massa dubtes sobre que la informació sobre el terrorisme s'ha de veure subjecta a limitacions. En la mesura que qualsevol forma de terrorisme sigui entesa com una guerra contra un determinat ordre social que es doni per bo, els mitjans de comunicació han de prestar la seva col·laboració a la seva eradicació. Per a un plantejament moral que consideri prioritària la defensa de la vida i de la seguretat de les persones, l'actitud responsable ha de prevaler sobre altres principis com el de veracitat i el de llibertat. Els mitjans de comunicació que adoptin aquest plantejament han d'atenir-se aleshores a normes externes o internes que contribueixin a minimitzar els estralls terroristes, i que poden consistir, per exemple, en no fer-se mai ressò dels idearis o de les proclames dels grups terroristes o en amagar tant com es pugui les seves accions per tal d'evitar un efecte de realimentació o de contagi. Això, però, no és tan senzill. D'una part, cal tenir en compte arguments de caràcter ideològic; d'una altra part, és discutible que el principi de primacia de la vida i de la seguretat pugui minimitzar els altres principis de la deontologia professional fins al punt d'anul·lar-los.

La consideració del terrorisme com una guerra comporta tot una sèrie de conseqüències discursives que no estan exemptes d'implicacions ideològiques. En les situacions de guerra els mitjans de comunicació -i molt especialment els de titularitat pública- solen assumir que la desinformació o l'engany és una manera de preservar la moral del bàndol que es considera propi i de minar la moral de l'enemic. Tanmateix a l'apartat anterior ja hem vist -amb la guerra del Vietnam com a exemple més significatiu- que no sempre les conteses exteriors susciten una adhesió prou unànime de l'opinió pública d'una nació com per validar de forma acrítica un seguidisme informatiu de les orientacions oficials. Al darrere d'aquestes es poden amagar polítiques governamentals que poden desenvolupar-se precisament si obvien el sedàs de la informació pública i d'una oberta contrastació de punts de vista. Quan es tracta de terrorisme, pot donar-se el cas que els governs, en no voler "oxigenar" els terroristes amb la publicitat dels seus actes, pretenguin sostreure a la societat la informació sobre els substrats ideològics o polítics que generen les conviccions dels terroristes. Paul Gilbert indica a aquest respecte que les polítiques ocultistes poden donar lloc a usos abusius i, en situacions límit, a un opac terrorisme d'estat. Jerry Adams, el líder del Sinn Féin de l'Ulster, criticant la política desinformadora imposada en diferents ocasions pel govern britànic, va donar-li la volta així a

la frase de la primera ministra: "Els mitjans poden proveir els terroristes amb una bona dosi de l'oxigen de la publicitat, però la censura pot proveir el govern del narcòtic del secretisme, que és un enemic major per a la democràcia".³⁵

Paletz i Boiney, en un documentat recull sobre les obres que han estudiat la relació entre el terrorisme i la informació³⁶, reconeixen que és majoritària la tesi que els mass media, de forma voluntària o involuntària, encoratgen les activitats dels grups terroristes. En aquest sentit, els mitjans són acusats sovint d'airejar els idearis d'aquells i també de contribuir amb les seves informacions a obstaculitzar la lluita anti-terrorista.³⁷ Però existeix també una línia discursiva minoritària que posa de relleu que els mitjans de comunicació són excessivament seguidistes de les pautes informatives imposades pels governs occidentals. Els mitjans, d'acord amb aquest criteri, impedeixen amb els seus plantejaments que hi hagi una millor comprensió del fenomen terrorista i de les causes que són al seu origen.³⁸

Gilbert, en analitzar la política restrictiva practicada pel govern britànic, assenyala que és important fer la distinció entre la divulgació dels actes terroristes i la divulgació de les opinions dels terroristes. El decret britànic abans citat incloïa entre les pràctiques proscriutes la divulgació d'idees de partits separatistes, com ara el Sinn Fein. Sembla prou clar que les raons relatives a l'interès comú són en aquest aspecte especialment discutibles. De fet la prohibició va ser desafiada per alguns periodistes, amb l'argument que contravenia el precepte de guardar la "deguda imparcialitat". Aquesta consideració -segons que fa notar Gilbert- difícilment la tindria en compte una emissora com la BBC en cas de guerra entre la Gran Bretanya i un altre país passant per alt el compromís de cooperar amb les instàncies governamentals en favor dels interessos del propi país. Una cosa és tenir cura de l'interès nacional en la publicació de fets o opinions, i una altra és veure's impedit de publicar materials dels quals es diu que són contraris a aquest suposat interès nacional. O encara més haver de publicar forçosament una versió oficial d'uns fets.³⁹ ¿Com poden els votants en una democràcia jutjar equànimament sobre les

³⁵ ADAMS, Gerry: *The politics of Irish Freedom* (2ª ed.) Brandon Dingle. Irlanda, 1986

³⁶ Veure PALETZ, David L. / BOINEY, John: "Researches/Perspectives", a PALETZ, David L. / SCHMID, Alex P. (eds.): *Terrorism and the Media* Sage. Newbury Park, Londres, Nova Delhi, 1992 (pp.6-28)

Aquest article recull les aportacions fetes al Congrés "Towards a European response to terrorism: National experiences and lessons for the Europe of 1992" (16 i 17 de març de 1989, Leiden, Països Baixos)

³⁷ Veure, per exemple: SCHMID, A.P. / DE GRAAF, J.: *Violence as Communication: Insurgent Terrorism and the Western News Media* Sage. Beverly Hills, CA, 1982 (pp.137-142)

³⁸ Una exposició d'aquest punt de vista es pot trobar a HERMAN, Edwards / O'SULLIVAN, Gerry: *The "Terrorism" Industry: The Experts and Institutions that Shape our View of Terror* Pantheon. Nova York, 1989

polítiques governamentals -es pregunta- si només disposen de versions acolorides dels fets? En aquest punt es pot evocar novament alguns dels arguments que aportava Stuart Mill per defensar la lliure expressió de totes les opinions: fins i tot aquelles que fossin equivocades (si és que això es pogués establir així) haurien de poder-se manifestar per tal que la veritat relhueixi en la seva col·lisió amb l'error (veure 4.4.). Una qüestió aquesta que en porta aparellada una altra: ¿ha d'admetre la democràcia les opinions d'aquells que van contra la democràcia mateixa?⁴⁰

En qualsevol cas, el sentit de responsabilitat que pot estar en l'ànim d'organitzacions i de periodistes a l'hora d'informar sobre activitats terroristes entra en conflicte amb la major part dels restants principis deontològics de la professió. L'ocultació o la dissimulació d'accions i de proclames terroristes no s'avé gens amb la voluntat d'informar verídicament de totes les coses rellevants. Certes actituds respecte a les motivacions dels grups terroristes i a les opcions ideològiques que les inspiren poden representar un oblit de l'equitat o de la neutralitat que es demanen per altres aspectes de l'activitat informativa. I, per descomptat, la censura o l'autocensura representen un límit seriós a la llibertat de premsa tant reclamada.

Aquesta pugna de principis ètics va quedar palesa en una de les accions terroristes que major i més continuat ressò va tenir en mitjans de comunicació de tot el món: el segrest, el juny de 1985, per part de dos terroristes àrabs d'un avió de la TWA que sortia d'Atenes. Armats amb pistoles i bombes de mà, van obligar el pilot a desviar-se cap a Beirut i, a partir d'aquí, van aconseguir tenir pendent d'ells tot el món durant quinze dies. Els informatius dels grans "networks" dels Estats Units van tenir durant aquelles dues setmanes aquell fet com a fil conductor. Cada vegada que els terroristes feien algun moviment o deien alguna cosa, un gran desplegament de càmeres i de micròfons era allà per fer-los ressò. Reporters famosos (o que varen aconseguir fama a ran d'aquella cobertura) varen entrevistar ostatges que, víctimes de la síndrome d'Estocolm, es varen fer portaveus de les motivacions i fins i tot dels sentiments dels terroristes. Mai no ha estat tant evident i per a tanta gent que els mitjans de comunicació contribuïen a divulgar i a amplificar els arguments d'uns terroristes. Però era igualment evident que l'acció era prou espectacular com per no poder ser ocultada a nivell global. D'altra part, el grau d'aprofundiment que es va fer del tema a diferents mitjans de tot el món va ser molt

³⁹ GILBERT, Paul: op.cit., p.137 i ss.

⁴⁰ Veure WIEVIORKA M. / WOLTON, D.: *Terrorisme a la Une. Terrorisme, media et democratie*. Gallimard.1987

desigual. Alguns analistes van subratllar concretament que les televisions dels Estats Units havien posat molt d'èmfasi en la informació sobre els aspectes més crítics d'aquell episodi però havien estat molt menys pròdigues en oferir informació documental sobre la situació al Pròxim Orient i sobre les causes de fons del conflicte. Així mateix es va fer notar que, si bé la televisió va contribuir més que cap altre mitjà a escampar el missatge del terroristes, també va contribuir a marcar un ritme en els esdeveniments que possiblement va ser clau perquè els fets acabessin sense vessament de sang.⁴¹

Molts dels problemes deontològics que suscita la cobertura d'accions terroristes són comuns per a tots els mitjans, però la televisió presenta algunes característiques específiques que, una vegada més, venen determinades per l'impacte massiu que té i pel d'oferir una informació bastida amb imatges. Un treball comparatiu sobre el tractament que els informatius vespertins de les cadenes americanes i el diari "New York Times" havien fet de l'ocupació de l'ambaixada de la República Dominicana a Bogotà el 1980 va arribar a la conclusió que el periòdic havia narrat els fets d'una manera més detallada i aprofundida que la televisió, que tendia a presentar els terroristes com éssers inescrutables quan no com uns bojos o uns criminals comuns i que va fer una cobertura "erràtica, simplificada, moralment ambigua i enganyosa".⁴² Observacions similars fan Schlesinger i Murdock, que atribueixen la manca de coherència i la superficialitat de la informació televisiva sobre terrorisme als constreyniments de producció propis del mitjà i a les característiques dels seus espais informatius.⁴³ Per la seva part, Altheide ha observat diferències de tractament en funció dels formats de programes: els tractaments són més sòlids en els programes informatius temàtics que no pas en els destinats a donar compte de les notícies del dia.⁴⁴ És probable que apreciacions semblants a aquestes

⁴¹ Veure ATWATER, Tomy: "Network Evening News Coverage of the TWA Hostage Crisis", *Journalism Quarterly* vol.64, n.2 i 3 (estiu-tardor), 1987

També, de forma més resumida a:

- FINK Conrad C.: *Media Ethics: In the Newsroom and Beyond* McGraw-Hill. Nova York, 1988 (pp. 207-208)

- OLEN, Jeffrey: *Ethics in Journalism* Prentice Hall. Englewood Cliffs, NJ, 1988

⁴² DELLI CARPINI, M.X. / WILLIAMS, B.A.: "Televisions and Terrorism: Patterns of Presentation and Occurrence. 1969-1980", a *Terrorism, Political Violence and World Order* University Press of America. Nova York, 1984 (pp. 103-134)

⁴³ SCHLESINGER, P. / MURDOCK, G. / ELLIOT, P.: *Televising Terrorism: Political Violence in Popular Culture* Comedia. Londres, 1983.

⁴⁴ ALTHEIDE, D.L.: "Format and Symbols in TV Coverage of Terrorism in the United States and Great Britain", *International Studies Quarterly*, n.31, 1987 (pp. 161-176).

Les referències d'aquest treball i dels citats a les dues notes anteriors estan manllevades de PALETZ, David L. i BOINEY, John: op.cit.

poguessin fer-se a partir de comparacions establertes sobre una tipologia diferent de notícies, però, donant la volta a l'argument, els treballs referits poden servir per reforçar la idea que la televisió ha d'anar amb un compte especial en una matèria tan delicada com és el terrorisme. "El terrorisme -escriu Day- és un fet de vida en l'arena internacional i continuarà enfrontant els mitjans a reptes ètics. Les càmeres de televisió no causen el terrorisme. Després de tot, aquesta mena d'actes van existir ja abans de la invenció de la televisió. Però hi ha pocs dubtes que la cobertura instantània i dramàtica proporcionada per la televisió té interès per a aquells que busquen un fòrum per a alguna causa política: 'La televisió [Day cita aquí un article de Larry Grossman] ofereix als terroristes un avantatge tàctic inicial. Ells escriuen el guió de l'acte d'obertura. Ells estableixen l'agenda informativa. A través de la televisió ells s'adrecen directament a la gent passant per sobre dels caps del govern"' .⁴⁵

Els editors de televisió han de fer front a dilemes nous que tenen relació amb les estratègies propagandístiques incorporades pels grups terroristes. La més característica és el lliurament per part d'aquests d'imatges la difusió de les quals pot jugar a favor dels seus interessos. Un cas que en el seu moment va suscitar una gran polèmica entre els professionals del mitjà va ser el del vídeo difós per un grup xiïta que mostrava mort, penjat, un dels ostatges occidentals que havien estat segrestats mesos enrere a Beirut. Es tractava del coronel nord-americà William R. Higgins, que havia anat al Líban encapçalant una missió de pau de l'ONU. Prèviament l'organització terrorista ja havia difós vídeos amb les imatges d'altres ostatges que tenia presoners, però en aquella ocasió del que es tractava era de mostrar que s'havia dut a terme l'execució d'un d'ells en no ser atesa l'exigència que s'alliberés Sheik Abdul Karim Obeid, líder dels terroristes xiïtes d'Hizballah, que havia estat capturat juntament amb dos dels seus ajudants en una incursió israeliana al sud del Líban unes setmanes abans. Les imatges eren prou confoses com per fer dubtar el Departament d'Estat nord-americà de la versemblança de la mort de Higgins. Tot i així, el material va ser adquirit i emès per la CBS, la NBC i la CNN, mentre que l'ABC va optar per difondre fotos fixes de la mateixa escena. La decisió presa majoritàriament per les grans cadenes de televisió nord-americanes va suscitar una gran polèmica en la qual es van deixar sentir veus agraïment crítiques, algunes de les quals es van adreçar també al govern nord-americà per no haver interferit d'alguna manera l'emissió. L'argument central dels crítics era que es jutjava inconvenient haver posat en antena una

⁴⁵ DAY, Louis. A.: *Ethics in Media Communications: Cases and Controversies* Wadsworth Publishing Company. Belmont, CA, 1991 (pp. 207-208)

execució no plenament confirmada per part d'uns terroristes que continuaven amenaçant la vida d'altres ostatges, fet es considerava equivalent a una debilitat per part del món occidental. Aquest argument s'inscrivía en la mateixa línia dels que ja havien estat invocats en el seu moment per criticar l'actuació dels mitjans de comunicació en el cas esmentat anteriorment, el del segrest del vol de la TWA a Atenes: és a dir, l'acceptació que fossin els terroristes els qui controlessin la informació i no al revés. Però en aquest cas hi havia altres consideracions en joc, com el dret a la privadesa del mateix Higgins i de la seva família i també les imprevisibles conseqüències que podia tenir la difusió del vídeo per a una resolució satisfactòria de la crisi. Els responsables de les televisions, per la seva part, van defensar la seva opció amb arguments d'ordre molt divers, que anaven des de la permisivitat mostrada en aquest cas per part del govern fins a la prioritat del deure d'informar. Marilyn Matelski, que desenvolupa i analitza a fons aquest cas, ha fet notar la multiplicitat dels criteris aplicats pels diferents mitjans i l'adequació de les justificacions dels editors a les línies adoptades per les seves respectives cadenes.⁴⁶

Es demostrava en aquest cas una evident mancança d'unes conviccions deontològiques prou assentades i compartides pels periodistes i els mitjans respecte al terrorisme. La desorientació imperant es trasllueix també en una considerable dispersió normativa que ha estat posada de manifest en un "survey" fet per David Paletz i Laura Tawney entre organitzacions televisives de tot el món. La varietat de respostes rebudes els van portar a tipificar cinc tipus de situacions: 1) absència total de normes; 2) referència a les normes ètiques de caràcter general; 3) subsumpció de les normes sobre terrorisme a les ja establertes per a la cobertura de desordres civils; 4) normes específiques sobre terrorisme però de caràcter molt obert i flexible; 5) normes detallades sobre la matèria.⁴⁷

Pel que fa als codis analitzats en aquesta tesi, les referències al terrorisme hi tenen, en general, una nodrida presència. No en fan esments explícits els de la RAI (Itàlia), el de l'ABERT (Brasil) i el de la NAB (Japó). En tots els altres, en canvi -els dels Estats Units, el de la SRC i els britànics- hi ha epígrafs que hi són especialment dedicats. Val a dir que, com és relativament esperable, els tractaments (tant en extensió com en contingut) varien

⁴⁶ MATELSKI, Marilyn J. : *TV News Ethics* Electronic Media Guides. Focal Press. Boston-Londres, 1991 (pp. 45-47)

⁴⁷ PALETZ, David / Tawney, Laura L.: "Broadcasting Organizations' Perspectives", a PALETZ, David L. / SCHMID, Alex P. (eds.): op. cit., pp. 105-110)

apreciablement d'acord amb l'experiència dels corresponents països respecte al fenomen del terrorisme. Quan els codis nord-americans es refereixen al terrorisme ho fan pensant en episodis concrets com ara segrestos d'avions o atracaments; en canvi, els codis britànics contenen molt material que té com a referent l'experiència quotidiana de la lluita armada com a forma de reivindicació nacionalista a l'Ulster. Per la mateixa raó, els codis britànics s'estenen molt en el recordatori de la normativa legal i governativa vigent sobre aquesta matèria tan present en la vida política i social del Regne Unit.⁴⁸ Tanmateix, com es veurà, els codis nord-americans i els britànics coincideixen en un bon nombre d'aspectes.

Com s'ha advertit anteriorment, s'ha considerat que les normes deontològiques relatives al terrorisme mereixien ser tractades en un ítem independent per causa de l'especificitat de certs problemes que planteja el seu tractament mediàtic. Però en alguns aspectes aquest ítem pot resultar redundant respecte als dos anteriors (la primacia de la vida i la seguretat de l'estat). Aquí, doncs s'obviaran les referències genèriques ja incloses anteriorment i es tindran en compte només aquelles que d'una manera molt clara siguin expressades en el context de la normativa referent al terrorisme. Així mateix per a aquest tema són d'aplicació normes relatives a la independència respecte a les fonts informatives, a les imposicions governamentals, etc. ja esmentades en capítols anteriors i que aquí no seran contemplades més que si fan esment exprés del terrorisme.

En diferents punts dels sis codis que tracten el tema del terrorisme s'al·ludeix al fet que els terroristes pretenen aconseguir a través dels mitjans de comunicació una plataforma propagandística. Aquest aspecte central de la matèria és tractat d'una manera especial al codi de la NBC que entén que la televisió ha esdevingut no només un possible amplificador dels objectius terroristes sinó un instrument de comunicació per als terroristes, per a ostatges i per a les famílies dels ostatges. Subratlla en aquest sentit que la televisió pot ser en algunes ocasions un element decisiu per a la resolució de determinats episodis terroristes i alerta, en conseqüència, sobre la necessitat de sospesar amb perspectiva totes les funcions que en aquests casos pot acomplir el mitjà televisiu.⁴⁹

⁴⁸ El codi de la BBC té com a referència més immediata la "Home Secretary's Order" de l'octubre del 1988, a la qual dedica un capítol complet, el 40. El codi de la ITC, per la seva part, recull ja directrius incloses en una altra directiva governamental del desembre de 1990 i a la secció 10 de la Broadcasting Act de 1990. Aquests continguts no seran inclosos a la present anàlisi a causa de la seva especificitat i de l'evident subjecció que tenen a contingències polítiques.

⁴⁹ A basic factor common to many terrorism situations is the desire of the terrorists to publicize a complaint, a "cause" or simply themselves. There is no doubt that television has become a primary means of communication for terrorists, hostages and the families of hostages. At times

D'entre aquestes funcions, les bàsiques són l'estrictament informativa i la d'operar de tal manera que es minimitzin els riscos que comporten les activitats terroristes. En aquest sentit, les televisions es plantegen constantment a què han de donar prevalença amb les seves decisions. Malgrat reconèixer que la informació sobre fets terroristes comporta, per exemple, el risc de realimentar-les o de produir un efecte de "contagi", en general s'explicita de manera molt clara que ha de passar per davant el deure informatiu. Els codis de l'ABC i de la CBS usen expressions idèntiques per argumentar aquesta posició: suprimir les notícies sobre terrorisme semblaria seriosos dubtes sobre la credibilitat dels mitjans ("què més ens deuen d'estar amagant?") i donaria lloc a la circulació de rumors inquietants.⁵⁰ El codi de la NBC afirma que aquesta cadena "està en el negoci" de cobrir les notícies d'interès i d'importància i que, en conseqüència no pot subscriure estipulacions o recomanacions en el sentit que és preferible amagar certes coses per aconseguir que les crisis desapareguin. Tot i això, admet que la mateixa cadena pot establir certes restriccions per voluntat pròpia.⁵¹ La BBC també considera que el terrorisme té prou importància i interès per al públic com perquè no pugui

television has also become one of the means by which negotiating representatives involved in hostage crises exchange their positions and messages. NBC News cannot ignore this modern communication function and still operate as effective and honest broadcast journalists. In seeking to operate effectively, NBC News must balance its functions with perspective. *(NBC VII.D)*

⁵⁰ Even when all the principles and guidelines are scrupulously applied, it may still be said that news coverage aggravated a particular situation, or contributed to the "contagion" of terrorism. Mindful as we are of this, we cannot regard suppression of such reporting as being justified. To suppress news of terrorism would raise serious questions about our credibility on other issues. ("What else are they keeping from us?"). To suppress the news would surrender objective reporting to whatever rumors were being circulated. And to suppress the news for whatever reason, good or bad, violates the fundamental principle that governs a free press in a free society. *(ABC II.9)*

Because the facts and circumstances of each case vary, there can be no specific self-executing rules for the handling of terrorist/hostage stories. CBS News will continue to apply the normal tests of news judgment and if, as so often they are, these stories are newsworthy, we must continue to give them coverage despite the dangers of "contagion". The disadvantages of suppression are, among other things, (1) adversely affecting our credibility ("What else are the news people keeping from us?"); (2) giving free rein to sensationalized and erroneous word-of-mouth rumors; and (3) distorting our news judgments for some extraneous purpose. *(CBS Coverage of terrorists)*

⁵¹ NBC News is in the business of covering news of interest and importance. NBC News cannot subscribe to stipulations or recommendations that it ignore certain crises on the assumption that the non-broadcast of an individual or event will cause a crisis situation to vanish.

Taste and judgment are the most reliable barometers of sound journalistic practice. There are times when restraints should be imposed voluntarily on coverage at the scenes of events as well as back at the broadcast centers. *(NBC VII)*

deixar-se'n d'informar. Les campanyes dels terroristes, a més, susciten debats polítics significatius i plantegen temes que han de ser analitzats. En un altre punt, el codi de la BBC afirma que, malgrat que els editors de ràdio i televisió són acusats sovint d'ajudar els terroristes difonent els seus punts de vista, la informació és necessària perquè el silenci contribuiria a excitar els rumors i podria comportar mals pitjors (afirmació aquesta, per cert, que coincideix bàsicament amb la que més amunt s'ha citat de Jerry Adams).⁵² D'altra part, la BBC, com hem vist que feia la NBC, remarca l'impacte especial que poden tenir els mitjans audiovisuals en el tractament dels fets terroristes: les imatges i els sons poden descriure escenes horroroses amb molta més fidelitat que els mitjans impresos i suscitar conseqüentment sensacions molt fortes en el públic.⁵³

La BBC reconeix tenir molta experiència acumulada en el tema i evoca al respecte els milers de persones que han mort o han resultat ferides en les dècades anteriors a Irlanda del Nord, on tant les autoritats com els ciutadans viuen el terrorisme com un fet ordinari i no com una amenaça ocasional.⁵⁴ En base precisament a aquesta experiència, la cadena pública britànica remarca d'una manera especial la importància d'aconseguir credibilitat i de bandejar els rumors: si la mateixa BBC i altres mitjans no ofereixen informació ràpida i creïble sobre allò que realment succeeix, es dona pàbul als rumors o a les exageracions.⁵⁵ Per evitar això, cal que les organitzacions que tenen al seu càrrec la informació puguin actuar de forma independent: que no siguin controlades per les autoritats i que no siguin políticament o socialment parcials.⁵⁶

⁵² The BBC, like other news organisations, covers terrorism because of its importance. People are concerned about terrorism, it affects them and they want to know the facts. Terrorist campaigns also have significant political consequences which often raise fundamental issues and which deserve to be explored. *(BBC 78)*

Broadcasters are often accused of aiding terrorists by publicising what they do. Although news inevitably involves publicity this has to be set against the consideration that silence encourages rumour and may incite further and worse outrages. *(BBC 80)*

⁵³ Programme makers do well to remember that television and radio coverage is close to the events described; pictures and sounds often make horrifying events vivid. Broadcast coverage, therefore, evokes much stronger feelings in the public than does newspaper reporting. *(BBC 78)*

⁵⁴ The BBC has much experience of reporting terrorism, particularly in Northern Ireland where in two decades 2,600 people have been killed and tens of thousands injured. The BBC in Northern Ireland, like the ordinary people and the authorities, lives with terrorism almost by the day, not as an occasional menace. Staff there have detailed knowledge of a complex and sharply divided community. *(BBC 78)*

⁵⁵ Com s'ha assenyalat a 4.2.1.1., els codis analitzats no es refereixen gaire al tema del rumor. Només ho fan els de l'ABC, la CBS i la BBC precisament en aquest context, el de la informació sobre el terrorisme.

⁵⁶ Experience in Northern Ireland and elsewhere illustrates an important truth about the role of

Malgrat la seva opció decidida per donar prioritat a la informació, els diferents codis dediquen bona part de les seves normes a posar el contrapunt a aquest principi general. Els tres dels Estats Units (que, com hem dit, estan fets pensant més en episodis concrets que en situacions perllongades) destaquen la importància de no deixar-se portar excessivament pel sensacionalisme, de manera que situacions que ja són per elles mateixes capaces de crear molt d'impacte no ho facin molt més encara per causa de la televisió (cosa d'altra part difícilment evitable).⁵⁷ En aquest sentit, els tres codis dels Estats Units i també el canadenc es remetent a les normes que en altres llocs ja donen sobre la cobertura d'aldarulls i manifestacions, on es recorda especialment que els equips de televisió han de mirar de fer les cobertures de la manera menys obstructiva possible i procurant que la mateixa presència dels equips no realimentin les situacions reals (veure especialment 4.2.4.2.).⁵⁸

the media in a terrorised society. There is much danger in rumour. If the BBC and other news organisations do not promptly give reliable information which is trusted, rumour or exaggeration take over. For a broadcasting organisation to be believed in such troubled circumstances it has to have been trustworthy as well as quick. The trust is built up over a period and to achieve it the organisation has to be widely believed to be independent, not controlled by authority and not politically or socially partial. *(BBC 78)*

⁵⁷ We must take great care that our actions do not unintentionally make a sensational situation even more sensational. (...) *(ABC II.9)*

Nevertheless in providing for such coverage there must be thoughtful conscientious care and restraint. Obviously the story should not be sensationalized beyond the actual fact of its being sensational. We should exercise particular care in how we treat the terrorist/kidnapper. *(CBS Coverage of terrorists)*

(...) There must be a delicate balancing of our obligation to keep the public informed, our obligation to avoid being used and our obligation not to exacerbate or sensationalize the situation. *(NBC VII)*

⁵⁸ Reporting on acts of terrorism, especially those involving hostages, requires strict adherence to the same general principles and many of the specific guidelines developed for covering riots and civil disorders. *(ABC II.9)*

Guidelines affecting our coverage of civil disturbances are also applicable here especially those which relate to avoiding the use of inflammatory catchwords or phrases, the reporting of rumors, etc. *(CBS Coverage of terrorists)*

The basic standards that govern the coverage of civil disturbances found in VII, C, above, also apply to coverage of terrorism and hostage events. *(NBC VII.D)*

La couverture de prises d'otages ou d'actes de terrorisme (actions criminelles commises envers des personnes, dans l'intention d'arracher des concessions par la violence ou des menaces) requiert l'observation stricte des principes généraux et des directives spécifiques explicités pour la couverture d'émeutes ou de manifestations de désordre. *(SRC II. Terrorisme et prise d'otage)*

En consonància amb aquesta voluntat de solvència informativa, la major part dels codis reconeixen la necessitat de proveir els espectadors dels elements necessaris per interpretar degudament els fets en el seu context. A la necessitat d'oferir un "background" s'hi refereix, com veurem, l'ABC quan parla de l'exposició dels arguments dels terroristes. La NBC adverteix que, si les condicions de seguretat ho permeten, cal donar les màximes explicacions possibles sobre les motivacions d'una determinada situació, i si és el cas fer-ho tant pel que fa als segrestadors com als ostatges.⁵⁹ Aquesta cadena atribueix una gran importància als aspectes psicològics que cal tenir en compte en els segrestos: que els terroristes, armats, poden estar condicionats per la presència de les càmeres i modificar de forma imprevisible les seves conductes, que els ostatges es troben en una situació de fort stress, etc. El codi recomana que es traslladin als espectadors les oportunes explicacions sobre aquests aspectes (com per exemple la possible aparició de la "síndrome d'Estocolm" entre els ostatges) per tal que es puguin fer una idea més completa del fet i de les circumstàncies que l'envolten.⁶⁰ La CBS considera que cal comptar amb l'aportació d'especialistes que puguin fer-se càrrec de la situació creada i oferir orientacions sobre el tipus de frases que han de ser evitades o quin tipus de preguntes o d'elements informatius podrien contribuir a exacerbar la situació.⁶¹ La BBC es situa en això en una línia semblant, però explicita molt més les formes d'assessorament i les refereix més als aspectes polítics del terrorisme que a les variables psicològiques que incideixen en situacions singulars. Fa, en primer lloc, l'advertiment que tots

⁵⁹ Security conditions permitting, full explanations of the backgrounds and possible motivations of both the hostages and their captors should be offered in order to provide complete reporting. *(NBC VII.D)*

⁶⁰ NBC News must constantly remind viewers of prevailing conditions:

- a. hostages are obviously under stress;
- b. armed terrorists may be playing to the camera or modifying their behavior because cameras are present;
- c. such perspective and context should be provided regularly by on-air reporters and through the use of super-imposed visual information.

In the course of reporting, NBC News should cite past experience when relevant (e.g. "The Stockholm Syndrome," that psychological reaction whereby captives may feel empathy for their captors or sympathize with the political positions of those holding them captive). (...)

(...) Include on-the-air reports of related news elements of the unfolding story, developments perhaps occurring elsewhere that those being interviewed may well be unaware of in their isolation. *(NBC VII.D)*

⁶¹ Responsible CBS News representatives should endeavor to contact experts dealing with the hostage situation to determine whether they have any guidance on such questions as phraseology to be avoided, what kinds of questions or reports might tend to exacerbate the situation, etc. *(CBS Coverage of terrorists)*

els programes que tractin el tema d'Irlanda del Nord han de comptar amb les indicacions que els puguin fer els col·legues de la delegació de la cadena a Belfast. Però per tal d'aconseguir un tractament mesurat i fet amb la deguda perspectiva, es recomana també la reflexió conjunta en les reunions dels editors i el recurs a directius i òrgans que puguin tenir una major experiència sobre el tema.⁶²

Com ja s'ha comentat anteriorment, un dels aspectes més delicats i subtils en el tractament de les informacions relacionades amb el terrorisme és la forma com s'han de donar a conèixer els ideals, objectius o exigències dels terroristes. La major part de les cadenes, com s'ha vist, s'inclinen per no amagar la veritat al públic, però alhora són conscients que cal prevenir-se contra el que és molt més que una possibilitat: que els terroristes usin els mitjans de comunicació -i especialment la televisió- com a canal difusor d'allò que els interessa. "Hem de guardar-nos -diu textualment el codi de l'ABC- dels esforços dels terroristes per usar-nos o manipular-nos en benefici dels seus propis fins".⁶³ El mateix codi, en un altre punt recomana, com a pràctica preferible en la major part dels casos, condensar, editar o parafrasejar les peticions i explicar el "background" de les mateixes. La CBS també reconeix que les peticions dels terroristes o dels segrestadors són una part essencial de la informació però, davant del perill de convertir-se en una plataforma propagandística d'ells, també s'inclina per parafrasejar-los en lloc de presentar-los directament amb les seves pròpies imatges i veus. El

⁶² * All programme makers dealing with Northern Ireland have a duty to seek advice from the BBC in Belfast.

* They must keep colleagues there informed as plans develop or change.

* Such consultation helps to ensure factual accuracy, to avoid failures of perspective and to prevent justified criticism.

There is rarely doubt about the newsworthiness of a terrorist incident. To ensure that coverage is measured, reliable and in perspective, extensive consultation may be called for.

* This will include discussion at editors' meetings.

* In News and Current Affairs outstanding or protracted acts of terrorism will need to be drawn to the attention of senior people, including ENCAT, ENCAR and the Director of News and Current Affairs.

* During continuing incidents such as sieges, which may be influenced by our coverage, special arrangements may be necessary to ensure quick consultation and consistency between television and radio and between different programmes.

* The wider process of consultation includes Controller Northern Ireland and senior members of his staff when the incident is in the Irish context or has pronounced Irish connections.

* DDG, Controller Editorial Policy and Chief Political Adviser may need to be involved.

* Expertise at Bush House and foreign correspondents should be used when foreign groups become newsworthy. (BBC 38)

⁶³ (...) We must guard against efforts by terrorists to use, or manipulate us for their own ends. (ABC II.9)

codi de la SRC s'expressa en uns termes molt similars i proposa com a norma general fer resums o editatges que salvin el risc d'una manipulació.⁶⁴

En relació molt estreta amb això hi ha el tema de les prevencions que cal tenir quan els grups terroristes es constitueixen en font informativa, organitzant els esdeveniments d'una determinada manera o lliurant directament materials als mitjans de comunicació. Ja hem vist com algunes cadenes tenien normes generals destinades a contenir els abusos que en aquest sentit tracten de fer algunes fonts (4.4.2.1.). La BBC dedica un paràgraf relativament llarg a explicitar-les per al cas dels grups terroristes, basat com en altres aspectes a l'experiència donada per la situació a l'Ulster. La cadena considera que hi ha una sèrie de fets evidents que s'han d'oferir, sense entrar en més consideracions, quan es produeixen: posa com exemple tiroteigs, enterraments, manifestacions, etc. En canvi es mostra més recelosa davant la cobertura d'un altre tipus d'esdeveniments com ara conferències de premsa o manifestacions de força com entrenaments de tir als quals de vegades són convidats els periodistes però que de vegades són mostrats en vídeos que les mateixes organitzacions lliuren a les televisions. Per a aquest tipus de situacions, la BBC demana que sigui fet un advertiment als directius de la cadena i traça, en principi, aquestes normes: si un judici experimentat estableix que un esdeveniment organitzat no és una impostura i proporciona informació que el públic hauria de conèixer, s'emetrà sense majors problemes; la natura de l'esdeveniment haurà de quedar molt clara i, si el document ha estat obtingut a través de mitjans atípics, això s'haurà de dir; el material que provingui d'altres no serà usat aïlladament sinó que normalment s'integrarà en una unitat més àmplia elaborada amb uns criteris d'equitat informativa.⁶⁵

⁶⁴ Demands of the terrorist(s) should be reported as an essential ingredient of the story. But we must avoid becoming a platform for propaganda and rhetoric. In most cases, this means we will condense, edit or paraphrase the demands and explain the background against which they are made. *(ABC II.9)*

An essential component of the story is the demands of the terrorist/kidnapper and we must report those demands. But we should avoid providing an excessive platform for the terrorist/kidnapper. Thus, unless such demands are succinctly stated and free of rhetoric and propaganda, it may be better to paraphrase the demands instead of presenting them directly through the voice or picture of the terrorist/kidnapper. *(CBS Coverage of terrorists)*

Les journalistes doivent également veiller à ne pas se laisser utiliser ou manipuler par des terroristes ou des ravisseurs. *(SRC II. Terrorisme et prise d'otage)*

Les déclarations et exigences des terroristes ou des ravisseurs font partie intégrante de l'événement; dans la plupart des cas, on ne devrait n'en diffuser qu'un résumé ou un montage afin d'éviter le risque de manipulation; *(SRC II. Terrorisme et prise d'otage)*

⁶⁵ Publicly evident events like gunshots at gravesides and other demonstrations at funerals are common in Northern Ireland. As part of the political scene they should be reported when relevant.

La ITC considera que mostrar pel·lícules o imatges de persones encaputxades pot ser permisible a condició que quedi molt clar que l'escena no ha estat preparada en connivència amb aquelles mateixes persones. A més crida l'atenció sobre el fet que el mateix fet d'aparèixer persones encaputxades en pantalla crea en la gent la sensació que alguna cosa interessant ha de succeir.⁶⁶

Per raons similars a les expressades suara, hi ha codis que estableixen moltes reserves per a l'emissió d'entrevistes amb terroristes. El de la SRC exigeix per admetre-les una autorització expressa d'un alt càrrec de la cadena, que serà donada només en casos excepcionals.⁶⁷ La BBC posa també moltes condicions per a l'autorització d'entrevistes a terroristes. En principi, proscriu les entrevistes amb membres de l'IRA o d'altres organitzacions terroristes irlandeses, que només seran fetes si hi ha una clara raó editorial que indiqui que són d'interès públic (a més, la difusió d'entrevistes d'aquest tipus està molt restringit per ordres governatives). No tan rares són les entrevistes amb persones que pertanyen a grups polítics pròxims a l'IRA, donat que aquestes persones solen participar en l'activitat política més comú (tot i que la normativa del govern també limita aquest tipus d'entrevistes). El codi recomana que quan es disposa d'aquest tipus de material sigui usat amb cura, editant-ne preferentment respostes concises i no intervencions molt llargues.⁶⁸ El codi de

There are other managed events of a surreptitious kind over which special care must be taken: restricted news conferences, demonstrations of manpower such as road blocks, or training sessions.

Sometimes reporters will be invited to such events, perhaps at instant notice. Sometimes the BBC will be supplied with material, maybe a video.

Referral is always necessary in these cases although occasionally it will be after the event because of pressure of circumstances.

* If experienced judgement decides that a managed event is not a fake and it discloses information that the public ought to have, the BBC should report it.

* Its nature should be made clear and if the information was gained by unusual means we will need to say so.

* The material from others will usually need to be included in a larger piece of balanced journalism, not used in isolation. *(BBC 80)*

⁶⁶ It is not an offence to show film or pictures of persons wearing hoods so long as it is clear that the incident was not 'set up' in collusion with those wearing hoods. In practice, crews are likely to be invited to attend 'something of interest', usually a volley of shots or a show of arms by men in hoods.

Film of such incidents should not be included in a programme without prior reference to the licensee's most senior programme executive or the designated alternate. *(ITC 5.2)*

⁶⁷ Aucune déclaration ou entrevue avec un terroriste, un ravisseur ou un otage ne peut être diffusée sans l'autorisation du directeur général des programmes (information); une telle autorisation ne sera accordée que dans des circonstances exceptionnelles; en l'absence du directeur, l'autorisation devra venir du vice-président média ou, en son absence, du vice-président exécutif. *(SRC II. Terrorisme et prise d'otage)*

la ITC també es refereix a aquest assumpte amb un plantejament molt restrictiu. D'una part estableix, com el de la BBC, una sèrie d'atribucions jeràrquiques dins de la cadena per tal de regular el tractament que s'ha de donar a les informacions relacionades amb el terrorisme. D'una altra part s'oposa a la realització i a la difusió d'entrevistes amb persones encaputxades (fent referència en aquest cas a una llei de 1975).⁶⁹ I, en termes més generals, descarta la difusió dels punts de vista de persones pertanyents a organitzacions que propugnin la violència o altres activitats criminals si aquells poden servir per esperonar el crim o per ofendre els sentiments del públic.⁷⁰ Les cadenes americanes no mostren el mateix grau de preocupació

⁶⁸ The BBC's approach to any dealings with terrorists is dictated by the nature of the particular terrorist group and the context of its activity.

* No approach to record an interview with a terrorist, in a British or a foreign context, may be made without reference through senior line management and CEP.

* For interviews intended to be incorporated indirectly in copy or in reporter and correspondent voice pieces, approval should be sought in advance from the news editor or Head of Department.

* A BBC journalist genuinely unable to refer a proposed interview, of either the above kind must take a responsible decision in line with BBC policy, and report as soon as possible to the appropriate News Editor or Head of Department, who will in turn refer as necessary to CEP.

* IRA and other Irish terrorists are interviewed very rarely by the BBC. It is always a matter for consideration at the highest level and permission will not be given unless there is very strong and clear editorial justification which serves public understanding. This applies even though what can be broadcast of such interviews is heavily restricted by the Notice served on the BBC by the Home Secretary in October 1988.

* Interviews with people who are associated with Irish terrorist organisations are not so rare because the people interviewed are active in the daily politics of Northern Ireland, nearly always in publicly elected positions. These interviews are also significantly affected by the Home Secretary's Notice. Generally whenever interviews are allowed they should be used sparingly, short clips often being more appropriate than long extracts. Challenging questions should be used to get valid contributions to the examination of issues. *(BBC 79)*

⁶⁹ Any plans for a programme item which explores and exposes the views of people who within Northern Ireland (or elsewhere within the British Isles) use or advocate violence or other criminal measures for the achievement of political ends must be referred to senior management before any arrangements for filming or videotaping are made. A producer should therefore not plan to record members of proscribed organisations, for example, members of the Provisional IRA or other para-military organisations, without the specific consent of the licensee's Chief Executive or most senior programme executive. See also 5.2 (i) (Home Secretary's Direction).

In exceptional and unforeseen circumstances, it may be impossible for a reporting team to consult before recording such an item. Consultation with senior management is still essential to determine whether the item can be transmitted.

An interview conducted in Northern Ireland with a hooded person or the contriving by a production team of an incident involving hooded persons could be in breach of the Northern Ireland (Emergency Provisions) (Amendment) Act 1975. *(ITC 5.2)*

In Northern Ireland, Section 5 (1) of the Criminal Law Act (Northern Ireland) 1967 imposes a duty to give a constable information which is likely to secure or assist in securing the apprehension of any persons who has committed an arrestable offence. Unlike in English Law, therefore, an offence is committed in Northern Ireland simply by the withholding of information, and the act of either misleading the police or actively assisting the criminal does not have to be proved to obtain conviction on indictment. *(ITC 5.2)*

amb el tema de les entrevistes amb terroristes, en la mesura que les entrevistes a les quals es refereixen són més aviat les converses que es puguin mantenir amb activistes que han fet alguna acció, com per exemple un segrest. En aquest context, el captament es refereix més aviat als perills que pot comportar fer les entrevistes en directe. Els plantejaments a aquest respecte de les tres "networks" dels Estats Units són pràcticament idèntics: el directe pot fer-se servir perquè els periodistes que estan cobrint la informació puguin fer les seves valoracions i ajudar a obtenir la contextualització de l'incident; però cal no exposar-se a fer en directe entrevistes en el curs de les quals els terroristes puguin aprofitar l'ocasió per fer les seves proclames sense que s'hi pugui establir un límit o una deguda compensació. Les tres cadenes disposen doncs que aquest tipus de cobertures, excepte en circumstàncies molt constrenyedores, no es faran en directe.⁷¹

L'exigència de comptar amb permís d'alguna autoritat de la cadena per entrevistar terroristes és una de les moltes apel·lacions a la jerarquia interna que es poden trobar en els fragments dels codis que s'analitzen en el present apartat. Això ve a confirmar la importància que es concedeix a la matèria i també ens diu alguna cosa sobre la necessitat de constant interpretació d'unes normes en què constantment es contraposa la voluntat d'informar veraçment i de forma completa i la de comportar-se responsablement. La comunicació a

⁷⁰ Where a programme carries the views of people or organisations who use or advocate the use of violence or other criminal activity within the British Isles or abroad to attain political or other ends, licensees need to take all reasonable measures to ensure that such a programme is unlikely to incite or encourage crime, or to cause significant offence to public feeling in the UR before proceeding with transmission. (*ITC 5.3.*)

⁷¹ No such incident should be broadcast live except in the most compelling circumstances, and then only with the approval of the President of ABC News or a designated Vice President. (This policy does not prohibit live and live-to-tape reports by correspondents at the scene.) (*ABC II.9*)

Except in the most compelling circumstances and then only with the approval of the President of CBS News, or in the President's absence, the Senior Vice President of News there should be no live coverage of the terrorist/kidnapper, since we may fall into the trap of providing an unedited platform for him/her. (This does not limit live on the spot reporting by CBS News reporters, but care should be exercised to assure restraint and context.) (*CBS Coverage of terrorists*)

Interviews with terrorists and hostages should, whenever possible, be taped and edited for air. In certain circumstances live transmissions may be necessary. In such cases certain requirements must be met.

a. The President of NBC News must be consulted whenever such live transmissions are contemplated.

b. During such live transmissions, NBC News correspondents on-the-air must frequently remind viewers of the background, circumstances and context of such interviews.

c. Vigilance must be maintained in order to avoid soliciting special messages to the negotiating parties. (*NBC VII.D*)

l'autoritat pren un caràcter marcadament imperatiu en el codi de la SRC quan es contempla el supòsit que un periodista sigui informat que una acció terrorista s'està cometent o és a punt de cometre's.⁷²

La prioritat donada al dret d'informar té, com a conseqüència lògica, la decisió de mantenir la màxima independència possible davant dels eventuals dictats de les autoritats. Ja hem vist anteriorment com era una cadena pública, la BBC, la que d'una manera més inequívoca reclamava aquesta independència, potser com una manera de posar un contrapunt al pes que les disposicions governamentals tenen sobre aquesta temàtica informativa a la Gran Bretanya. Però el manteniment de la transparència informativa es procura compaginar a diferents codis amb el de col·laborar en allò que sigui possible amb les forces de l'ordre (i, en definitiva, doncs, amb els governs) en la lluita anti-terrorista o en la resolució de situacions delicades. El mateix codi de la BBC proposa aquest equilibri.⁷³ El codi de l'ABC admet la necessitat d'obeir les instruccions de la policia, tot i que adverteix que qualsevol intent per part d'aquesta de restringir la informació ha de ser comunicat immediatament als superiors de la cadena. El de la CBS estableix dues normes similars i fins a cert punt contradictòries, però on es poden observar subtils diferències: en una (referida a casos de crisis amb ostatges) es mana, efectivament, obeir les instruccions de la policia; en l'altra és diu que les recomanacions de les autoritats establertes en el lloc dels fets seran "curosament considerades com una guia" però no com una instrucció.⁷⁴ Fora d'aquest esment, les cadenes dels Estats Units, que en altres àmbits detallen molt fins a on poden arribar les ingerències governamentals (com en el que fa referència a intervencions presidencials), en aquesta matèria no són gens explícites. En canvi

⁷² Toute communication de la part d'un terroriste ou d'un ravisseur, donnant des informations sur des actions criminelles en cours ou projetées, sera rapportée sans délai au directeur général des programmes (information) ou, en son absence, au vice-président média ou, en l'absence de ce dernier, au vice-président exécutif. *(SRC II. Terrorisme et prise d'otage)*

⁷³ Broadcasters need to work closely with the police and other authorities involved while maintaining independent reporting. *(BBC 83)*

⁷⁴ ABC News personnel assigned to the story should obey all instructions issued by police or other competent authorities. But they should report to their supervisors any such order that appears intended to manage or suppress the news. *(ABC II.9)*

As in the case of policy dealing with civil disturbances, in dealing with a hostage story reporters should obey all police intructions but report immediately to their superiors any such instructions that seem to be intended to manage or suppress the news. *(CBS Coverage of terrorists)*

Any such recommendations by established authorities on the scene should be carefully considered as guidance (but not as instruction) by CBS News personnel. *(CBS Coverage of terrorists)*

les dues cadenes públiques canadenca i britànica- sí que es plantegen quina actuació han de tenir davant de sol·licituds oficials d'eliminar o de retardar certes informacions relacionades amb les activitats terroristes. De fet el que fan aquestes cadenes es seguir les mateixes pautes apuntades per altres tipus d'exhortacions provinents del poder polític (veure 4.4.1.1.). El codi canadenc adverteix als reporters i realitzadors que qualsevol petició de retardar certes informacions sobre un incident que s'està produint ha de ser comunicada immediatament als superiors jeràrquics, als quals s'exhorta que prenguin la decisió oportuna "consultant com cal els seus col·legues".⁷⁵ La BBC també contempla la possibilitat d'adequar els continguts informatius a les necessitats de resoldre els incidents, sobre tot quan hi ha en joc vides humanes. Però fa la consideració que quan les circumstàncies que envolten fets com setges o segrestos són de caràcter polític hi ha més raons per donar la informació que quan es tracta de casos privats (en què es mostra més propícia a assumir restriccions i a establir pactes concrets amb la policia). Al mateix temps raona que un cop l'incident ja ha estat conegut pel públic pot ser ja impossible amagar o retardar la informació completa sobre el mateix.⁷⁶

Sense perjudici de les resistències que -de forma declarada o implícita- les diferents cadenes mostren davant dels imperatius governamentals, gairebé totes elles s'autoimposen unes limitacions, que tenen la seva principal justificació en els riscos que hi pugui haver per vides humanes.⁷⁷ Això comporta, a efectes pràctics, una sèrie de mesures que, efectivament,

⁷⁵ Lorsque les autorités demandent de retarder la diffusion de certaines informations sur un incident en cours, les reporters et réalisateurs sont tenus d'en prévenir sans délai le directeur général des programmes (information); à cet égard, ce dernier prendra la décision finale après avoir consulté comme il se doit ses collègues; en son absence, cette responsabilité incombera au vice-président média ou, en l'absence de ce dernier, au vice-président exécutif. (*SRC II. Terrorisme et prise d'otage*)

⁷⁶ Where the circumstances are public or the motives are political, there are stronger arguments for publishing information than with private kidnappings which have not been made public.

Editors should be very aware at all times of the danger of being 'used' by political groups which resort to violence.

When some news has already been given to the public, as with a siege or hijacking, a later news blackout of a general kind, stopping all further news of the incident is well nigh impossible. (...)

(...) Where kidnappings occur in private and the victims are seized for non-public reasons, the argument for the public's right to know applies with less force than where a hostage-taking has political or social significance

* A voluntary agreement between the media and the police forces in England and Wales in cases of kidnapping where life is at stake has been drawn up. (*BBC 5*)

⁷⁷ We must do nothing that could jeopardize the lives of hostages, or interfere with efforts by authorities to secure their safe release. (*ABC II.9*)

Questions which could endanger hostages, or which are based on hearsy or unproved allegations are to be avoided. (*NBC VII.D*)

poden anar en detriment de la completesa o de la immediatesa de la informació. La mateixa BBC accepta deixar en reserva la informació que pugui obstaculitzar la feina dels qui estan tractant de resoldre una situació crítica i també difondre una informació acurada que sembli urgent per minimitzar els riscos per a les vides humanes. Assenyala, tanmateix, que perquè aquesta línia d'acció sigui eficaç en molts casos s'haurà de concertar amb altres mitjans. I d'altra part torna a dir que qualsevol actuació de la BBC ha de satisfer els criteris professionals de narració de les notícies.⁷⁸ Altres codis també esmenten la conveniència que l'activitat dels reporters no interfereixi l'acció de les autoritats. Així, el de la NBC recomana "no fer res" que pugui interferir les negociacions o provocar que la situació empitjori. Això pot comportar també que a les entrevistes amb els ostatges o amb les seves famílies calgui evitar les preguntes sobre la marxa de les negociacions.⁷⁹ La BBC cita també entre les restriccions que cal observar la de estalviar algunes referències a l'estat mental dels segrestadors per tal de no excitar els seus ànims i la descripció dels moviments de les forces de seguretat en l'àrea on es desenvolupen els esdeveniments crítics.⁸⁰ Tres codis, els de l'ABC, la CBS i la SRC, adverteixen de la inconveniència de voler fer entrevistes telefòniques als ostatges o a terroristes si aquests intents poden comportar el bloqueig d'unes línies que les autoritats necessiten per fer les gestions encaminades a la resolució de la crisi.⁸¹

Les reporters doivent s'assurer qu'aucun de leurs gestes ne mette davantage en danger la vie des otages ou ne nuise aux efforts des autorités pour en obtenir la libération. *(SRC II. Terrorisme et prise d'otage)*

The key consideration is to do nothing that might increase the danger to hostages or hamper the authorities in their efforts to have them released. *(BBC 83)*

⁷⁸ At the same time we must try not to increase the risk to human life. Within this framework the BBC will consider requests that it should:

- * withhold information whose disclosure could obstruct the work of those seeking to resolve the situation, and

- * broadcast accurate information whose publication seems urgently necessary to avert a risk to human life.

In the latter case, any BBC action should, wherever possible, be concerted with other elements of the media. It must also satisfy the journalistic criteria for professional news reporting. *(BBC 5)*

⁷⁹ Though television may well be one of the means by which messages and positions may be exchanged during a terrorism or hostage event, NBC News must do nothing which it believes might hamper negotiations or cause the situation to worsen.(...)

(...) During interviews with hostages or members of their families, questions concerning negotiating positions are to be avoided. *(NBC VII.D)*

⁸⁰ Broadcasters will observe some restrictions: for instance, during one hijack broadcasters were asked not to refer to the state of mind of the hijackers so as not to agitate them. The movements of security forces in the area may have to be omitted. *(BBC 83)*

El codi de la BBC també qüestiona la difusió dels missatges transmesos entre les autoritats o els oficials de policia a través de freqüències de ràdio exclusives, ja que el coneixement per part dels terroristes o dels segrestadors de les dades intercanviades podria posar en perills majors els ostatges o empitjorar la situació. Evidentment això no es donaria si la difusió dels esmentats missatges es produís després de l'incident o en zones geogràfiques que no resultessin accessibles als terroristes. Tanmateix, s'hi adverteix que la reproducció d'aquest tipus de missatges pot contravenir la llei. Coincideix en això amb el codi de la ITC, que també prohibeix l'ús de les comunicacions interceptades de fonts com les cabines de pilotatge dels avions o les ràdios dels cotxes de la policia.⁸² És un tema que també tracten els

⁸¹ Telephone interviews with hostages and/or terrorists during the incident should be handled with great care and undertaken only after ascertaining that ABC's use of telephone lines does not interfere with the authorities' communication, or further jeopardize the safety of hostages. *(ABC II.9)*

News personnel should be mindful of the probable need by the authorities who are dealing with the terrorist for communication by telephone and hence should endeavor to ascertain, wherever feasible whether our own use or such lines would be likely to interfere with the authorities communications. *(CBS Coverage of terrorists)*

Aucun contact téléphonique ou immédiat avec des otages, des ravisseurs ou des terroristes n'aura lieu si le directeur général des programmes (information) ou, en son absence, le vice-président média ou, en l'absence de ce dernier, le vice-président exécutif, juge qu'une telle démarche risque d'entraver les communications des autorités ou de compromettre davantage la sécurité des otages. *(SRC II. Terrorisme et prise d'otage)*

⁸² In the event of the hijacking of an aircraft, or any other means of transport, or of a siege with terrorists holding hostages, programmes must give careful thought before re-broadcasting any internal radio messages transmitted between the authorities - for example, between air traffic control and a pilot, or between police officers.

* Such information may be of use to the terrorists should they have a radio.

* To make it known to the terrorists might endanger hostages or make the incident worse in other ways.

* It may be appropriate for domestic services to broadcast material which it would be unwise to broadcast outside the UK.

Programmes should remember that under the Wireless Telegraphy and Post Office Acts it is illegal to re-broadcast without authorisation messages of the above kind.

Programmes may refer when relevant to such traffic once the danger to life has passed. *(BBC 5)*

Information about hijacks can on occasion be picked up by monitoring communications between aircraft and the ground, or between police radio cars and their base control. It is an offence under Section 5 of the Wireless Telegraphy Act 1949 to use a wireless receiver to obtain information about any message which the user is not authorised to receive, and it is also an offence to pass on any information obtained by the interceptions of such a message.

Quite apart from these formal legal requirements, it would almost invariably be wrong to broadcast any information, whether derived from monitoring of communications or from any other source that could endanger lives or prejudice the success of attempts to deal with the hijack. Similar considerations apply to all other forms of kidnapping. *(ITC 5.4)*

La prohibició d'interferir les comunicacions d'organismes públics és recollida pel codi de la CBS, que cita la

codis de la CBS i la NBC en epígrafs especials dedicats a la interceptió de comunicacions radiofòniques. Aquestes -tant si es tracta de converses privades, de missatges d'organismes oficials com de qualsevol tipus d'emissió no oberta al públic (policia, control aeri, etc.)- no poden ser interceptades i, si són interceptades causalment, no poden ser emeses fora que es compti amb permisos expressos. Es contempla, tanmateix, l'excepció de les comunicacions dels radioaficionats, que podran ser retransmeses sense el seu consentiment sempre i quan això no es faci en benefici de l'emissora sinó per contribuir a resoldre situacions greus (que comportin amenaça a vides, per exemple) i sobretot si han quedat interromputs altres sistemes de comunicació.⁸³

La bona predisposició a col·laborar, dins d'uns certs límits, amb les autoritats queda reforçada així mateix en els codis de la CBS i la BBC en la recomanació que quan es

lleï vigent als Estats Units sobre aquesta matèria. En aquest cas, tanmateix, aquestes consideracions no es fan en el context de la normativa sobre cobertura del terrorisme sinó en un capítol específic titulat "Public Safety Communications".

⁸³ Public safety communications, such as police, fire maritime or FAA radio transmissions, may not monitored without prior authorization from the public agency or agencies involved. Public agencies are generally cooperative as they find that network television and radio broadcasts are helpful in disseminating information. The authorization may consist of a letter from the agency or it may simply be a memorandum to "File" after verbal approval has been secured. A copy of the letter or memorandum to "File" should be sent to the Law Department in New York their records. *(CBS Public Safety Communications)*

In addition, such public safety transmissions of public agencies, or the transmissions of privately-owned non-broadcast stations (such as amateur radio) may not be broadcast, either live or on a delayed basis, without prior authorization from the public agency or private station owner in involved and the FCC. Authority from the FCC may be requested informally by telephone, to be followed within the one week with a written confirmation accompanied by the written consent of the originating station. The Law Department should be consulted before any such authorization is sought.

Radio communications on private, government or nonbroadcast stations that are not intended for the use of the general public (e.g., police, fire and maritime transmissions and air-ground communications between pilots and control towers) must not be intercepted, i.e., monitored, without permission of the transmitter of the message; and if an interception is obtained, regardless of who made the interception:

1. Any rebroadcast of material from such communication is prohibited without prior permission from the originator of the message, whether it is a government agency or privately owned station; and
2. Any effort to obtain the approvals required above must be coordinated with the Law Department.

This includes direct interception of satellite feeds of other broadcasters or cablecasters.

The one exception to this prohibition is that amateur and CB radio transmissions may be intercepted and rebroadcast without the consent of the transmitter; but amateur and CB facilities may never be used by broadcasters to originate or transmit any material on behalf of the broadcaster except in life threatening or equally serious situations when all other channels of communication have been disrupted by earthquake, fire, flood, tornado, hurricane, severe storm or national emergency. *(NBC III.H)*

produeixin situacions altament crítiques siguin facilitats a les autoritats noms de periodistes que puguin contactar per canalitzar la informació o per rebre instruccions relacionades amb unes cobertures tan complexes com són les accions terroristes. Així mateix la BBC estableix que en aquests casos es reforçarà la coordinació entre la ràdio i la televisió.⁸⁴

La BBC presta també una especial atenció a la col·laboració periodística amb les mesures de seguretat de caràcter preventiu que hi pugui haver establertes per part del govern o de les forces de l'ordre. Segons el seu codi la cadena "no ha de fer res" que pugui incrementar la vulnerabilitat d'algú als atacs terroristes i, en conseqüència, ha d'abstenir-se d'oferir informació que pugui ajudar a planificar un atac. En aquesta línia dona normes concretes com les següents: no donar detalls sobre les cases on viuen figures públiques, ni en forma gràfica ni oralment (adreces, localitzacions precises, sistemes de seguretat, etc.) ni tan sols si en altres ocasions ja han estat donats a conèixer; no revelar detalls dels llocs que seran visitats per personatges públics; no donar a conèixer els subministradors de les forces de l'ordre; no mostrar les matrícules dels cotxes de policia camuflats, encara que es parli de la presència d'aquests després d'un incident; no donar referències dels hospitals als quals són traslladats els membres de les forces de seguretat que resultin ferits.⁸⁵ El codi de la BBC és

⁸⁴ Local authorities should also be given the name or names of CBS personnel whom they can contact should they have further guidance or wish to deal with such delicate questions as a newsman's call to the terrorists or other matters that might interfere with authorities dealing with the terrorists. (*CBS Coverage of terrorists*)

The Home Office and Scotland Yard are supplied (by Controller Editorial Policy) with an updated list of important contacts in the BBC for possible use during incidents. This enables the authorities to speak to the BBC on two levels: to reporters and other news gatherers on the ground and to senior staff at Television Centre and Broadcasting House. During major continuing incidents in Britain the BBC brings into force special arrangements for instant consultation between radio and television and all programmes. (*BBC 83*)

⁸⁵ The BBC should do nothing which would increase the vulnerability of anyone to terrorist attack. Do not give information that would help in planning an attack.

Public Figures

When individuals are threatened they will often not be identified so as not to expose them further. This normally applies to public figures: the general threat is known; specific threats tend not to be. Care must be taken when giving information about the homes of prominent people which is not already widely known.

- * Programmes should not give in speech or pictures details which would identify such private homes.

- * Do not give addresses or precise locations.

- * Locations should be mentioned only in the broadest terms. General descriptions such as 'near...' can be given but do not name the village or other immediate locality

- * Do not show detailed maps, plans or aerial pictures.

- * Pictures should not show security devices at the homes of public figures and reports should not normally speculate about them.

- * Pictures of the home of a prominent person can be shown, provided they are neither close-ups which might reveal, say, window locks, nor very long shots which would show the

també l'únic que es refereix a la línia informativa a seguir en els casos d'amenaça de bomba, com ja s'ha vist a 4.5.1.1.

El de la BBC és també l'únic codi que es refereix a certs aspectes del llenguatge que cal usar en relació amb el terrorisme. D'una part es refereix a les implicacions polítiques de l'ús de certs termes, sobre tot aquells que serveixen per designar els grups terroristes. La primera constatació que fa és que els membres d'organitzacions il·legals que col·loquen bombes i que disparen contra persones són inqüestionablement terroristes. Tot i això proposa alguns termes alternatius per quan es consideri que aquesta denominació no resulta del tot apropiada. També s'adverteix sobre els perills que pot comportar l'assumpció de certs termes que amb els quals s'autodenominen les pròpies organitzacions de caràcter para-militar: no hi ha problemes en usar aquests termes quan serveixen per descriure l'estructura d'una organització o els rols que hi juguen els individus, però cal anar amb compte amb certes denominacions que puguin connotar una respectabilitat auto-atorgada. En general, es recomana atribuir als propis terroristes algunes d'aquestes expressions i obviar totes aquelles expressions que puguin idealitzar o legitimar les organitzacions terroristes.⁸⁶ D'una altra part, el codi fa també algunes

layout of buildings.

It may be irrelevant that some undesirable facts have already been published: programmes should not repeat them.

Important individuals are at risk when they visit public places.

When, for instance, a government minister is to visit a new shopping area details of place or time should not normally be disclosed in advance.

Suppliers to the security forces are vulnerable to threats and, like exposed individuals, they are not usually identified.

Unmarked police cars may be shown, as in the aftermath of an incident, but try not to show registration numbers.

When injured members of the security forces are taken to hospital, the hospital should not normally be named. *(BBC 82)*

⁸⁶ Members of illegal organisations who bomb and shoot civilians are unquestionably terrorists. If there are occasions when that term is not appropriate use: IRA men, UVF men, killers, bombers, gunmen, murderers etc.

Paramilitary groups often adopt military structures and titles ('The Derry Brigade of the IRA', 'A Quartermaster in the UVF'). There is no reason for us to avoid these terms when they describe an organisation's structure or an individual's role in it. But be careful not to accord spurious respectability by using this terminology unquestioningly: don't speak of 'IRA volunteers' -we don't know why they joined. Only refer to 'active service units' if it is attributed. (...) *(BBC 39)*

The careful use of language can minimise any risk of publicity furthering the cause of the terrorist.

* Avoid anything which would glamorise the terrorist, or give an impression of legitimacy. In particular, try not to use terms by which terrorist groups try to portray themselves as legitimate -terms like 'execute', 'court martial', 'brigade', 'active service unit'.

* If used, paramilitary terms should normally be attributed.

* Take care not to show terrorists or people closely associated with them in an approving light. This is largely a matter of detailed consideration, case by case.

When dealing with statements from terrorists in Northern Ireland or the Irish Republic,

observacions sobre alguns termes que solen usar-se en les informacions sobre terrorisme i que no sempre són suficientment acurats: així, recorda que l'ús de l'expressió "víctimes innocents" pot prestar-se a donar a entendre que unes altres víctimes no ho són tant; un fet en el qual hi ha pèrdua de vides humanes no és només un "incident", sinó més aviat un assassinat, un crim, etc; dir que els terroristes "no han aconseguit els seus objectius" pot connotar una lamentació en determinats contextos.⁸⁷

authentication and guidance should be obtained from Head of News and Current Affairs, Northern Ireland or BBC specialists.

* Such statements may contain important information but we should not take them at face value.

* They can be paraphrased to avoid the military titles and pomp.

* Avoid references to terrorist 'successes'; to most people they spell horror. *(BBC 80)*

⁸⁷ All people who are killed or injured while they are not committing a crime are 'innocent'. If we call some such people 'innocent victims' it implies that others are somehow guilty. It's best to avoid the term altogether: a description of the circumstances will do the job.

The taking of human life should not normally be called an 'incident'. It is a killing, or a murder, a shooting or a bombing.

Ant beware of saying things like 'the bullets failed to hit their target': it can sound like an expression of regret. (...) *(BBC 39)*

4.5.2. Privadesa

L'article 12 de la Declaració de Drets Humans de l'ONU diu: "Ningú no serà objecte d'ingerències arbitràries a la seva vida privada, la seva vida familiar, el seu domicili, o la seva correspondència, ni d'atacs a la seva honra o a la seva reputació. Tota persona té dret a la protecció de la llei contra aquestes ingerències o atacs". Fins a aquell moment el dret de les persones a protegir la seva vida privada no estava reconegut formalment en la major part dels estats. Però a les darreres dècades hi ha hagut una tendència al seu reconeixement constitucional i a la seva formalització en el dret positiu.¹

La privadesa és un valor relativament nou de la societat moderna. L'antropologia ens explica que les societats primitives no el contemplaven, o no el contemplaven de la mateixa manera, perquè les formes de vida de la gent no plantejaven problemes especials entre l'esfera pública i la privada. Després de molts segles sense que aquest fos un tema massa present en la reflexió filosòfica, el respecte a la privadesa emergeix vinculat al fet religiós. Així, la Primera Esmena de la Constitució dels Estats Units emfasitza la tolerància religiosa com una reacció a la falta de privadesa religiosa, per tal que la religió sigui un afer de la consciència de cadascú. D'altra part, la preocupació per la privadesa apareix a mesura que canvia l'ús i la percepció de l'espai en què es desenvolupen les relacions humanes. La societat agrària es caracteritza per l'escampament dels assentaments humans i, en canvi, la societat post-industrial urbana viu l'experiència de l'atapeïment físic. L'era de les comunicacions comporta una proximitat no només física sinó virtual entre les persones, aplegades en el que McLuhan va anomenar "l'aldea global".²

Hi ha una frase que resumeix de forma molt gràfica els aspectes més elementals del concepte de privadesa i que, de forma circumstancial -però no merament anecdòtica- va ser la porta d'entrada del concepte en l'àmbit judicial. Aquesta frase és "tenir dret que a un el deixin

¹ A la Constitució Espanyola aquest dret, juntament amb l'anomenat "dret a l'honor" està recollit a l'article 18: "Es garanteix el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge (...) La llei limitarà l'ús de la informàtica per garantir l'honor i la intimitat personal i familiar dels ciutadans i el ple exercici dels seus drets". A la mateixa Constitució, a l'article 20, al mateix temps que es reconeix el dret de tots els espanyols a rebre i transmetre informació veraç per qualsevol mitjà de comunicació social, s'assenyalen uns altres drets que limiten aquells: "el dret a l'honor, a la intimitat, a la pròpia imatge i a la protecció de la joventut i de la infància".

² Veure WESTIN, Alan: "The Origins of Modern Claims to Privacy", a SCHOEMAN, Ferdinand D.(ed.): *Philosophical Dimensions of Privacy: An Anthology* Cambridge University Press. Cambridge, 1984 (pp.59-67)

estar sol". Tot i que sembla que l'expressió és deguda a un jutge anomenat Cooley, qui li va donar projecció va ser el magistrat Louis Brandeis, vinculat al Tribunal Suprem dels Estats Units. L'any 1890 Brandeis va escriure, conjuntament amb Samuel Warren, un article que sortia al pas d'una invasió de la privadesa soferta per aquest últim per part d'uns periodistes.³ Es sol considerar que aquesta és la primera vegada que el tema és abordat des d'una perspectiva legal. I no és pas una casualitat que es plantegés relacionat amb la tasca informativa.⁴ Durant les primeres dècades d'aquest segle el concepte de privadesa va ser incorporat progressivament per la jurisprudència com a pas previ a la seva plasmació en constitucions i lleis, i la major part de vegades va anar vinculat a presumptes transgressions periodístiques. La famosa frase de Cooley i de Brandeis era plasmada l'any 1952 en una sentència firmada per un altre jutge, William O. Douglas, qui, malgrat tenir fama de ser un dels magistrats nord-americans que més severament aplicaven la Primera Esmena constitucional en favor de la llibertat de premsa, considerava que "el dret que et deixin estar sol és el principi de tota llibertat".⁵

La progressiva implantació del concepte de privadesa en la moral social i en l'ordenament jurídic posava en qüestió, sens dubte, un principi que ja estava tan consagrat com el de la llibertat de premsa. En una obra que es considera clàssica respecte als problemes de la llibertat d'expressió, Thomas Emerson ho descriu amb aquests termes: "El concepte del dret a la privadesa tracta de dibuixar una línia entre el que és individual i el que és col·lectiu, entre el que és personal i el que és social. Tracta d'assegurar al individu una zona en la qual pugui ser un individu, no un membre d'una comunitat. En aquella zona ell pot tenir els seus propis pensaments, tenir els seus secrets, viure la seva vida, revelant-ne només allò que desitgi al món exterior. El dret a la privadesa, ras i curt, estableix un àrea exclosa de la vida col·lectiva, no governada per les regles de la vida col·lectiva".⁶

³ WARREN, Samuel D. / BRANDEIS, Louis: " The Righth to Privacy", *Harvard Law Review* n.4, desembre de 1890 (pp. 193-220)

⁴ Veure HAUSMAN, Carl: *Crisis of Conscience: Perspectives on Journalism Ethics* Harper Collins. Nova York, 1992 (pp. 79-80)

També DAY, Louis A.: *Ethics in Media Communications: Cases and Controversies* Wadsworth Publishing Company. Belmont, CA, 1991 (p. 101)

⁵ Citat per MEYER, Philip: *Ethical Journalism: A Guide for Students, Practitioners and Consumers* University Press of America. Lonham, Md., 1991 (p. 77)

⁶ EMERSON, Thomas I.: *The System of Free Expression* Vintage Books. Nova York, 1970 (p. 545)

Avui en dia el dret a la privadesa està inscrit ja com un dels drets humans bàsics⁷ i, tant si és expressament reconegut a nivell constitucional com si no, se'l considera arreu com un aspecte essencial del règim jurídic de la informació (veure 3.1.2.).⁸ Però aquest emergent dret a la privadesa col·lisiona de forma clara i sistemàtica amb un altre dret que també fa ben poc que ha estrenat la humanitat: el dret a la informació -o, el que és el mateix, el dret a saber-, considerat com un pilar essencial de la deontologia periodística. "Potser cap aspecte del periodisme contemporani ha estat tan trasbalsador com la invasió de la privadesa -escriuen Patterson i Wilkins. El neguit existeix al menys per dos tipus de raons. En primer lloc, les normes nacionals i socials estan canviant. El que era estrictament privat, com per exemple una amputació de sina, ara s'esmenta sense majors problemes als diaris o a les televisions, i àdhuc es considera que això pot servir per ajudar a salvar vides. En segon lloc, la privadesa és alhora un concepte legal en l'àmbit dels tribunals i un concepte ètic debatut pels filòsofs. I existeix una innegable confusió sobre quina anàlisi és la més apropiada".⁹

Donat que els proveïments legals no semblen ara per ara suficients per fonamentar unes conductes adients respecte a la privadesa, aquest és un dels aspectes de la tasca periodística (i més en el mitjà televisiu) que generen un espai per a la deontologia. Però els mateixos professionals de la informació es troben desproveïts de criteris sòlids per fonamentar les seves conductes.¹⁰ Els models oferts per les teories morals clàssiques es mostren poc eficaços per esvair la confusió. Les ètiques que es fonamenten en preceptes inalterables tenen escassa resposta davant de problemes que es generen en les noves formes de vida social i que són radicalment nous per a la humanitat. I les ètiques basades en les finalitats de les conductes troben en aquest terreny més dificultats que en cap altre per ponderar els efectes benèfics i els efectes nocius de cada línia d'acció. "Per als problemes de privadesa, la solució utilitarista és particularment ineficaç -considera Philip Meyer. Hi ha casos on la revelació de fets enutjosos o dolorosos causa intensa aflicció a pocs mentre que els beneficis per a la majoria són relatius i

⁷ RIVERO, Jean: *Les libertés publiques* Vol.2: *Le régime des principales libertés* 4ta. ed., posada al dia. Presses Universitaires de France. Paris, 1989 (pp. 75 i ss.)

⁸ Per a una exposició sistemàtica de la incorporació d'aquest règim a l'ordenament jurídic espanyol des d'una perspectiva comparada vegi's: CARRILLO, Marc: *Honor, intimidación y propia imagen* Consejo General del Poder Judicial. Madrid, 1993

⁹ PATTERSON, Philip ./ WILKINS, Lee: *Media Ethics: Issues and Cases* William C.Brown. Dubuque, IA, 1991 (p. 110)

¹⁰ CHRISTIANS, Clifford G./ ROTZOLL, Kim B. / FACKLER, Marc P.: *Media Ethics: Cases and Moral Reasoning* (3ª ed.) Longman. Nova York, 1991 (pp. 109-111)

difusos. ¿Com assignar pesos a l'equació de cost-benefici quan només una persona ha de sufragar un cost intens mentre que el benefici és difuminat entre milions i pot ser tan insignificant com que un fet sigui més o menys noticable?" Meyer posa com exemple de la dificultat de comparar conseqüències tan heterogènies el cas de la persona que amenaça amb suïcidar-se si són divulgats determinats fets sobre la seva vida.¹¹ L'exemple no té una dimensió merament especulativa. El fill gran de David Walters, governador d'Oklahoma, de 20 anys, es va suïcidar prenent una sobredosi de pastilles, uns dies després d'haver estat acusat de possessió de drogues. Va morir onze dies després, el 27 de desembre de 1991. Molts, inclosos els seus pares, van dir que havia estat perquè no havia pogut suportar la intromissió dels mitjans de comunicació. Aquest va ser un dels casos més debatuts a un programa de la NBC "Total Exposure: Privacy and the Press" de Maria Shriver, l'octubre del 1992. El senyor i la senyora Walters hi van repetir les seves acusacions, i els reporters van mantenir que la cobertura de la premsa no era la causa principal del suïcidi del noi.¹²

Els periodistes es veuen abocats d'una manera gairebé necessària a refugiar-se en les anàlisis fetes cas per cas i a anar a raure, doncs en un relativisme ètic que no els acostuma a resultar gens còmode, com ha posat de relleu Conrad Fink: "En els temes relatius a privadesa emergeixen variacions infinites dels dilemes ètics. Aquí, potser més que en altres àrees de l'ètica periodística, no trobarem guies de conducta precises, i potser trobarem poques referències d'allò que altres periodistes varen fer en casos similars. Cal fer el propi judici, sospesar les nostres responsabilitats envers el públic lector o espectador posant-les en contraposició amb el dret individual a la privadesa, i esperar que ens despertarem per la nit, fins i tot uns anys més tard, amb la incòmoda sensació que hem pres l'opció equivocada".¹³ A la llum de l'actual omnipresència mediàtica es podria reformular l'aforisme dels jutges Cooley i Bradeis sobre el dret a estar sol per preguntar-se si no és un dret bàsic que a un el deixin no aparèixer a la televisió si no ho vol.¹⁴

Val a dir que la invasió de la privadesa no és una transgressió exclusiva dels equips d'investigació dels periòdics o dels reporters de televisió, i que les preocupacions

¹¹ MEYER, Philip: op.cit., (p. 85)

¹² BLACK, Jay / STEELE, Bob / BARNEY, Ralph: *Doing Ethics in Journalism* The Sigma Delta Chi Foundation i The Society of Professional Journalists. Greencastle, IN, 1993 (p. 176)

¹³ FINK, Conrad: *Media Ethics: In the Newsroom and Beyond* McGraw-Hill. Nova York, 1988 (p. 30)

¹⁴ El dret a no intervenir en un programa de televisió ha estat ja considerat a l'ítem 4.4.2.3 ("Condicions imposades i drets de les fonts").

periodístiques s'inscriuen en un marc de dificultats més àmplies. El problema bàsic rau en l'oposició que es crea entre l'esfera del que s'ha de considerar com a públic i l'esfera del que s'ha de considerar com a privat, àmbits que tenen uns límits indefinits i canviants. "La majoria de nosaltres -argumenta Day- valorem la privadesa, i tenim idees indecises sobre què hauríem de quedar-nos per nosaltres i què hauríem de divulgar. Objectem que el govern espïi i que busqui dades dels ciutadans però estem disposats a tolerar les càmeres de televisió i els miralls de doble direcció per controlar els robatoris a botigues. Alguns treballadors objecten els exàmens amb el polígraf com a condició per aconseguir llocs de treball però accepten el test de drogaaddicció com a mal necessari, encara que la societat està dividida en aquest tema. Els media són acusats sovint d'indegudes invasions de la privadesa, però el fet és que les incursions en els nostres dominis privats no estan controlades. Dona la sensació que perdem una bona dosi de privadesa cada any que passa, a mesura que anem donant a les esferes governamentals grans volums de dades sobre els nostres afers personals".¹⁵ D'una part ha de ser considerat com altament beneficiós que els ciutadans tinguin accés a un major nombre d'informacions de tota mena, com a resultat i signe de la maduresa democràtica. Però sembla inqüestionable que, en interès dels mateixos ciutadans, el dret a saber ha de tenir alguns límits, un dels quals és la protecció de la seva pròpia vida privada. Hi ha, per exemple, el problema que algunes de les precaucions que es puguin prendre per protegir la privadesa queden desbordades per l'existència de bases de dades computaritzades que es divulguen constantment a pesar dels esforços legals que s'han començat a fer per impedir-ho. Les llistes de llogaters morosos de què disposen a alguns països les cambres de propietaris o les d'històries clíniques venudes a les companyies d'assegurances són només un parell d'exemples, entre una infinitud, de la fragilitat que té en els nostres dies aquest encara balbucient dret a la privadesa. La societat es troba amb que, entre les zones del què ha de ser clarament posat a la llum i el que ha de mantenir-se totalment ocult de l'observació aliena hi ha unes àmplies franges d'ombra que provoquen greus dubtes morals. Swain es pregunta, per exemple, si els antecedents penals han de ser considerats una informació pública. La història de la premsa planteja casos en què la investigació en arxius judicials ha servit per destapar afers que la col·lectivitat havia de conèixer; però, al mateix temps, és evident que la divulgació dels historials delictius pot perjudicar greument persones que estan rehabilitades.¹⁶

¹⁵ DAY, Louis A.: *op.cit.*, p. 97

¹⁶ SWAIN, Bruce M.: *Ética periodística* Ed. Tres tiempos. Buenos Aires, 1983 (pp. 106-108).
Edició original: *Reporters Ethics* The Iowa State University Press, 1978.

Evidentment, malgrat les dificultats que hi ha per avaluar-lo, un dels barems que ha de ser tingut en compte per decidir sobre la conveniència que una informació sigui difosa ha de ser el grau d'interès públic que tinguin els fets o les dades que s'han de desvelar. La importància d'un esdeveniment o la necessitat de tenir-ne coneixença són magnituds molt relatives. En el cas de la informació periodística, es poden confondre fàcilment amb un pur desig morbós de saber detalls de fets que en realitat tenen menys importància del que es pretén fer creure. Del desig o de la compulsió per saber coses sobre la vida dels altres no se n'escapen els mateixos periodistes, independentment que els fets que investiguen siguin o no publicats. A aquest respecte, i encara que sigui d'una manera marginal, s'escau preguntar-se fins a quin punt una vessant del secret professional no hauria de ser precisament aquesta: la conveniència de no divulgar -fins i tot entre els companys de professió- dades sobre persones o institucions a les quals el periodista té accés circumstancialment en el l'exercici de la seva feina i que no estan destinades a una difusió general.

L'altre barem important per decidir si alguna cosa mereix ser donada a conèixer és el caràcter més o menys públic o menys privat que tinguin les persones o les institucions afectades. Entre la variada jurisprudència existent sobre la matèria, hi figura la consideració que hi ha dos tipus de persones, les figures públiques i els ciutadans comuns, que estarien sotmesos a un sistema diferent de drets i de deures. Fins i tot de vegades s'ha creat una gradació o tipologia de les persones en funció de la seva condició de "públiques": les que ho són a tots els efectes, les que ho són en la mesura que exerceixen unes funcions, les que ho són accidentalment... Sembla evident que moltes de les qüestions que es postulen respecte a la privadesa agafen matisos quan es tracta de figures públiques, sobre tot si estan implicades en afers polítics o formen part del servei públic de l'estat. A aquest respecte escriu Goodwin: "Quan els periodistes fan front a l'interrogant de si han de publicar o no fets privats, per tradició, han atorgat menys dret a la privadesa per a figures públiques o als governants que no pas als particulars. La preeminència de les persones que esdevenen subjectes de notícia ha estat sempre la mesura per la qual es regeix un criteri per jutjar la importància del valor de la notícia".¹⁷ El mateix Brandeis, un dels jutges que va començar a perfilar el concepte de intimitat o privadesa, era un ferm defensor de la necessitat que tots els afers públics estiguessin sotmesos a una total transparència. Però no està gens cas quins són els criteris que han de

¹⁷ GOODWIN, Eugene H.: *A la búsqueda de una ética en periodismo* Gernika. Mexico, 1987 (p. 293) Original en anglès: *Groping for Ethics in Journalism* (2ª ed.) Iowa State University Press. Ames, IA, 1987. 1ª ed: 1983

fer-se servir per establir la tipologia de què són persones públiques i persones privades, ni tampoc si sempre hauria de ser la persona pública la més vulnerable a la intromissió aliena. També cal fer-se algunes preguntes sobre el grau de protecció que mereixen les persones que exhibeixen sense cap dificultat la seva vida privada (i fins i tot obtenen guanys amb aquesta exhibició) i que reclamen en canvi una protecció de la mateixa quan es senten sobtadament perjudicades en algun aspecte. A la pel·lícula "Absence of Malice" un advocat li respon a Sally Field quan ella li pregunta si el personatge de la història pot ser considerat com una figura pública: "No ho sé senyora, ells mai no ens ho diuen fins que és massa tard".¹⁸

Els casos més paradigmàtics de l'aiguabarreig del que és públic i el que és privat els encamen els polítics. Swain n'evoca una bona col·lecció i explica que els criteris periodístics i de la societat han evolucionat força des que els fotògrafs de Washigton es van avenir a respectar la voluntat del president Franklin Roosevelt de no ser fotografiat mai en la cadira de rodes.¹⁹ Actualment els mitjans de comunicació més aviat són acusats de tot el contrari, i els primers acusadors, naturalment, són els mateixos polítics quan es senten perjudicats, justament o injustament. És ben clar, per exemple, que la mesura en què la vida sexual dels polítics és un tema d'interès general és una matèria opinable. Els criteris es situen en una àmplia gamma que va des dels qui pensen que aquest és un tema que ha de quedar absolutament restringit a l'àmbit privat fins als qui creuen que les persones que no es subjecten a una vida familiar "irreprotxable" no són les idònies per assumir responsabilitats públiques. El pes de l'opinió d'aquests últims, tanmateix, va ser suficient perquè Gary Hart acabés renunciant a la seva candidatura a la presidència dels Estats Units després que el maig del 87 el "Miami Herald" va airejar una seva presumpta relació extramatrimonial. Els judicis ètics que susciten casos com aquest són molt diversos. Per exemple, Andrew Belsey, denuncia la doble moral que hi ha en moltes cobertures periodístiques sobre relacions sexuals de les figures públiques i creu que una clara responsabilitat ètica dels mitjans -que està lluny de ser comunament acceptada- és lluitar contra la hipocresia i promoure una nova atmosfera més transparent sobre el sexe.²⁰ Però no està gens clar si aquesta lluita, en cas que s'hagi de dur a terme, s'ha de fer airejant sense majors problemes totes les relacions íntimes del polítics (precisament perquè no tenen major importància) o mantenint-les en l'àmbit de la seva esfera privada (precisament també perquè no

¹⁸ Citat per citat per PATTERSON i WILKINS, op.cit., p.111

¹⁹ SWAIN, Bruce M.: op.cit., pp.100-106

²⁰ BELSEY, Andrew. "Privacy, Publicity and Politics", a BELSEY, Andrew / CHADWICK, Ruth (ed.): *Ethical issues in journalism and the media* Routledge. Londres, 1992 (p. 89)

tenen major importància). El que sol succeir, efectivament, és que en l'avaluació d'aquest tipus de situacions es solen superposar dos aspectes: l'acceptabilitat moral de la conducta denunciada i l'acceptabilitat moral de la invasió de la privadesa que suposa el fet de donar a conèixer aquella públicament. Quan més rellevant és la persona afectada des del punt de vista de les seves responsabilitats públiques, major és la tendència a creure que els dos aspectes són inseparables.

La casuística a què es presta el tema de la privadesa és extensíssima. Acabem de referir-nos, per exemple, als polítics. Fins i tot suposant que s'acceptés sense discussions que els polítics o altres figures públiques, per raó de les seves responsabilitats, tenen minvat el seu dret a la privadesa, ¿què hauríem de pensar sobre les seves famílies? El dret de les persones a viure la seva pròpia vida, malgrat les connexions familiars que puguin tenir, pot entrar en conflicte amb la importància que certs sectors del públic atribueixen al fet que els polítics visquin en un entorn familiar que estigui d'acord amb determinades pautes moral. Abans s'ha fet referència a la polèmica que va suscitar el cas del suïcidi del fill del governador d'Oklahoma. Però no cal que s'arribi a resultats tan fatals perquè el dubte periodístic sorgeixi amb força. Goodwin explica el cas del reportatge fet sobre Randy Agnew, el fill del vice-president Spiro Agnew, que va trencar amb la seva dona i va anar a viure amb un perruquer. L'autor del reportatge, passats els anys, se'n sentia avergonyit. Però en el seu moment la "coartada" ètica era que Spiro Agnew acostumava a pontificar sobre com calia educar els fills.²¹

Porfirio Barroso, un dels estudiosos dels codis deontològics de la professió periodística enumera així, sense ànim exhaustius, els aspectes més destacats que inclou o hauria de incloure el respecte a la privadesa: respecte a l'honor personal i familiar; respecte a la reserva de les relacions sexuals, atemptats al pudor personal, o a la revelació de les manifestacions sentimentals cap a una altra persona; respecte a les pràctiques religioses; respecte a la pròpia imatge perquè no sigui exposada al públic, incloent el dret de qualsevol persona a tenir una vida retirada i anònima, a viure la pròpia soledat sense estar sotmès a una publicitat que no s'ha buscat ni desitjat; respecte degut al domicili, correspondència, i atacs a l'honra i reputació.²² Aquest devesall d'assumptes ha de ser tractat a les redaccions dels mitjans de comunicació amb la celeritat habitual, amb referents legals incerts i amb la manca de solidesa

²¹ GOODWIN, Eugene H.: op.cit. (p. 296)

²² BARROSO, Porfirio: *Ètica i comunicació social* III Converses a la Pedrera. Centre d'investigació de la Comunicació. Barcelona, 1993 (p. 30)

deontològica que ve donada per la novetat de moltes situacions en una societat cada vegada més transparent. Tot això dificulta molt la presa de decisions o obliga a prendre-les amb alts graus d'incertesa.²³

A efectes analítics aquest apartat està subdividit en els següents ítems:

- **Invasió de la intimitat**. L'acció dels mitjans de comunicació pot ser altament intrusiva per a les persones que són considerades objecte de l'atenció pública. Això pot succeir perquè aquestes persones ocupen un càrrec rellevant que comporta responsabilitats públiques o perquè determinades circumstàncies de la seva vida (el patiment d'una malaltia, per exemple) poden resultar interessants o suggestives per al públic.

- **Protecció dels menors**. La societat, a través de mecanismes legals, tendeix a posar un èmfasi especial en la conveniència de preservar la imatge i el bon nom dels menors. Els mitjans de comunicació han de posar una especial cura en aquest aspecte, especialment quan els menors estan involucrats directament o indirectament en notícies de crims, de delictes sexuals, etc.

- **Dret a la pròpia imatge**. Entre els problemes ètics específics a què ha de fer front el periodisme gràfic i televisiu destaca el tractament de la imatge de les persones. Tant la seva distorsió com el seu ús inadvertit poden generar danys morals i materials que la deontologia professional no pot deixar de tenir en compte.

- **Dolor i sofriment**. Hi ha circumstàncies que poden fer especialment conflictiva la intrusió en la vida de les persones o l'ús de la seva imatge. Entre aquestes circumstàncies hi ha les que impliquen dolor i sofriment per a les persones afectades. La noticiabilitat dels accidents i les catàstrofes crea sovint situacions en què els reporters han de sospesar l'interès que pugui tenir el públic a conèixer els fets i el respecte a l'afflicció de les víctimes o dels seus familiars.

- **Suïcidi**. Aquest és un tema que es pot considerar des de diferents punts de vista (el seu grau de noticiabilitat, els riscos de induir conductes imitatives, etc.). S'ha inclòs aquí en considerar-se que el nucli de la decisió d'informar sobre suïcidis o no fer-ho reposa en el mateix tipus de consideracions que es poden fer respecte a qualsevol altre aspecte de la privadesa i a partir de la consideració de la mort com un acte íntim de la persona.

²³ GERSCH, D.: "Heightened Sensitivity: SPJ Survey Shows News Media are Getting more Sensitive to the Privacy Concerns of their Audiences", *Editor & Publisher*, 124:6, 1991 (p. 36)

4.5.2.1. Invasió de la intimitat

De vegades es sol dir que el periodisme responsable consisteix en abstenir-se d'informar si, en fer-ho, es pot causar dany o perjudici a algunes persones. Evidentment aquesta afirmació és incompleta, perquè sovint un mitjà ha d'informar a pesar del mal que pot causar o precisament perquè en causar un mal a algú està obtenint bens majors per al conjunt de la societat. El mal que es pot ocasionar a algú quan es fa una intrusió en la seva vida privada és quelcom molt difícil d'avaluar perquè hi intervé una apreciació subjectiva: hi ha persones que explicaran sense majors problemes que pateixen una malaltia incurable, mentre que n'hi ha d'altres que es senten molt desgraciades si un mitjà de comunicació aireja la seva edat. La llei necessàriament ha de procurar establir uns barems més o menys igualitaris per avaluar els danys causats a les persones que es senten envaïdes. La deontologia pot mirar de tenir en compte alguns factors subjectius, però això dificulta extraordinàriament la formulació d'unes normes clares en aquest terreny.

Quan es parla des del món del periodisme de la invasió o de la intrusió de la intimitat d'algú, convé fer una distinció entre tres graus successius: 1) la intrusió pròpiament dita; 2) la plasmació documental de dades o de fets; 3) la difusió d'aquestes dades o aquests fets. Els dos primers d'aquests graus no incumbeixen només als periodistes. La invasió de l'esfera que els altres consideren que és la del seu món privat és una qüestió que s'inscriu en les normes més elementals de la convivència humana i que, més enllà d'uns certs límits, estan regulades per la llei de manera igual per a tothom. Així, es considera una falta de respecte l'aproximació física que va més enllà d'uns límits raonables; o és un delictes per a qualsevol la violació del domicili aliè. Pel que fa al segon nivell, encara que els periodistes poden estar més interessats que altres a enregistrar imatges o sons corresponents a l'àmbit privat d'altres persones, el fet mateix de fer-ho no ha de comportar una consideració diferent de la que pugui merèixer aquesta conducta si és realitzada per algú altre (per exemple, per un detectiu privat). Sens dubte, el que resulta decisiu per a la perspectiva deontològica és el tercer grau, és a dir, la difusió de les dades o documents, obtinguts directament a través d'altres fonts, que corresponen a l'àmbit privat d'algú.²⁴ Els tres nivells successius, tanmateix, s'han de tenir presents perquè succeeix que, a la llum del tercer poden ser jutjats els altres. Si la difusió de la informació obtinguda és

²⁴ PARENT, W.A.: "Privacy, Morality and Law", a COHEN, Elliot D. (ed.): *Philosophical Issues in Journalism* Oxford University Press. Nova York, 1992 (pp. 218-219)

d'un clar interès públic, el pas pels dos graons anteriors pot ser jutjat amb major benignitat des d'una perspectiva ètica (com ja s'assenyalava a 4.2.5.2. a propòsit de l'ús de càmeres ocultes). Però, en canvi, de la mateixa manera que la violació del domicili pot ser considerat un agreujant per al delictes de robatori, l'espionatge i els enregistraments subrepticis agreugen les transgressions ètiques del dret a la privadesa. El que complica -ètica i legalment- el judici sobre aquestes transgressions és que la legitimitat dels fins pretesos (la utilitat social de la informació difosa) és difícil de constatar i, sobre tot, que aquesta constatació difícilment es pot fer a la bestreta, és a dir, abans de passar per cadascun dels graons anteriors. El periodista es troba, així, que se li fa molt difícil de saber sota quines raons i per quines condicions està justificat a obtenir i a explicar informacions que afecten a una persona en contra de la seva voluntat.²⁵

El grau de voluntarietat que hi ha per part dels subjectes que, presumptament, veuen envaïda la seva intimitat és també un aspecte important d'aquesta delicada i complexa matèria. En principi, quan es parla d'invasió o intrusió es dona a entendre que s'està en el supòsit que la conformitat del subjecte no existeix. Però no és difícil trobar situacions en què es produeix una considerable ambigüïtat. Hi ha figures públiques que, per raó del rol que exerceixen, desitgen o necessiten "deixar envair" la seva intimitat per tal d'obtenir una projecció social. Estableixen aleshores el sobreentès que, si més no, una part de la seva vida privada és accessible als mitjans de comunicació. Els problemes sorgeixen quan es dona una interpretació diferent sobre el punt on han situat els seus límits particulars, que solen canviar sovint d'acord amb circumstàncies diverses i de les seves pròpies conveniències. Un fotògraf de premsa que descobreix un actor de moda en una discoteca acaronyant-se amb una nova acompanyant, ha de computar de forma instantània no només tots els complexos criteris ètics sobre el concepte del que és públic i del que és privat i sobre el grau d'interès general de la fotografia que pot obtenir, sinó també una sèrie de circumstàncies concurrents sobre les característiques de l'indret on succeeix l'acció i el punt on en aquell moment haurà situat aquell actor els seus propis límits sobre la privadesa. I el resultat de la ràpida decisió del fotògraf pot ser una exclusiva sensacional o un cop de puny a la mandíbula propinat pel mateix actor o pels guàrdies jurats de la discoteca! A un nivell més general, la confusió de les fronteres ve donada també pel fenomen de la mercantilització de la intimitat. Quan aquesta es planteja com un dret

²⁵ Un inventari dels dubtes ètics fet des de la perspectiva del periodista es pot trobar a HODGES, L.W.: "The journalist and privacy", *Social Responsibility: Journalism, Law, Medicine*, vol IX, 1983, pp.5-17

subjectiu, hi ha persones que pensen que poden fer el que vulguin amb la seva intimitat, fins i tot negociar-hi.

Day assenyala amb alguns exemples com la qüestió de la intimitat és molt subjectiva i resistent, per tant, a la formulació de normes ètiques: "Qualsevol reportatge, fins i tot aquell que sembla ser més innocu, té potencialment la capacitat d'aixecar queixes d'aquells que hi són inclosos. Alguna gent pot tenir objeccions, per exemple, a una notícia necrològica per la temença que uns lladres puguin aprofitar que ells són al funeral per envair-los la casa. Certs ciutadans grans poden tenir especials objeccions a la publicació de la seva edat. En la mesura que alguns components de l'audiència poden veure tan innocents intrusions com un atemptat contra la privadesa, els mitjans han de ser sensibles a les seves preocupacions".²⁶ El mateix autor assenyala, tanmateix, algunes àrees de cobertura de notícies com especialment delicades i propícies a la discussió, com les malalties contagioses i els handicaps físics, l'homosexualitat, les violacions i altres crims sexuals, els delictes juvenils, el suïcidi i els accidents i les tragèdies personals (algunes de les quals són objecte d'ítems específics en el *tesaurus vertebrador* d'aquesta tesi).

La SIDA, per causa de les connotacions que té aquesta malaltia, ha esdevingut en els últims anys un exemple emblemàtic del dilema ètic bàsic que planteja la privadesa: com sospesar l'objectiu de dir la veritat amb la conveniència de preservar la intimitat de certs aspectes de la persona.²⁷ D'una part, la declaració de la veritat contribueix a desmitificar la malaltia, a avançar en el seu control i en la seva assumpció per part d'altres malalts i de la societat. En aquest sentit és exemplar la publicitat que va donar a la seva condició de sero-positiu el jugador de bàsquet nord-americà Magic Johnson. Però es fa difícil negar el dret dels afectats a mantenir en secret la seva condició de sero-positius, en vistes a la preservació de la seva qualitat de vida i tenint en compte, a més, que no hi ha una certesa científica sobre el desenvolupament de la síndrome per part de tots els qui són víctimes del contagi del virus. També en aquest cas un esportista famós brinda un exemple característic: el tennista francès Arthur Ashe, qui es va veure obligat a admetre que havia contret el virus en una transfusió de sang sota la pressió dels mitjans de comunicació que havien començat a difondre el rumor ("em sap greu veure'm abocat a haver de mentir si vull mantenir la meva intimitat", va dir). En

²⁶ DAY, Louis A.: *op.cit.*, p.104

²⁷ BIAGI, Shirley: *Media Impact. An Introduction to Mass Media* (2ª ed.) Wadsworth. Belmont, CA, 1992 (p. 450)

aquestes apreciacions cal tenir en compte molts altres factors, com el concepte social de malaltia, la tendència a crear estereotips, etc. És pot donar el cas que les mateixes persones afectades no tinguin problemes a títol personal en que sigui coneguda la seva situació clínica, però que no en desitgin la divulgació en atenció als sentiments de les seves famílies.²⁸

Les mateixes reflexions poden aplicar-se a altres malalties, i també als dubtes que es plantegen sovint sobre l'oportunitat de donar a conèixer la causa de la mort de les persones conegudes, tant si aquesta és un mal que s'havia mantingut ocult com si és el suïcidi. Els mitjans que opten per amagar-les per tal de preservar el dret a la intimitat "post mortem" per als difunts o per a les seves famílies saben que s'exposen a haver de pagar un preu força alt per aquest exercici de responsabilitat ètica: donar pàbul als rumors i veure minvada la seva credibilitat si el públic percep que se li està amagant alguna cosa.

Un fet que ve a confirmar les dificultats per distingir entre l'esfera pública i la privada és l'evolució que experimenten els clixés socials. El divorci, per exemple, ha pogut ser en altres temps una situació que un bon nombre de persones conegudes han pogut voler mantenir amagada del coneixement públic, mentre que actualment la justificació per fer-ho sembla més feble en la mesura que a la majoria de països està instituït com una figura legal consolidada i no comporta traumes tan grans des del punt de vista de les relacions socials. El mateix pot dir-se sobre les disminucions físiques, quan actualment molts minusvàlids fins i tot busquen una major presència mediàtica com una forma de combatre els vestigis de discriminació (veure a aquest respecte, el que ja s'ha comentat a 4.3.2. a propòsit del tractament dels grups socials desfavorits).

Presenta especials problemes el descobriment de la condició d'homosexuals de les persones conegudes, especialment si es tracta de polítics que havien mantingut ocultes les seves inclinacions sexuals. La homosexualitat, com a fenomen genèric, tendeix també a ser vista amb major normalitat a amplis sectors de la societat, i en aquest sentit hi ha col·lectius de gais i de lesbianes que expliciten sistemàticament conductes que abans quedaven ocultes en el seu món íntim. Com en el cas dels minusvàlids, fins i tot -a títol col·lectiu- busquen una major presència mediàtica que contribueixi a esbandir els estereotips que pesen sobre ells. Però no hi ha dubte que subsisteix un estigma social que fa aconsellable a molts homosexuals mantenir una prudent reserva sobre aquest aspecte de la seva vida. Es va imposant als mitjans de

²⁸ LANDER, Estelle: "AIDS Coverage: Ethical and Legal Issues Facing the Media Today", *Journal of Media Ethics* 3: 2 1988 (pp. 66-72)

comunicació la norma deontològica de no esmentar la condició d'homosexuals de les persones que prefereixen mantenir-la reservada.²⁹

Un dels majors dubtes pràctics que planteja el dret a la privadesa és la identificació de les persones que estan relacionades amb fets noticiables escabrosos. El cas característic d'aquesta problemàtica és el dels qui han estat víctimes de violacions o d'altres crims de motivació sexual. La policia normalment no divulga el nom d'aquestes persones i la tendència deontològica de la majoria de mitjans de comunicació és, així mateix, no publicar-los per tal de no sotmetre-les a traumes socials suplementaris. Però aquí es poden fer consideracions semblants a les apuntades anteriorment per al tema dels sero-positius: el fet que es descloguin alguns casos -amb el consentiment de les persones afectades- pot servir per desangoixar altres persones, crear consciència que els violadors han de ser denunciats, etc.³⁰ Hi ha periodistes que posen en qüestió que els noms de les víctimes hagin de ser sostrets al coneixement públic. Als arguments anteriors hi afegixen que l'autenticitat de qualsevol relat només s'aconsegueix plenament si s'ofereixen les identitats de totes les persones relacionades amb els fets, ja sigui com a fonts o com a subjectes de la cobertura.³¹ D'altra part, hi ha jurisprudència que alimenta aquest punt de vista: Overbeck i Pullen comenten un cas vist al Tribunal Suprem dels Estats Units, el 1975, que va fallar a favor d'una emissora de televisió de Georgia que havia difós el nom d'una noia víctima de violació en considerar que el nom de la víctima es podia obtenir en els registres judicials.³² En qualsevol cas, quan hi ha raons per no identificar una persona, cal anar amb compte de no oferir dades que puguin contribuir a singularitzar-la (referències familiars, lloc de residència, escola...). Per exemple, Swislow examina el problema de la identificació de un criminal quan tal identificació permet la identificació indirecta de la víctima.³³

En general, i si no hi concorren circumstàncies excepcionals, el periodisme de qualitat sol donar per bona la norma d'ometre de les notícies aquelles dades personals que no resultin

²⁹ HARTMAN, M.: "When to Say Someone is Gay", *The Quill*, 78:9, 1990 (p. 6)

Veure també VAN GELDER, L.: "Straigh or Gay, Stick to the Facts", *Columbia Journalism Review*, novembre-desembre, 1990 (pp. 52-53)

³⁰ BIAGI, Shirley, op.cit. (pp. 451-452)

³¹ Veure GOODWIN, Eugene H.: op.cit. (pp. 307-312)

³² OVERBECK, Wayne / PULLEN, Rick D.: *Major principles of Media Law* Holt, Rinehart and Winston. Nova York, 1982 (pp. 116-117)

³³ SWISLOW, W.: "Ethic Codes: Frosting on a Molding Cake?", *The Quill* 77:10, 1989 (pp. 14-15).

rellevants per a la seva comprensió. Quan aquesta norma s'aplica de manera rigorosa, el problema que aleshores es planteja és que de vegades la notícia deixa de semblar-ho. Si això succeeix, una de dos: o és que realment concorren les circumstàncies excepcionals abans esmentades que fan aquell fet d'un clar interès social o és que alguna cosa havia fallat en el procés de selecció de la informació.

Als codis analitzats les al·lusions a la privadesa són, en general, menys àmplies del que cabria esperar, atesa la importància que s'atribueix actualment a aquesta temàtica. Només hi dediquen epígrafs específics els codis de la SRC i de la BBC. Els codis de la NBC i la ITC el situen en epígrafs compartits amb altres matèries. Les referències que hi fan altres codis són puntuals i sense desenvolupar normes precises.

L'absència de referències a aquesta matèria és gairebé total als codis de les tres cadenes dels Estats Units. Només la pren en consideració el de la NBC, que l'esmenta en un epígraf compartit amb els temes del libel i la difamació (ja citat a l'ítem corresponent, 4.2.1.4.). Aquesta cadena es limita a recordar que aquestes qüestions estan subjectes a limitacions legals i a indicar els seus empleats que les han de respectar. El codi japonès dedica un dels seus telegràfics articles que "el dret a la privadesa serà respectat". En un altre article es sosté que "la divulgació de les notícies no infringirà la llibertat personal ni anirà en detriment de l'honor i la integritat de la persona".³⁴ Per la seva part el codi de la ITC té una secció titulada "Privacitat, obtenció de la informació, etc." on s'adverteix que la llibertat de les televisions per accedir a la informació i per difondre-la està subjecta a certes limitacions. Entre aquestes limitacions cita les que es deriven del dret individual dels ciutadans a la privadesa, que en algunes ocasions haurà de ser contrapesat amb l'interès públic. Així mateix, recorda que la Broadcasting Complaints Commission té la facultat d'entendre en les queixes relatives a la transgressió de la privadesa. La resta de la secció està dedicada a temes molt diversos, alguns dels quals ja hem tractat i altres que corresponen als ítems subsegüents del tesaurus.³⁵

³⁴ The right of privacy shall be respected. *(NAB 3)*

The reporting of news shall not infringe upon personal freedom nor be detrimental to a person's honor or integrity. *(NAB 32)*

³⁵ The broadcasters' freedom of access to information and their freedom to publish are subject to certain limitations. These limitations arise from considerations of national security, from the requirements of the Broadcasting Act and from the individual citizen's right to privacy. There will be occasions when the individual's right to privacy must be balanced against the public interest. The Broadcasting Complaints Commission (see Appendix III) is empowered to adjudicate on complaints of 'unwarranted infringement of privacy'. *(ITC 2.1.)*

Són clarament els codis de les televisions públiques els que dediquen una major atenció a la matèria de la privadesa i de la intimitat.

El codi de la SRC, en un epígraf titulat "Respecte a la vida privada", constata les dificultats que comporta aquesta temàtica i, més que dictar normes concretes sobre la matèria, el que fa és situar-la en el terreny deontològic. Afirmar que el ciutadà canadenc té en alta estima el dret a veure respectada la seva intimitat i que "encara que la llei no tracta en profunditat aquesta noció, la intrusió en la vida privada ha de repugnar tothom". Després de recordar que la vida privada i personal és distinta de la vida pública, atribueix a les qualitats morals dels professionals la responsabilitat de fer-ne el destriament. Reconeix que en certes ocasions pot donar la sensació que els periodistes violen la intimitat i explica que això és justificat només en la mesura que la vida privada dels ciutadans entra en conflicte amb la seva vida pública o que esdevé tema legítim d'interès públic.³⁶ En un altre epígraf sobre el mateix tema inclòs en la part dedicada als aspectes legals, el codi canadenc explica el tractament que donen a la privadesa les lleis de diferents províncies.³⁷

Altrament el codi de la SRC s'ocupa del tema de la intrusió física en espais privats. Aquest epígraf està inclòs també en la part del codi dedicada a aspectes legals i, efectivament, l'enfocament que s'hi proposa és el que ve donat per la llei. Ja no es tracta, doncs, d'una qüestió d'ètica periodística sinó de respecte d'un dret que és atribuït a tots els ciutadans, el dret d'admissió de persones alienes en els espais privats: qualsevol que sigui el legítim posseïdor d'un immoble té el dret de gaudir-ne i de determinar qui hi pot accedir. Aquesta norma es fa extensiva als llocs considerats com a públics (esglésies, instal·lacions governamentals, espais oberts dels centres comercials...) en tant que en tots ells hi ha algú que ostenta l'autoritat necessària per excloure d'ells algunes persones, inclosos els periodistes. El codi explica les lleis vigents al Quebec i al conjunt del Canadà respecte a la presència d'intrusos en llocs privats o

³⁶ Le citoyen canadien tient en haute estime le droit au respect de son intimité. Même si la loi ne traite pas en profondeur cette notion, l'intrusion dans la vie privée doit répugner à tous.

L'intimité dans ce sens veut dire que la vie privée et personnelle est distincte de la vie publique. La loi touche à des aspects précis de l'intimité comme la diffamation ou l'intrusion; quelques provinces ont des lois sur le respect de la vie privée, mais en général, cette question relève de la morale et des qualités professionnelles.

De temps à autre, les journalistes peuvent paraître violer l'intimité; cela se justifie uniquement lorsque la vie privée d'un citoyen vient en conflit avec sa vie publique ou qu'elle devient un sujet légitime d'intérêt public. Par exemple, lorsque la vie privée d'une personnalité publique donne lieu à un conflit d'intérêt apparent, elle devient une question de domaine public et cesse d'être "privée". (SRC III. *Respect de la vie privée*)

³⁷ És un epígraf titulat *Protection de la vie privée* i els continguts del qual no són analitzats aquí degut a la seva especificitat. Pot ser consultat a l'apèndix.

públics i el delictes que pot arribar a comportar la resistència a abandonar un lloc. Recorda, tanmateix, que el recurs raonable a la força per expulsar un intrús d'un lloc no inclou necessàriament la confiscació o el maltractament de l'equipament portat o usat per aquell, i que no és il·legal la difusió del material obtingut en una intrusió si no contravé l'estipulat per les lleis sobre la protecció de la vida privada i la difamació.³⁸

El codi de la BBC aplega en un mateix capítol (titulat "Privadesa") diversos aspectes de la matèria, inclosos els dos que acabem de trobar en el codi canadenc (tot i que el de la intrusió física el tracta mínimament). En primer lloc, la cadena pública britànica estableix que respecta la privadesa dels individus però reconeix alhora que les intrusions poden estar justificades quan serveixen un major bé públic. Com a norma general, la BBC considera que perquè es justifiqui la inclusió de les persones en els programes han de haver donat el seu consentiment o han d'estar involucrades en esdeveniments que s'esdevinguin en espais públics o afectin membres de la societat de forma notable. Seguint aquesta lògica, el codi assevera que els escrúpols periodístics han de ser menors amb les "figures públiques", que estan obligades a oferir informació sobre tot allò que està relacionat amb els seus deures públics. "La BBC -diu textualment el codi- no usa el 'cop de peu a la porta' o altres mètodes agressius amb el pretext d'aconseguir reportatges d'interès humà si no serveixen el bé públic". D'altra part es posa de relleu que hi ha programes que estan compromesos a explicar les activitats de persones que tenen efectes adversos per a altres i que això pot justificar mètodes comprometedors de la privadesa que en un altre context podrien ser inacceptables. "Quan algú actua de tal manera que afecta algú altre fora del seu cercle privat -es raona- l'acte no és privat i pot esdevenir matèria d'un programa malgrat les objeccions fetes per l'individu afectat". Així mateix el codi

³⁸ Toute personne qui est légitimement en possession d'un immeuble a le droit d'en jouir et d'en déterminer l'accès. Ce droit existe même en ce qui a trait à des endroits normalement considérés comme "publics" -les églises, les immeubles du gouvernement et les éléments communs des centres commerciaux comme les trottoirs et les passages. Quelqu'un détient toujours l'autorité nécessaire pour exclure des lieux des membres du public (y compris les journalistes).

Un intrus est une personne qui pénètre dans une propriété sans le consentement explicite ou implicite du possesseur. Même si vous avez été invité sur la propriété ou que vous pouvez vous attendre normalement et raisonnablement à y être autorisé, le propriétaire des lieux ou le possesseur peut modifier les règles du jeu et exiger votre départ.

Ce principe reflète le Droit civil du Québec ainsi que la "Common Law" des autres provinces.

Pour compléter la "Common Law", certaines provinces ont légiféré pour faire de l'intrusion un délit. La personne légitimement en possession peut arrêter ou avoir un recours raisonnable à la force pour expulser un intrus de la propriété; lorsque l'intrus résiste, il peut être accusé de voies de fait en vertu du Code criminel.

Le recours raisonnable à la force pour expulser un intrus n'inclut pas la confiscation ou l'endommagement de l'équipement tenu ou utilisé par l'intrus. Il n'est pas illégal de diffuser du matériel obtenu lors d'une intrusion, sous réserve, bien entendu, des lois sur la protection de la vie privée et la diffamation, par exemple. (*SRC V. Intrusion*)

considera que la gent involucrada en activitats que són il·legals o que són comunament considerades com anti-socials no poden demanar raonablement que la privadesa protegeixi aquestes activitats. Tot i així, cal tenir en compte la possible existència de persones relacionades amb aquells que obren desviadament però que no estan involucrades activament i, en aquest supòsit, mantenen un dret a la privadesa que ha de ser respectat curosament. El codi es refereix en aquest sentit a les víctimes o els parents d'aquells que obren malament i que vulguin mantenir-se en l'anonimat. Tanmateix adverteix que, fora d'unes poques excepcions, aquest criteri no es pot aplicar als casos vistos davant dels tribunals, donada la transparència que ha de tenir l'administració de justícia.³⁹

El tema de la identificació de persones que han estat víctimes de delictes sexuals troba un tractament molt ampli per part de la cadena pública britànica. El seu codi hi fa referència a dos dels seus capítols (el 20 i el 72), amb òbvies redundàncies entre els seus continguts. La política bàsica de la cadena és que en la gran majoria dels casos s'ha de mantenir oculta la identitat de les víctimes. Aquesta tònica està en consonància amb el criteri mantingut habitualment pels tribunals, que en prohibeixen també la divulgació, de manera que en aquests casos la publicació dels noms podria esdevenir, independentment de les consideracions

³⁹ The BBC respects the privacy of individuals but recognises that intrusions may be justified when they serve a higher public good.

* Generally to justify their inclusion in programmes people should have given their consent or should be involved in events which either occur in the public domain or affect members of the public in important ways.

* Public figures are different and our scruples should not prevent programmes from giving information about them which pertains in any way to public duties. The public should be given facts which bear upon the ability of public figures to perform their duties.

* The BBC does not use 'foot-in-the-door' or other aggressive methods for the sake of human interest stories which serve no public good.

Investigative or 'expose' programmes are concerned with activities or individuals which have important adverse effects on other people. This can justify methods which would otherwise be unacceptable as breaches of privacy.

* When someone acts in such a way as to affect someone else outside their private circle the act is not private and can validly be the subject of a programme in spite of objections from the individual.

* People engaged in activities which are illegal or which are widely regarded as anti-social cannot reasonably claim the protection of privacy in connection with those activities.

Even so, innocent people associated with wrong doers but not actively involved, have rights of privacy which are to be treated carefully.

* When victims or relatives of wrong doers wish to remain unidentified, programmes should have good reasons when going against that wish.

* If they are contributors to programmes this may affect the contribution they make: they might, for instance, qualify for anonymity.

The coverage of court cases is in a special class: the concept of open justice requires that with few exceptions all people involved, victims and witnesses as well as accused are dealt with openly. (BBC 58)

ètiques, un desacatament al tribunal. Evidentment, una de les raons per desvelar el nom d'una víctima és que així ho decideixi un tribunal o que la mateixa víctima desitgi expressament que la seva identitat sigui donada a conèixer. En aquest cas, la cadena demana el consentiment per escrit. Així mateix considera els casos en què la policia mostra un cert interès en que certs detalls siguin fets públics per tal d'aconseguir pistes o informacions que puguin conduir a la detenció d'un violador o per encoratjar possibles testimonis o altres víctimes a contribuir a eliminar el perill de la repetició d'actes similars. La cadena exigeix aleshores que la confirmació d'aquestes consideracions es faci a un màxim nivell, però tot i així subratlla en tot moment les seves reticències a facilitar dades. El codi fa diverses consideracions casuístiques sobre la possibilitat que les identitats que es volen mantenir en reserva puguin ser descobertes si es faciliten dades que de fet la determinin, tal com la zona de residència, l'edat, atributs físics o la relació amb altres persones involucrades en el cas. Fins i tot cal tenir en compte l'eventualitat que un sol detall facilitat per un mitjà no sigui suficient per deduir-ne la identitat, però sí que contribueixi a determinar-la un cop posat en conjunció amb altres dades aportades per altres mitjans. Per eliminar aquest risc la BBC recomana contactes amb altres emissores i mitjans de comunicació amb l'objecte de pactar una estratègia informativa comú. I, en qualsevol cas, opta per mantenir una màxima cura i, en aquest terreny, explicita que és preferible pecar de prudència. Un cas especial el plantegen els delictes d'incest o d'abús de menors en l'àmbit familiar. El codi subratlla també la importància d'actuar de forma molt cautelosa i de renunciar a oferir informacions que puguin desvelar la identitat de les víctimes, cosa més probable que succeeixi en la mesura que la mateixa relació familiar ja és un element d'identificació molt directe si el nom del sospitós o acusat és conegut. Per aquest tipus de situacions la BBC considera que és preferible informar només del delicte ometent els noms i les referències de totes les persones acusades; o bé, si el nom de l'acusat ja ha sortit a la llum, referir-se aleshores al fet d'una manera genèrica parlant, per exemple, d'un "delicte sexual greu".⁴⁰

⁴⁰ * The identity of a rape victim may not be disclosed once an allegation of a rape has been made, unless the victim gives her written consent or a court decides.

It is BBC policy not to reveal the identity of victims of sexual crimes at all except on the rare occasions when the victim may wish to be identified or when there is some other overriding justification.

* The defendant in a rape case is no longer granted benefit of anonymity.

There are cases in which a judge or magistrate rules specially that the identity of one or more of those involved, including witnesses, may not be reported.

* A breach of such ruling would be contempt of court.

In all cases where anonymity is called for it is important that an individual's identity is not unwittingly revealed by the reporting of incidental details, such as age, physical attributes, location or relationship to someone else involved.

* It may be that a detail mentioned in one report would not, of itself, reveal a person's

En un altre context (quan es refereix a l'esment de les fons informatives), el codi de la BBC es refereix a un aspecte de la privadesa que no apareix en cap altre codi: les sol·licituds d'anonimat per part de persones que no contribueixen directament als programes aportant informació. Aquí el codi apel·la també a la privadesa per acceptar que cal prendre en consideració aquest tipus de peticions, entre les quals destaca a manera d'exemples característics les dels mecenes o benefactors que desitgen que les seves donacions restin en l'anonimat i les que procedeixen de les famílies dels donants d'òrgans per a trasplantaments. El codi s'inclina per accedir a aquest tipus de sol·licituds d'anonimat tot reconeixent com és de difícil per a un periodista, que possiblement està fent la cobertura d'una notícia amb constreyniments de temps, discernir fins a quin punt són raonables.⁴¹

El codi de la BBC també dedica un capítol breu titulat "Rehabilitació dels delinqüents" al tema de l'esment dels antecedents penals. Pren com a punt de referència una llei de l'any 1974

identity but does so when taken in conjunction with a different detail reported elsewhere.

* It is, therefore, always better to err on the side of caution. *(BBC 20)*

(...) Where possible, BBC regional and local stations should try and reach agreement with other local stations and with local newspapers to reduce the risk of a 'jigsaw' of information which identifies victims. Where this is not possible, BBC practice may have to be tailored to avoid adding to the information already published.

In particular cases the police may ask news organisations to publish information which would normally be barred by the above. Their reasons may include the need for help in detecting and arresting offenders, encouraging witnesses to come forward and warning the public of a continuing danger. BBC programmes should make sure that any suggestions of this kind are official.(...)

Reporting incest and child abuse in the family. As with rape, the BBC believes it highly important to protect the identity of victims.

This presents news organisations with a problem: a man accused of incest can be identified but if the offence is specified then it is obvious that the victim is a close relative and in some cases will actually become known even though not named. The general news practice has been to name the accused and to disguise the offence, that is to say he is accused of 'a serious sexual offence'.

* This greatly limits what can be reported.

* In court cases it may mean that important comments perhaps by the judge or by expert witnesses cannot properly be conveyed to the public when the nature of the offence is not given.

* It also means that society does not learn of the prevalence of these crimes.

The BBC's preferred policy is to name the offence and to keep the accused anonymous at all stages. Although not entirely satisfactory it allows maximum information to society. *(BBC 72)*

⁴¹ Different factors apply when people become involved other than as invited contributors. Here fair dealing and avoiding needless intrusion upon people's privacy are important considerations. Examples of requests for anonymity which, in general, should be respected are those from patrons or benefactors wishing their gifts to remain anonymous and from the families of transplant donors.

It can be difficult for a journalist covering an urgent story to find out whether a valid request for anonymity has been made. Any suggestion that anonymity is desired by someone who would merit it should be observed even though other news organisations may not be so scrupulous. *(BBC 3)*

segons la qual certs delictes poden considerats "extingits" un cop ha transcorregut un cert període de temps, que és variable en funció de les característiques de cada delictes (i en tot cas per a delictes que no hagin comportat penes de més de dos anys i mig de presó). La llei en qüestió proscriu que les penes que, d'acord amb aquests criteris, puguin considerar-se "extingides" siguin esmentades als mitjans de comunicació.⁴²

Finalment, la RAI també fa alguns esments de la privadesa en els seus documents, encara que -donades les característiques dels mateixos- no en desenvolupa normes definides. La més clara de les referències va inclosa en un article que glossa diversos aspectes de la responsabilitat periodística i que destaca que la correcta aplicació del pluralisme, l'objectivitat, la completesa i la independència ha d'anar acompanyada del respecte als destinataris de la informació i dels drets i de la dignitat de les persones, especialment de les que són dèbils i indefenses, "garantint les exigències justes de reserva i de tutela de la vida privada i evitant també les representacions d'imatges i de situacions que contravinguin aquest principi". El codi afegeix en aquest punt que, de manera molt particular, serà salvaguardada la personalitat i la imatge dels menors i de les persones febles quan quedin involucrats en fets delictius, en situacions violentes, etc.⁴³

⁴² An Act passed in 1974 provided that, after a period of time, certain offences could be regarded as 'spent' and references to them restricted.

* The Act gives protection to persons whose 'spent' offences are mentioned in programmes.

* The period of time involved varies from offence to offence.

* Terms of imprisonment of more than two and a half years can never be 'spent'. (BBC 63)

⁴³ Queste responsabilità si individuano non solo nella corretta applicazione del metodo del pluralismo e dei tradizionali canoni dell'obiettività, della completezza e dell'indipendenza, ma nel rispetto del destinatario dell'informazione, dei diritti e della dignità della persona, soprattutto se debole e indifesa, garantendo le giuste esigenze di riservatezza e di tutela della vita privata, ed evitando anche rappresentazioni di immagini e di situazioni che contraddicano questi principi. In particolare dovrà essere salvaguardata la personalità e l'immagine dei minori e dei soggetti deboli quando risultino coinvolti in fatti di cronaca o processuali, di violenza i di devianza. (RAI-B 3.11)